

T.C

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ

TIP FAKÜLTESİ

**KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
ADLİ TIP ANABİLİM DALI'NA BAŞVURAN
SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Dr. Oğuz YAMAK

ADLİ TIP ANABİLİM DALI

UZMANLIK TEZİ

2019

T.C

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ

TIP FAKÜLTESİ

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
ADLİ TIP ANABİLİM DALI'NA BAŞVURAN
SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Oğuz YAMAK

ADLİ TIP ANABİLİM DALI

UZMANLIK TEZİ

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Başar ÇOLAK

Etik Kurul Onay Tarihi: 20/03/2019

Karar No: 2019/05.07

Proje No: 2019/84

2019

TEŞEKKÜR	3
KISALTMALAR DİZELGESİ.....	4
ÇİZİMLER DİZELGESİ	5
TABLolar DİZELGESİ.....	7
1. GİRİŞ VE AMAÇ.....	9
2. GENEL BİLGİLER.....	10
2.1 Çocukluk ve Suç Kavramı	10
2.1.1 Çocukluk Kavramı.....	10
2.1.2 Ergenlik Kavramı.....	11
2.1.3 Suçun Tanımı.....	12
2.1.4 Suçun ve Cezanın Tarihçesi	13
2.1.5 Suç Teorileri	15
2.1.5.1 Biyolojik Teoriler	15
2.1.5.2 Psikolojik Teoriler.....	16
2.1.5.3 Sosyolojik Teoriler	16
2.1.6 Suça Sürüklenen Çocuk Kavramı	17
2.1.7 Suç ve Çocuk Suçluluğunun Tarihsel Süreci	17
2.2 Ceza Sorumluluğu Kavramı	19
2.2.1 Ceza Sorumluluğu ve Hukuki Çerçeve	19
2.2.1.1 Cebir ve Şiddet, Korkutma ve Tehdit.....	20
2.2.1.2 Yaş Küçüklüğü	20
2.2.1.3 Akıl Hastalığı	21
2.2.1.4 Sağır ve Dilsizlik.....	21
2.2.1.5 Geçici Nedenler, Alkol Veya Uyuşturucu Madde Etkisinde Olma.....	21
2.2.2 Ülkemizde ve Dünyada Ceza Sorumluluğu.....	22
2.3 Suça Sürüklenen Çocuklar.....	25
2.3.1 Ülkemizde ve Dünyada Suça Sürüklenen Çocuklar.....	25
2.3.2 Çocuklarda Suça Sürüklenmede Risk Faktörleri	26

2.3.2.1	Bireysel Faktörler	26
2.3.2.1.1	Kalıtsal ve Biyolojik Faktörler	26
2.3.2.1.2	Zeka Düzeyi, Psikiyatrik Rahatsızlıklar ve Bağımlılık.....	27
2.3.2.2	Çevresel Faktörler	27
2.3.2.2.1	Ev ve Aile Ortamı	28
2.3.2.2.2	Okul Faktörü.....	28
2.3.2.2.3	İş Faktörü	29
2.3.2.2.4	İkamet ve Doğum Yeri Faktörü.....	29
2.3.2.2.5	Göç faktörü	30
2.3.2.2.6	Akran-Arkadaş İlişkileri	31
2.3.2.2.7	Gelişen Teknoloji ve Kitle İletişim Araçları	31
2.4	Suçta Sürüklenen Çocuklarla İlgili Değerlendirme ve Raporlama.....	32
2.4.1	Değerlendirme Süreci.....	32
2.4.2	Rapor İçeriği ve Sonuç	34
3.	GEREÇ VE YÖNTEM	36
3.1	Yöntem.....	36
3.2	Verilerin İstatistiksel Analizi.....	36
3.3	Kısıtlılıklar.....	37
4.	BULGULAR.....	38
5.	TARTIŞMA	95
6.	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	121
7.	ÖZET	124
8.	ABSTRACT	126
9.	KAYNAKLAR	128

TEŞEKKÜR

Uzmanlık eğitimim boyunca yalnızca tıbbi olarak kalmayıp hayatla ilgili bilgi ve tecrübeleriyle destek olup beni cesaretlendirip yol gösteren, yoğun çalışma temposuna rağmen çalışmamın gerek fikir aşamasında gerek hazırlanma sürecinde desteğini esirgemeyen, çok değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Başar ÇOLAK'a,

Çalışma ve uzmanlık eğitimim boyunca bilgi ve hayat tecrübelerinden faydalandığım, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen Doç. Dr. Ömer KURTAŞ'a,

Uzmanlık eğitimimin kısa bir döneminde de olsa hekimlik mesleği etik değerleri adına kendisinden çok şey öğrendiğim, derin bilgi ve deneyimlerinden yararlanabilme ve öğrencisi olabilme onuruna eriştiğim Prof. Dr. Ümit BİÇER'e,

Uzmanlık eğitimim esnasında bölümümüzde bizi çalışma şevkiyle dolup taşıran ve memurluktan çok bölümümüzün değişmeyen bir parçası olan Nural ÖZ'e

Birlikte çalışmaktan büyük keyif aldığım, yardımlarını ve hoşgörülerini esirgemeyen değerli çalışma arkadaşlarıma,

Hayatım boyunca fedakarlıktan kaçınmadan sevgi ve desteklerini esirgemeyen aileme, teşekkür ederim.

Dr. Oğuz YAMAK

2019

KISALTMALAR DİZELGESİ

ATK	: Adli Tıp Kurumu
ÇKK:	: Çocuk Koruma Kanunu
ÇİM	: Çocuk İzlem Merkezi
DEHB	: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu
UNICEF	: United Nations International Children's Emergency Fund
TCK:	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TSSB	: Travma Sonrası Stres Bozukluğu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

ÇİZİMLER DİZELGESİ

Grafik 1: Olguların yıllara göre dağılımı

Grafik 2: Olguların başvuru tarihi ile raporlama tarihi arasında geçen süreye göre dağılımı

Grafik 3: Olguların olay tarihi ve başvuru tarihi arasında geçen süreye göre dağılımı

Grafik 4: Olguların olay tarihi ile rapor düzenlenme tarihi arasında geçen süreye göre dağılımı

Grafik 5: Olgulara daha önceden rapor düzenlenme sıklığının dağılımı

Grafik 6: Olgulara ait dosya içeriğinde sosyal inceleme raporu bulunma oranı

Grafik 7: Olguların cinsiyete göre dağılımı

Grafik 8: Olguların yaş grubu ve cinsiyete göre dağılımı

Grafik 9: Olguların suça sürüklenme ve rapor sürecinde yaşadıkları yerlere göre dağılımı

Grafik 10: Olguların doğdukları illere göre dağılımı

Grafik 11: Olguların göç eden aile çocukları olup olmadığına göre dağılımı

Grafik 12: Olguların fiziksel hastalıkları olup olmadığına göre dağılımı

Grafik 13: Olguların çalışma durumuna göre dağılımı

Grafik 14: Olguların ailelerinin çocuk sayısına göre dağılımı

Grafik 15: İddia edilen suç tipine göre olguların cinsiyetinin dağılımı

Grafik 16: Olguların madde kullanım alışkanlığına göre iddia edilen suç tiplerinin dağılımı

Grafik 17: Cinsiyete göre tekrar suça sürüklenme sıklığı

Grafik 18: Ailede üvey birey varlığına göre tekrar suça sürüklenmenin dağılımı

Grafik 19: Göç durumuna göre tekrar suça sürüklenmenin sıklığı

Grafik 20: Okula devam durumuna göre tekrar suça sürüklenme sıklığı

Grafik 21: Okul başarı durumuna göre tekrar suça sürüklenme sıklığı

Grafik 22: Suça kendinden büyük kişi ile birlikte sürüklenme durumuna göre tekrar suça sürüklenme sıklığı

Grafik 23: Olguların zeka testi sonucu ve klinik zeka düzeyi arasında farklılık durumu

Grafik 24: Olgularda psikiyatrik bir hastalık varlığının sıklığı

Grafik 25: Olgularda tespit edilen psikiyatrik hastalıkların sıklığı

Grafik 26: DEHB olan olguların okul başarı durumu

Grafik 27: DEHB bulunan olguların sürüklendikleri suç tipleri

Grafik 28: DEHB bulunan olgularda tekrar suça sürüklenme sıklığı

Grafik 29: DEHB bulunan olgularda suça katılan kişi sayısının sıklığı

Grafik 30: DEHB bulunan olgularda ceza sorumluluğu konusundaki karar sonuçlarının dağılımı

Grafik 31: Olgularda psikiyatrik hastalık durumuna göre suç tipi dağılımı

Grafik 32: Olgularda psikiyatrik hastalık durumuna göre tekrar suça sürüklenme sıklığı

Grafik 33: Olgulara kaçar adet tedbir kararı alınması önerildiğinin dağılımı

Grafik 34: Olgulara önerilen tedbir kararlarının sıklığı

Grafik 35: Aile yapısına göre önerilen tedbir kararlarının sıklığı

Grafik 36: Klinik zeka düzeyine göre tedbir kararı önerilme sıklığı

Grafik 37: Olgularda psikiyatrik hastalık durumuna göre önerilen tedbir kararı sıklığı

Grafik 38: Olgularla ilgili verilen kararların ceza sorumluluğu açısından sıklığı

Grafik 39: Olguların okul başarı durumuna göre ceza sorumluluğu kararlarının dağılımı

Grafik 40: Tekrar suça sürüklenme durumuna göre ceza sorumluluğu kararlarının dağılımı

Grafik 41: Suça sürüklenme sırasında kendisine eşlik eden başka kişi/kişilerin varlığına göre ceza sorumluluğu kararlarının dağılımı

Grafik 42: Olgularda psikiyatrik hastalık durumuna göre ceza sorumluluğu kararlarının dağılımı

TABLOLAR DİZELGESİ

Tablo 1: Çocuk adalet sistemine ilişkin benimsenen iyi uygulama örneği kabul edilebilecek usuller

Tablo 2: TÜİK verilerine göre güvenlik birimine suça sürüklenme nedeni ile getirilen çocuk sayısının yıllara göre dağılımı

Tablo 3: Olguların eğitim durumunun dağılımı

Tablo 4: Olguların okula devam durumuna göre dağılımı

Tablo 5: Olguların ders başarı durumuna göre dağılımı

Tablo 6: Olguların kardeş sayılarına göre dağılımı

Tablo 7: Olguların nüfusa kayıtlı olduğu yerlerin coğrafi olarak bölgesel dağılımı

Tablo 8: Olguların suça sürüklendiği illere göre sıklığı

Tablo 9: Ailelerin göç durumuna göre olguların çalışma durumu dağılımı

Tablo 10: Olguların aile yapısı özelliklerinin dağılımı

Tablo 11: Suça sürüklenen çocukların ebeveyn meslek gruplarının dağılımı

Tablo 12: Olguların aile üyelerindeki üvey bireylerin üveylik durumu dağılımı

Tablo 13: Olguların madde kullanımı ve madde kullanım sıklığının dağılımı

Tablo 14: Olguların karıştığı iddia edilen suç tiplerinin sıklığı

Tablo 15: Anne çalışma durumuna göre iddia edilen suç tiplerinin dağılımı

Tablo 16: Baba çalışma durumuna göre iddia edilen suç tiplerinin dağılımı

Tablo 17: Olguların aile yapılarına göre iddia edilen suç tiplerinin dağılımı

Tablo 18: Ailede üvey birey varlığına göre iddia edilen suç tiplerinin dağılımı

Tablo 19: Ailelerin göç durumuna göre iddia edilen suç tiplerinin dağılımı

Tablo 20: Okul durumuna göre iddia edilen suç tiplerinin dağılımı

Tablo 21: Okul başarısı durumuna göre iddia edilen suç tiplerinin dağılımı

Tablo 22: Suça sürüklenen çocuklarda suça karışma sıklığı

Tablo 23: Tekrar suça sürüklenen çocukların iddia edilen suç tiplerine göre dağılımı

Tablo 24: Anne çalışma durumuna göre tekrar suça sürüklenme durumunun dağılımı

Tablo 25: Baba çalışma durumuna göre tekrar suça sürüklenme durumunun dağılımı

Tablo 26: Aile yapısına göre tekrar suça sürüklenme durumunun dağılımı

Tablo 27: Madde kullanım öyküsüne göre tekrar suça sürüklenme durumunun dağılımı

Tablo 28: Suça sürüklenme sırasında suça karışan fail sayısı

Tablo 29: Suça sürüklenen çocuğa eşlik eden failin yaşça büyük kişi veya kişilerin olma sıklığı

Tablo 30: Suça sürüklenme sırasında kendisinden büyük kişi bulunma durumuna göre suç tiplerinin dağılımı

Tablo 31: Olguların zeka testine göre zeka düzeylerinin dağılımı

Tablo 32: Olguların klinik değerlendirmesine göre zeka düzeylerinin dağılımı

Tablo 33: Klinik zeka düzeyine göre suç tiplerinin dağılımı

Tablo 34: Klinik zeka düzeyine göre tekrar suça sürüklenme sıklığı

Tablo 35: Klinik zeka düzeyine göre kendisinden büyük kişi ile birlikte suça sürüklenme sıklığı

Tablo 36: Cinsiyete göre önerilen tedbir kararı sıklığı

Tablo 37: Okul durumuna göre önerilen tedbir kararı sıklığı

Tablo 38: Madde kullanım öyküsüne göre tedbir kararı önerisinde bulunulma sıklığı

Tablo 39: Suç tipine göre önerilen tedbir kararı sıklığı

Tablo 40: Tekrar suça sürüklenme durumuna göre olgulara tedbir kararı önerilme sıklığı

Tablo 41: Olgulara yönelik verilen rapor sonuçlarının dağılımı

Tablo 42: Yaş gruplarına göre ceza sorumluluğu kararlarının dağılımı

Tablo 43: Klinik zeka düzeyine göre ceza sorumluluğu kararlarının dağılımı

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Çocuklar, hayatımızda çok önemli yer tutarak geleceğimizin teminatı olup, yetişkinlere kıyasla daha bilgisiz ve daha savunmasızdırlar.¹ Suç davranışının çocuklar üzerindeki etkisi, yetişkinlere göre çok daha fazla olup, küçük yaşta suça sürüklenen olgularda yetişkin çağda tekrar suç işleme risklerinin yüksek olduğu bilinmektedir.¹⁻³ Bu kapsamda geleceğimizin teminatı olan çocukları korumak adına çocukların suça sürüklenmesine neden olan risk faktörlerini belirlemenin gelecek adına önemli olduğu düşünülmektedir.

Sosyal desteğin yetersiz olması, ailenin düşük eğitimi ve sosyoekonomik düzeyi, aile bireylerinde alkol-madde kullanımı, parçalanmış veya geniş ailede büyüme, ebeveyn gözetiminin olmaması, çocuğun suça sürüklenmesinde önemli risk faktörleri olarak değerlendirilmiştir.²⁻⁴ Yapılan çalışmalarda erken yaşta okulu bırakmak çocuklar için suça sürüklenme açısından önemli bir risk faktörü olduğu görülmüştür.^{2,3} Babanın eğitim durumu ve kardeş sayısı da suça sürüklenen çocuklarda risk faktörüne ait önemli belirleyicilerdendir. Babası lise mezunu olan ve daha az kardeşi olan çocukların tutuklanmasının daha az olası olduğu bildirilmektedir.²

Zeka geriliği de suça sürüklenmede önemli risk faktörlerinden biri olup, zeka geriliği bulunan ve suça sürüklenen çocuklar, daha yüksek zeka düzeyindeki çocuklara göre davranışsal ve bilişsel olarak daha dürtüsel olup, empati ve suçluluk duygusu açısından daha yetersiz olduğu gözlemlenmiştir.^{5,6}

Çocukların suça sürüklenmelerinde tek bir faktör olmayıp, çocuğun ceza sorumluluğuna dair yapılan ruhsal değerlendirmelerde; çocuk fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve sosyal olarak bir bütün olarak ele alınmalı ve suça sürükleyen risk faktörleri detaylı olarak incelenmelidir.⁷

Bu araştırmada; suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri ve suça sürüklenmelerinde rol oynayan risk faktörlerinin belirlenmesi, çocukların suça sürüklenme durumu ile sosyodemografik özellikler, psikiyatrik rahatsızlıklar ve zeka durumu arasındaki ilişki, raporlama sürecinde dikkat edilmesi gereken durumları tartışmak amaçlanmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1 Çocukluk ve Suç Kavramı

2.1.1 Çocukluk Kavramı

İnsan doğumundan hayatının sonuna kadar çocukluk, ergenlik (gençlik), olgunluk, yaşlılık gibi belirli dönemler içinde gelişir. Doğumla başlayıp erişkinlik dönemine kadar süren gelişim ve olgunlaşma süreci, “çocukluk dönemi” olarak adlandırılmaktadır.⁸ Çocukluk kavramı oldukça popüler ve çok çalışılan kavramlardan biri olup tanımlamaya ilişkin birçok yaklaşım geliştirilmiş ve tanımlamalar yapılmıştır.⁹ Çocukluk bir toplumsal kavram olup diğer kavramlar gibi norm ve değerlere göre bağıntılı olarak belirlenip geçmişte toplumda hiçbir dönemde tüm kategori ve katmanlara geçerli olarak hitap eden çocukluk kavramı bulunmadığı görülmektedir.¹⁰

Eğitimciler, sağlıkçılar, hukukçular farklı yaş dönemlerini çocukluk olarak tanımlamaktadır. Bu dönemler ülkeden ülkeye de farklılık göstermektedir.¹¹ Bazı ülkeler çocukluk döneminin sona erdiği yaş olarak 18 yaş kabul etmemektedir. Örneğin Küba 18 yaşın olgunluğa erişme yaşı olmadığını vurgulamakta, Lienchtenstein ise 20 yaşında çocukluktan kurtulduğunu söylemektedir. Burkino Faso’da 20 yaş kabul etmektedir. Bolivya ise üst sınır olarak 21 yaş kabul etmektedir.¹²

Gelişim psikolojisine göre çocukluk döneminin erinliğin başlaması ile sona erdiği kabul edilmekte olup erinliğin başlangıç yaşı biyolojik, psikolojik ve toplumsal faktörlerin etkileşimi ile farklılık gösterse de kabaca 12 yaş olarak düşünülmektedir. Dolayısıyla henüz erinlik çağına ulaşmamış 12 yaşın altındakiler gelişim psikolojisine göre çocuk olarak kabul edilmektedir.¹³

Çocukluk dönemi konusunda farklı fikirler olmakla birlikte; Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 20.11.1989 tarihinde kabul edilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşmede çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, 18 yaşına kadar her insanın çocuk sayılacağı, Türk Ceza Kanunu’na (TCK) göre 18 yaşını doldurmamış kişi, Çocuk Koruma Kanunu’na (ÇKK) göre daha erken yaşta ergin olsa bile, 18 yaşını doldurmamış kişi çocuk olarak kabul edilmiştir.¹⁴⁻¹⁶ Yaş aralığı belirtmeden Türk Dil Kurumu tarafından yapılan tanımlarında ise küçük yaştaki erkek veya kız veya

bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak olarak tanımlanmıştır.¹⁷

2.1.2 Ergenlik Kavramı

Ergenlik, çocuklukla erişkinlik arasındaki bir geçiş dönemidir. Genel olarak açıklamak gerekirse ergenlik ön ergenlik dönemi yani erinlik olarak adlandırılan ve hızlı değişimlerin yaşandığı dönem ile başlayıp orta ergenlik ve son ergenlik olarak devam ederek sonlanır.¹⁸

Ergenlik dönemi, fiziksel büyüme, cinsel gelişme ve psikososyal olgunlaşma meydana gelerek çocukluktan erişkin hayata geçiş dönemi olup puberte ile başlayan ergenlik, yaşam sürecinde en etkileyici biyolojik ve sosyal geçiş dönemlerinden biridir. Bu dönemde beyin, nöroendokrin sistem ve hormon seviyelerinde değişim, fiziksel büyüme ile üreme sisteminde farklılaşma gibi farklı türde değişiklikler meydana gelir.¹⁹ Ergenlik, biyolojik açıdan ise endokrin bezlerin hormonları saldığı zaman başlar, kandaki hormonlar bedensel ve cinsel değişimleri başlatır.²⁰

Ergenlik; toplumlara ve kişilere göre farklılıklar göstermektedir. Her ne kadar ergenlikle ilgili olaylar öngörülen bir sıraya göre meydana gelse de; başlama zamanı ve ilerleyişi bireyler arasında farklılıklar göstermektedir.²¹

Ergenlik döneminde kimlik oluşumu süreciyle eş zamanlı olarak bilişsel gelişimde hızlanma, dürtüsel gereksinimlerde ve duygu yoğunluğunda artma, preödüpal ve ödüpal çatışmalarda alevlenme, meslek seçimi, karşı cinsle kurulan ilişkiler ile birlikte anne babadan ayrılma bireyselleşme sürecine geçiş gibi nedenlerle ergenler bu döneme ilişkin güçlükler yaşamaktadır.²² Ergenlik döneminde kişiler aile dışındaki ilişkilerdeki yoğunlaşmayla ebeveynlerden bağımsızlaşmaya başlanır. Bu dönemde, akranlarla kurulan ilişkiler ön plana geçer.²³

Jean Piaget'in bilişsel gelişim kuramına göre soyut işlemler dönemi on bir yaşından sonra gelen ergenlik dönemi ile başlayan dönem olup, ergenlerde soyut düşünce aniden ortaya çıkmaz. Bu bir süreç olup somut deneyimlerin ötesinde mantıksal çıkarımlar yapma ve günlük yaşamda idealist ve hipotetik düşünme kapasitesi edinme ile giden yavaş bir süreçtir.²²

Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) göre 10-19 yaş aralığı ergen, 15-24 yaş aralığı genç ve 10-24 yaş aralığı da gençlik dönemi olarak tanımlanır. Ergenlik döneminde gelişimin üç farklı bölümü fiziksel gelişim, cinsel gelişim ve psikososyal gelişimdir. Kız ergenlerin fiziksel ve cinsel gelişimleri, erkek ergenlere göre iki yıl daha erken başlar. Her gencin bu süreleri geçirme dönemleri birbirlerinden farklıdır. Genç diyebilmek için ergenin fiziksel ve cinsel gelişimini tamamlaması gerekmektedir.^{24,25}

2.1.3 Suçun Tanımı

İşlendiğinin şüpheye yer bırakmayacak biçimde ortaya çıkması durumunda bir cezanın ve diğer bazı tedbirlerin uygulanmasını gerektiren suçun ne olduğu sorunu, hukukçular, sosyologlar ve kriminologları da ilgilendirmiş bir sorundur.²⁶ Literatürde suçun tanımı araştırıldığında hukuki yaklaşımın ağırlıkta olduğu görülecektir. Bu yaklaşıma göre suç, toplumda hukukla korunan değer ya da menfaatlerin ihlal edilmesi olarak tanımlanır.²⁷ TDK ise törelere, ahlak kurallarına aykırı davranış, yasalara aykırı davranış, cürüm olarak tanımlamıştır.¹⁷ Ceza Hukuku'na göre “suç”, yasanın cezalandırdığı hareket olarak belirtilir.²⁸

Büyükbaş'a göre suç yerine kullanılan ve daha çok çağdaş literatürde hukuki anlamda ifade edilen diğer bir kelime olan cürüm veya cerime ise, cerime kökünden türetilir ve sözlükte kazanç, günah, kesme, sevk etme, hoş olmayan ve çirkin görülen bir şeyi yapmak anlamına gelir.²⁹

Suç, belli bir yer ve belli bir çağda var olan toplumun koşullarının yarattığı bir toplum olayıdır. Toplum koşulları değiştikçe, suç sayılan eylemlerin sayı ve özelliklerinde de bir değişiklik ortaya çıkar. Çağımızda Devlet bu değişiklikleri saptayan organdır. Devlet bu yetkisi ile ceza yasaları düzenlediği için suçu; “hukuk düzeninin veya ceza yasalarının ihlâli” olarak tanımlamakta doğrudur.²⁶

Suçun tanımında hukuki yaklaşımın dışına çıkarak konuya ilk kez sosyolojik bir bakış açısı kazandıranlardan birisi Walter Reckless olup suçu “modern devletin ceza yasalarıyla ya da sosyal grupların kurallarıyla yaptırım gören davranış normlarının ihlali” olarak tanımlamıştır.³⁰

Tufan tarafından kapsamlı bir şekilde yapılan değerlendirmede ise suç; kanunun ihlal edilmesi bakımından hukuki, hangi davranışların suç olduğunun belirlenmesi açısından kriminolojik, topluma zararlı kabul edilmesi açısından sosyolojik, bireysel bir davranış olması açısından psikolojik, dini kurallara aykırı düşmesi açısından dini ve ahlâki kurullarla çelişmesi halinde ahlâki bir kavram olarak tanımlanmıştır.³¹

Özetle suç olgusu; hukuki ve kriminolojik açıdan ceza yasalarının ihlali, iktisadi açıdan kar-zarar hesabı ve sosyolojik açıdan davranış normlarının ihlali olarak algılanmaktadır. Bu açıklamaları da dikkate alarak suçu “şiddet veya dolandırıcılık yoluyla bireyleri veya kurumları maddi veya manevi zarara uğratan ve bu nedenle failine cezai yaptırımlar uygulanan hukuka, ahlaka ve toplumsal normlara aykırı eylemler” olarak tanımlamak uygun olacaktır.³² Modern toplumlarda suç nasıl tanımlanırsa tanımlansın toplumsal olarak cezalandırılması gereken bir davranış olup, bir eylem Ceza Kanunlarında suç olarak tanımlanmadığı sürece cezalandırılma yoluna gidilemez.

2.1.4 Suçun ve Cezanın Tarihçesi

Suç ve hukuk ilişkisi insanlık kadar eskidir denilir ise mübalağa edilmemiş olur. Semavi dinlerde ilk insan olan Hz. Adem’in ve eşi Hz. Havva’nın “iyi ve kötüyü bilme ağacı”nın (Kuran’da “ebedilik ağacı”) “yasak meyve”sini yemesine ve cennetten kovulmasına Hristiyanlık teolojisinde “asli günah” denilmiş olup bu “suç”a irsiyet yoluyla iştirak eden tüm insanlığa geçen bir durum olarak isnat edilmiştir. Yahudilikte de insanın suça meyledişi Hz. Adem’in bu “suç”una bağlanmıştır. İslam’a göre Hz. Allah, Hz. Adem’in işlediği günahı onun tövbesi üzerine affetmiş olup Hz. Adem’in yaşadığı bu durum nedeniyle insanlığın ilk “yasak”, ilk “suç”, ilk “mahkeme” ve ilk “ceza” ile tanışması gerçekleşmiştir. “Suç” olgusuyla imtihanının başlangıcı ve “suçun bireyselliği” semavi dinler açısından bu olay olduğu kabul edilmiştir.²⁹

Bilinen ilk adam öldürme suçu ise yine semavi dinlere göre Adem ile Havva’nın ilk çocukları olan Habil’in kıskançlık nedeniyle kardeşi Kabil tarafından öldürülmesi suçudur. Kıskançlık nedeniyle vuku bulan bu suç ile birlikte başlayan suç silsilesi devam etmektedir.³³ Eski Önasya’da ele geçen en eski adalet belgesi, Sümer krallarından Urukagina’ya (yak. MÖ 2351-2342) ait sosyal içerikli bir fermanıdır. Bilinen ilk yasa metni ise, yine bir Sümer kralı Urnammu (Mö2011-2094) tarafından yazdırılmıştır.³⁴

İnsanların avcı-toplayıcı topluluklardan yerleşik hayata geçmeleri birbirleri aralarındaki ilişkileri artırmıştır. Dolayısıyla insanların bir topluluk olarak yaşamlarını sürdürülebilmesi için suç sayılan eylemlerin belirlenip yaptırımlarla kontrol altına alınmasına ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyacı karşılamak noktasında yazının icadı hayati bir öneme haiz olmuş ve hangi eylemlerin suç sayılacağı ve suç sayılan eylemlere ne gibi cezalar verileceği Yazıyla kayıt altına alınmıştır. Hammurabi Kanunları, Roma Oniki Levha Kanunları, Hitit kanunları ve Yunanlı Dragon Kanunlarında bu içeriklere rastlanmaktadır.³⁵

İlk çağ uygarlıkları yargı sistemlerinin ortaya çıktığı yazılı yasaların var olmaya başladığı, cezaların kabilelere verilmesinin sonlanarak kişilere verilmeye başlandığı dönemdir. Adam öldürmek yasak olmakla birlikte istisna olarak sadece savaşta adam öldürülebilir, o da hükümdar için yapılması koşuluyla geçerli kabul edilmiştir.³⁶

Mezopotamya'da, gerekse Hitit dünyasında insanoğlunun günaha ve suça yatkın olduğu inancı yaygındı. Bir Sümer şiirinde bu düşünce şöyle dile getirilmiştir: “Doğru ve dürüst bir söz söylüyor akıllı bilginler: asla günahsız bir çocuk bir anneden doğamaz”. Ya da başka bir ifadeyle “günahsız bir genç en eski zamanlardan beri yoktu”. Hitit Kralı II. Mürşili'nin (MÖ 1343-1310) veba dualarında da aynı inanç vurgulanır: “evet doğrudur İnsanoğlu günahkardır, babanın günahı oğluna geçer bir gün benim babamın günahı da bana geçti”. Anlaşılacağı üzere eski Önasya dünyasında suç ve günah kavramları henüz birbirinden ayrılmış değildi.³⁴

Hammurabi Kanunları'nda 'kisas ilkesi' geçerlidir. Lakin kısas uygulanabilmesi için suçta ve cezada her iki tarafın statüsel anlamda (köle olup olmadığı) eşit olması gerekmektedir. Birde bu kanunlarda, 'suçta kasıt ilkesi' vardır. Suç kasıtlı olarak olarak işlenmişse cezai karşılığı daha ağır olmuştur. Şayet kasıt yoksa suçlunun, tazminat ile cezadan kurtulma ihtimali mümkündür. Kısas dışında Babil Kanunlarında, babasını döven birinin eli, babayı-anneyi inkar eden evladın dili, köleliğini inkar edenin de kulakları kesilmiştir.³⁷

Büyük ve Anadolu Selçuklu sultanları suçun büyüklüğü oranında ceza uygulamışlardır. Örneğin hırsızlık yapan biri, fark etmeden de olsa bir yetimin hakkını gasp etmişse ölüm cezasına çarptırılmıştır.³⁴

1858 tarihli Osmanlı Ceza Kanunnamesine göre ise suçlar; cinayet, cünha ve kabahat olarak 3'e ayrılmıştır. Bu sınıflama, suçların türünden daha çok ceza süresi ve türüne göre şekillenmiştir. Cezası idam, müebbet veya muvakkat kürek, kalebentlik (Kale dışına çıkmamaya hüküm giyen suçlu), sürgün, memuriyetten mahrumiyet, medeni kanundan düşürme olan suçlar "cinayet"tir. "Cünha" kapsamındaki suçlar için hapis, sürgün, memuriyetten uzaklaştırma ve para cezaları öngörülmüştür. Hapis cezasının müddeti, suçlunun hapse girişinden itibaren yirmi dört saatten başlayarak en fazla üç senedir. Sürgün cezasında ise suçlu, bulunduğu yerden bir başka bölgeye, üç aydan üç seneye kadar sürgün edilmelidir. Memuriyetten uzaklaştırma cezası alanlar, görevden üç aydan altı yıla kadar uzaklaştırılarak bu müddet boyunca maaşları kesilir. Memur olmayanların bu cezayı almaları durumunda ise hak etseler dahi memuriyete alınmazlar. Kabahat cezası ise uyarı cezası olarak belirlenmiş olan yirmi dört saatten bir haftaya kadar olan hapis cezaları ile 100 kuruşa kadar olan para cezasını gerektiren fiilleri ifade etmektedir.³⁸

2.1.5 Suç Teorileri

Suç içinde psikolojik, biyolojik, sosyal, ekonomik, demografik, kültürel, hukuki ve çevresel faktörleri de içeren çok yönlü bir paradigma olup, suçu açıklamak, nedenlerini belirlemek ve önlenmesine yönelik çözüm önerileri sunmak için son birkaç yüzyılda iki yüzden fazla teori ve model geliştirilmiştir. Her biri suçu farklı yönleriyle açıklamaya çalışmıştır.³⁹ Biyolojik, Psikolojik ve Sosyolojik Teoriler olarak üç başlık altında özetlemenin uygun olacağı düşünülmüştür.

2.1.5.1 Biyolojik Teoriler

Biyolojik teoriler suç davranışını açıklarken biyolojik faktörleri temel olarak ele almaktadır. Bu kapsamda beden yapılarındaki farklılıkları temel alan yaklaşımlar ve genetik yaklaşımlar olarak ikiye ayrılır.⁴⁰ Suçlularla suçlu olmayanlar arasındaki biyolojik farklılaşmalara dikkati çeken Lombroso fiziksel yapının bireyin davranış ve faaliyetini yöneten başlıca etken olduğunu ileri sürmüştür. Örneğin Lambroso tipik katillerin sabit, buz gibi, dik bakışları, ara sıra kanlanan gözleri, büyük burunları, uzun kulakları, ince dudakları ve iri köpek dişleri olduğunu belirtmiştir.⁴¹ Genetik teoriler ise kromozomlarda bulunan genler yoluyla biyolojik ebeveynlerin özelliklerinin ve bazı hastalıkların çocuklara

geçtiği gibi biyo-psikolojik veya genetik yapıya dayanan suç davranışının nedeninin de genetik özelliklerden kaynaklandığını ileri sürmektedir.⁴⁰

Genetik teorilerden yola çıkarak ikizler üzerinde yapılan çalışmalar karakter ve davranış konularında kalıtım ve ortamın etkilerini belirlemenin klasik bir yoldur. Suçluluk davranışını açıklamada ikizlerin genetik göstergeleri birçok araştırmada, kullanılmıştır. Günümüzde, bu konuda çalışan araştırmacılar “suç geni” nin varlığını kabul etmemektedirler. Ancak suça eğilimi etkileyen genetik bir faktörün bulunduğu konusunda bulguları söz konusudur.³³ Biyolojik teoriler suçlu kişilerin doğuştan suçlu doğduğu gibi bir düşünceye götürür ki, insanların doğuştan damgalanmalarına neden olabilir. Bu nedenle bu görüş insanlara karşı önyargı oluşturmaya açısından tehlikeli bir görüştür.

2.1.5.2 Psikolojik Teoriler

Psikolojik teoriler, yirminci yüzyılın başlarında ortaya çıkan ve suçun nedenlerini fiziksel nedenlerde değil ruhi nedenlerde arayan teorilerdir. Bu teoriler genel itibariyle, akıl bozukluğu ve suç arasındaki ilişkileri açıklayan teorilerdir. Aynı zamanda, zeka eksikliği bu teoride önemli bir suç nedeni olarak görülmüştür.⁴¹

Psikoloji kuramları suç davranışı kavramlarının açıklanmasında kendi aralarında farklılık göstermektedir.⁴² Ancak psikanalitik kuramın kurucusu olan Sigmund Freud, suçun psikolojik anlamda tanımlanması alanında bir ilki gerçekleştirmiş olup insanların suç işleme nedenlerini psikolojik açıdan ele alan teorilerin başında Freud’un psikanaliz teorisi gelmektedir.^{42,43} Bu teori, insanın kişiliğindeki parçaların birbirine etkili olması temeline dayanır. Psikanalitik teoriye göre insanların suç sayılacak eylemleri yapmalarının üç nedeni bulunur. Bu nedenler bireyi suçluluk duygusuna boğabilecek kadar güçlü süperego, bireyin ani ve tepkisel isteklerini kontrol edemeyecek kadar zayıf süperego ve anlık zevk alma isteğidir.⁴²

2.1.5.3 Sosyolojik Teoriler

Sosyolojik olarak suç açıklanırken, sosyal yapı, değerler, normlar, kurumlar, sosyal değişme, aile, ekonomik özellikler, siyasal yapı gibi birçok faktör üzerinde durularak suç olgusuna sistematik bir yaklaşım getirilmiştir. Sosyolojik yaklaşıma göre toplumun

kendisi suç davranışının gerçekleşmesine neden olur. Dolayısıyla sorunu bireysel yönüyle değil sosyal yönüyle ele almışlardır.⁴¹

2.1.6 Suça Sürüklenen Çocuk Kavramı

Batı literatüründe çocuk suçluluğu kavramı “Juvenile Delinquency” terimiyle ifade edilmektedir. Türkçe’ye “reşit olmayanın suçluluğu” olarak çevrilebilecek bu kavram, ülkemizde “çocuk suçluluğu” şeklinde kullanılmaktadır. Bu tanım, içerisinde hem çocukluk hem de ergenlik dönemini kapsamaktadır.¹²

Çocuk Koruma Kanunu’nda daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişi çocuk olarak ifade edilmiş olup, yasalarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan veya işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik önlemi kararı alınan çocuklar “suça sürüklenen çocuk” olarak tanımlanmıştır.⁴⁴

ÇKK ile birlikte çocukların suç işleyen bir suçlu olarak görülmesi yerine suça sürüklenmiş olduğu kavramı benimsenmiş; fail çocuğun aynı zamanda suçun mağduru olduğu kabul edilmiştir. Sonuç olarak suça sürüklenen çocuğun cezalandırılması yerine korunması hedeflenmiştir.⁴⁵

Uluslararası sözleşmelerde çocuk suçluluğu ile ilgili tanıma “29.11.1985 kabul tarihli Birleşmiş Milletler Çocukların Yargılanması İle İlgili Uyulması Gereken Standart Asgari Kurallar (Beijing Kuralları)”la ilgili bildiriye rastlanmaktadır. Bu bildiriye göre çocuk/ergen suçluluğu, “ilgili hukuk sistemleri uyarınca, bir suç işleme ile ilgili olarak yetişkinlerden farklı şekilde muamele edilen küçük veya gencin, kanuna göre cezalandırılabilir olan (ihmal veya hareket ile işlenen) her türlü davranışı” olarak tanımlanmaktadır.¹²

2.1.7 Suç ve Çocuk Suçluluğunun Tarihsel Süreci

Çocukluk ve çocuk suçluluğu kavramı ilk olarak Roma İmparatorluğu döneminde “12 Levha Kanunları” olarak isimlendirilen düzenlemelerde yer bulmuştur.⁴⁶ Ancak 12 Levha Kanunlarından öncede çocuğun kanunlarda yer aldığı görülmektedir. Örneğin Ana İttuşu Kanunlarında babasını reddeden bir oğlu, babası (kölelerinki gibi) tıraş edip, kölelik damgası vurmakta ve satmaktadır (Tablet 7, Sütun III 23). Bir çocuk, annesini reddederse,

kafasının yarısı tıraş edilip, şehirde dolaştırıldıktan sonra evden kovulmaktadır(madde 29).³⁴

Babil'in Hamurabi Kanununda yaş küçüklüğünün cezai sorumluluğu hafifleteceğine dair bir işarete dahi rastlamak mümkün olmadığı gibi, Thonissen'nin 1889 da Paris'te yayımlamış olduğu eserinden anlaşıldığı üzere çok eski dönemlerde insanların yaşı göz önüne alınmaksızın aynı derecede sorumlu tutuldukları anlaşılmaktadır. Bu nedenle çocukluğun cezai sorumluluğuna etkisini incelemeye Romalılar zamanından başlamak uygun olacaktır.⁴⁷

“12 Levha Kanunlarında”, cezai sorumluluğu; ergen olanlar ile olmayanlar olarak ikiye ayrılmıştır. Ceza sorumluluğu çocuğun belirli bir yaşta olup olmamasına göre değil ergen olup olmamasına göre değerlendirilmiştir. Ancak “12 Levha Kanunlarının” uygulanmasında erkek çocukların 14 yaşında kız çocukların ise 12 yaşında ergen oldukları kabul edilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda çocuğun ergen olmadığı sonucuna varılır ise eylemi ölüm cezasını gerektiren ağırlıkta olsa bile çocuğa ceza verilmeyip ihtarda bulunulması ve meydana getirdiği zararın iki katının ödetilmesi gibi yaptırımlar kabul edilmiştir. Roma Hukukunun klasik hukuk olarak adlandırılan döneminde çocuğun konuşabileceği zamana kadar olan yaşları kesin sorumsuzluk dönemi olarak, ergen olmuş ancak ergen olmadığı döneme yakın dönemlerde bulunan çocuklar için verilen cezaların ise acıma ve şefkat gibi nedenlerle indirim tabi tutulması kabul edilmiştir. Buna göre Roma Hukukunda “12 Levha Kanunları’ndan” sonra çocukları konuşabilecekleri yaşa kadar mutlak sorumsuz kabul edilmiş, kızlar 12 yaşını erkekler 14 yaşını doldurmamış ise ergen olup olmadıklarına ilişkin araştırmada ergen olmadıkları sonucu genel olarak uygulanmış, erkek 14 yaşını kız 12 yaşını doldurmuş ve fakat bu yaşlara yakın dönemlerde suç işlemişler ise yetişkinlere verilecek cezaların bu çocuklar için takdiri bir indirim tabi tutularak hükmedilmesi esas kabul edilmiştir.⁴⁶

Cermen Hukuku’nda cezanın başlıca gayesi zararın tazmininden ibaret olduğundan ve zararın tazmini de suçlunun mensup olduğu zümreye ait olduğundan dolayı failin yaşına hiç bir önem verilmemiştir. Fakat daha sonraları, Cermen Hukuku’nda suçun manevi unsuruna önem verilmiş olup, fiiller iradi ve gayri iradi olarak ayrılarak, çocuklar tarafından işlenmiş suçlar daha hafif cezaları gerektiren gayri iradi kısmın içine dahil edilmiştir. Gayri baliğ olma zamanını da 12 yaş olarak tespit etmiştir.⁴⁷

İslâm hukuku, ceza ehliyetinin tespitinde akılla birlikte ergenliği da esas almaktadır. Zira ergenlik, akli kuvvelerin fizyolojik olgunlaşma ile olgunlaştığını ifade eder. İslam hukukuna göre çocukluk, ergenlik ile son bulmaktadır. Fiili ergenlik gerçekleşmediği takdirde hükmi ergenlik esas alınmakta ve ceza alıp almayacağı yaş ile tespit edilmektedir. Ergenliğin üst sınırı konusunda farklı bir görüş olmakla birlikte İslam hukukçularının büyük çoğunluğu “onbeş yaş” konusunda anlaşmışlardır. İslâm hukukunda fiili ya da hükmi olarak ergenliğe girmeyenler çocuk olarak değerlendirilmiştir. Bu durum, onların kanuna aykırı fiillerine uygulanacak cezaya engel olduğundan had ve kısas cezasının çocuklara uygulanması imkansızdır.⁴⁸

Osmanlı Kanunnamelerinde 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunundan etkilenecek 1858 yılında hazırlanan Ceza Kanunnamei Hümayuna kadar, İslam hukukunun ergen olmayan çocuğun kesinlikle ceza sorumluluğunun bulunmadığı ilkesi kabul edilirken, bu kanunla beraber ergen olma, sorumluluğun tek belirleyicisi olmaktan çıkarılmış ve çocuğun “temyiz kudreti” yoksa anne babaya teslimi, “temyiz kudreti” varsa verilecek cezada indirim düzenlenmiştir.⁴⁹

2.2 Ceza Sorumluluğu Kavramı

Sorumluluk TDK’na göre kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet olarak tanımlanmaktadır.¹⁷

Geleneksel anlamda ceza sorumluluğu ise sanığın atfedilen suç eylemini işlerkenki zihinsel durumu, yani kendi davranışındaki iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayırabilme ve davranışlarını kontrol edebilme yeteneği olarak kabul edilir.⁵⁰

2.2.1 Ceza Sorumluluğu ve Hukuki Çerçeve

ÇKK’nun amacı korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Suça sürüklenen çocukların korunması işlevini koruyucu ve destekleyici kararlar (danışmanlık tedbiri, eğitim tedbiri, sağlık tedbiri, bakım tedbiri) aracılığı ile sağlanmaktadır.¹⁶

TCK’nda ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenler açıklanmış olup TCK 31. ve TCK 33. maddeler içerik açısından suça sürüklenen çocuklarda ceza sorumluluğuna

yönelik yasalar olması açısından ön planda olup diğer maddelerde ceza sorumluluğu açısından önem arz edebilmektedir.

2.2.1.1 Cebir ve Şiddet, Korkutma ve Tehdit

TCK'nun 28. maddesine göre karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu suç işleyen kimseye ceza verilmez. Bu gibi hallerde cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili kabul edilir.

2.2.1.2 Yaş Küçüklüğü

TCK'nun 31. maddesine göre;

Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; Ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir.

Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde oniki yıldan onbeş yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan onbir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası yedi yıldan fazla olamaz. TCK'nda yapılan düzenleme dikkate alındığında 12-15 yaş arasında kişilerle ilgili değerlendirmede akıl hastalığının varlığından söz edilmemekte, fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını, algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmişliğinin sorgulanması istenmektedir.

Fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde onsekiz yıldan yirmidört yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde oniki yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte biri indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası oniki yıldan fazla olamaz. Onbeş yaşını doldurmuş olup onsekiz

yaşını doldurmamış çocukların değerlendirilmesinde fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmişliği değil, akıl hastalığı nedeni ile işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayabilmesi veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin azalıp azalmadığı araştırılır. 15-18 yaş grubu çocuklar ile 15-18 yaş grubu çocukların değerlendirilmesindeki en önemli fark budur.

2.2.1.3 Akıl Hastalığı

TCK'nun 32. maddesinin birinci fıkrasına göre akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez. Ancak, bu kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmolunur.

Birinci fıkrada yazılı derecede olmamakla birlikte işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan kişiye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmibeş yıl, müebbet hapis cezası yerine yirmi yıl hapis cezası verilir. Diğer hallerde verilecek ceza, altıda birden fazla olmamak üzere indirilebilir. Mahkûm olunan ceza, süresi aynı olmak koşuluyla, kısmen veya tamamen, akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri olarak da uygulanabilir.

2.2.1.4 Sağır ve Dilsizlik

TCK'nun 33. maddesine göre; fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocuklara ilişkin hükümleri, onbeş yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, onsekiz yaşını doldurmuş olup da yirmibir yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında da uygulanır.

2.2.1.5 Geçici Nedenler, Alkol Veya Uyuşturucu Madde Etkisinde Olma

TCK'nun 34. Maddesinin birinci fıkrasında geçici bir nedenle ya da irade dışı alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez.

İradi olarak alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisinde suç işleyen kişi hakkında birinci fıkra hükmü uygulanmaz.

2.2.2 Ülkemizde ve Dünyada Ceza Sorumluluğu

Ceza sorumluluğunun başlangıç yaşı konusunda mukayeseli hukukta uluslararası bir standart tespit edilmiş değildir. Beijing Kurallarında bu konu için koyduğu kriterde, ceza sorumluluğu yaşının çok düşük bir yaş olarak kabul edilmemesi gerektiği, fakat yaşı belirlerken duyuların, akli melekelerin ve zihinsel olgunluğun göz önüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Bu düzenleme tıbbi ve psikososyal verilerin ön plana çıktığını göstermektedir.⁵¹

Ülkemizde 12 yaşını doldurmamış (sağır ve dilsiz ise, 15 yaşını doldurmamış olan) çocuklara işledikleri suçtan dolayı ceza verilmemektedir. 12 yaşını dolduran ve 15 yaşını doldurmamış (sağır ve dilsiz ise, 15 yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan) çocukların işledikleri fiilin hukuki anlam sonuçlarının algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması halinde ceza sorumlulukları yoktur. 15 yaşını doldurmuş (sağır ve dilsiz ise, 18 yaşını doldurmuş olan) ise, artık suçun anlam ve sonuçlarını kavrama yeteneğinin gelişimi dikkate alınmayı, ceza sorumluluğunu etkileyen akıl hastalığı ve zayıflığı gözetilir.⁵²

Ceza sorumluluk yaşının başlangıç ülkelere göre farklılık arz etmektedir. Oklahoma (ABD), Belize, Gana, Hindistan, İrlanda, Liechtenstein, Malawi, Nijerya, Papua Yeni Gine, Singapur, Güney Afrika Cumhuriyeti, Pakistan, Sudan, Ürdün, Tazmania ve Hong Kong'da ceza sorumluluğunun başlangıç yaşı 7 olarak; Nevada (ABD), Washington, Bermuda, Keyman Adaları, Cebelitarık, Kenya, Kuzey İrlanda, İskoçya, Sri Lanka, Batı Samoa ve Zambiya'da ceza sorumluluğunun başlangıç yaşı 8 olarak; İran (kızlar için) ve Malta'da ceza sorumluluğunun başlangıç yaşı 9 olarak; İngiltere, Galler, Colorado (ABD), Avustralya, Fiji, Guyana, Kiribati, Malezya, Yeni Zelanda ve Vanuatu'da ceza sorumluluğunun başlangıç yaşı 10 olarak; Oregon (ABD), Kanada, Yunanistan, Jamaika, Hollanda, San Marino ve Uganda'da ülkemizde olduğu gibi ceza sorumluluğunun başlangıç yaşı 12 olarak; Fransa, New York (ABD), Georgia (ABD), İllinois (ABD) ve Cezayir'de ceza sorumluluğunun başlangıç yaşı 13 olarak; Almanya, İtalya, İspanya, California (ABD), Teksas (ABD), Almanya, Avusturya, Bulgaristan, Macaristan, Japonya,

Letonya, Litvanya, Çin Halk Cumhuriyeti, Mauritius, Romanya, Slovenya, Tayvan, Rusya ve Vietnam'da ceza sorumluluğunun başlangıç yaşı 14 olarak; Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, İzlanda, Norveç, Slovakya, İsveç, İran (erkekler için) ve Mısır'da ceza sorumluluğunun başlangıç yaşı 15 olarak; Andorra, Macau, Polonya, Portekiz ve Arjantin'de ceza sorumluluğunun başlangıç yaşı 16 olarak; Belçika, Panama, Peru, Brezilya, Kolombiya, ve Lüksemburg'da ceza sorumluluğunun başlangıç yaşı 18 olarak kabul edilmiştir.⁴⁶

Suçta sürüklenen çocuklara yönelik adalet sistemi uygulamaları da ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.⁵¹ İyi bir uygulama biçimi olarak ülkemizde amacı, korunma ihtiyacı olan veya suçta sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemek olarak belirtilen Çocuk Koruma Kanunu'nun 5. maddesinde koruyucu ve destekleyici kararlar açıklamış olup;

- Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye,
- Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine,
- Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine,
- Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına,
- Barınma tedbiri, barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya, yönelik tedbirdir. Şeklinde belirtilmiştir.¹⁶

Tablo 1: Çocuk adalet sistemine ilişkin benimsenen iyi uygulama örneği kabul edilebilecek usuller.⁵¹

Özel Usuller	Ülke
Her sosyal inceleme raporunda o somut olayla ilgili bir eylem planı bulunması mecburidir ve mahkemeler buna uymak zorundadır.	İspanya
Sosyal güvenlik kurumlarına çocuklarla ilgilenmek ve uzlaşma gibi sistem dışına çıkartıcı yaptırımlarda bu yöntemleri uygulama mecburiyeti getirildi.	İspanya
Bir gence suçlama yöneltmek için, bunun uygun yetişkin adı verilen (appropriate adult) huzurunda yapılması ilkesi benimsendi.	İngiltere
Duruşmaların gizliliği ilkesi benimsendi.	İngiltere
Ceza sorumluluğu olmayan çocukların yakalanmaları ve fiziki kimliğin tespitine ilişkin işlemlerin yapılması yasaklanmıştır.	Almanya
Ceza sorumluluğu olmayan çocuklar hakkında soruşturma başlatılmaz.	Almanya
Savcılık makamlarında, “Özel Genç Savcılığı Bürolarının” kurulması öngörülmüştür	Almanya
Genç mahkemeleri her konuda yetkilidir. Bu nedenle, soruşturma evresinde tutuklama kararı verilmesi gereken hallerde, genel yetkili hakimler değil, Genç Hakimi karar vermektedir	Almanya
Genç Mahkemeleri, sadece suç işleyen çocuk ve gençlerle ilgilenmez, aynı zamanda 18 yaşından küçük çocukların korunması, bakılması ve eğitimi ile ilgili bütün kararları (velayet, vesayet ve çocuğun korunması ile diğer kararlar gibi) vermekle yetkili tek mahkemedir.	Fransa
Diversion (adalet sistemi dışına çıkarma) kararları eğitim siciline kaydedilmektedir.	Almanya, Fransa
Genç hakkında tutuklama kararı veren hakim, kararının gerekçesinde; “Gençleri Koruma Teşkilatının yurtdında geçici olarak konaklatılma veya benzeri, daha az hak kısıtlayıcı nitelikteki tedbirlerin uygulanması yollarının neden uygulanmadığını” ve “ tutuklama kararı verilmesinin o somut olayda neden ölçülü olarak kabul edildiğini” açıklamak zorundadır.	Almanya
Yaşı 14-16 arasında olan gençler hakkında, sadece “kaçma şüphesine” dayanılarak tutuklama kararı verilebilir. Ayrıca, gencin çağırılmış olmasına rağmen, usuli bir işleme gelmemesi veya kaçma hazırlığı yapmış olması veya sabit bir ikametgahının bulunmaması da gereklidir	Almanya
Tutuklamanın doğurabileceği olumsuz etkileri azaltmak üzere, Genç Mahkemesine Yardımcı Teşkilatın geciktirilmeden, hatta tutuklama kararının yerine getirilmesinin başlamasından önce devreye sokulması, kanun gereğidir.	Almanya
Bir genç tarafından işlenen çeşitli suçlar için ‘tek bir yaptırım’ uygulanabilir.	Almanya
Gençler ve yetişkinlerin birlikte işledikleri bağlantılı davalarda, davaların birleştirilmesi, maddi gerçeğin ortaya çıkmasına hizmet edecekse veya başka önemli sebepler varsa, genel hükümler uyarınca yapılır. Ancak, birleştirilen davalar, Genç Mahkemesi tarafından yargılanır.	Almanya
Genç hakkında soruşturma başlatılır veya yapılan soruşturmada herhangi bir karar verilirse, bu durum Genç Mahkemelerine Yardımcı Teşkilata, gerekli hallerde Aile Hakimine ve Okul İdaresine bildirilir.	Almanya
Gençler için ceza hukukunun hükümleri uyarınca gereken yaptırımlara mahkum edilen gençlerin bu mahkumiyet kararları ayrı bir sicile kaydedilir. Bu sicile “eğitim sicili” adı verilir.	Almanya

2.3 Suça Sürüklenen Çocuklar

2.3.1 Ülkemizde ve Dünyada Suça Sürüklenen Çocuklar

Dünyada ve ülkemizde çocuk ve ergenlerle ilgili adli davalar giderek artış göstermektedir.⁵³ TÜİK verilerinde ülkemizde suça sürüklenme nedeni ile güvenlik birimlerine 2016 yılında 108 bin 675 çocuk getirilmiş olup bu çocukların %36,1'ine yaralama, %23,1'ine hırsızlık, %10'una 5682 Sayılı Pasaport Kanunu'na muhalefet, %5,5'ine uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak veya satın almak, %3,5'ine cinsel suçlar, %3,4'üne mala zarar verme, %3,3'üne ise tehdit suçu isnat edildiği görülmüştür.⁵⁴

Tablo 2: TÜİK'e göre güvenlik birimine suça sürüklenme nedeni ile getirilen çocuk sayısının yıllara göre dağılımı⁵⁵

	2013	2014	2015	2016	2017
Toplam	115 439	117 486	118 245	108 675	107984
Erkek	102 350	102 493	101 097	91 699	92849
Kadın	13 089	14 993	17 148	16 976	15135

Amerika'da 2008 yılında 1,653,300 suça sürüklenme nedeniyle dava görülmüş olup, bu davaların %53'ü 16 yaşından küçük çocuklarla, %27'si kız bireylerde görülmüştür. Suça sürüklenen çocuk sayısında 1985'den 2008 yılına kadar %43 oranında bir artış meydana geldiği bildirilmiştir.⁵⁶

Avustralya'da sayısal ve oransal olarak tutuklanan suça sürüklenen çocuklarda 1981 yılından itibaren oldukça bir düşüş olduğu, ancak 2004 yılında itibaren düşüşün yerine yükseliş aldığı belirtilmektedir.⁵⁷

Ülkemizde, İngiltere ve bazı Avrupa ülkelerinde en çok suça sürüklenme yaşının 14 olduğu belirlenmiştir.⁵⁸ Yapılan araştırmalar neticesinde de suça sürüklenme oranının en yüksek olduğu yaşın, %34,9 ile 14 olduğu, mala yönelik suçlarda 14, adam yaralama ve

cinsel suçlarda 15 yaşın en sık suça sürüklenme yaş grubunu oluşturduğu belirtilmektedir.⁵⁹

2.3.2 Çocuklarda Suça Sürüklenmede Risk Faktörleri

Suçta sürüklenen çocuklarda risk faktörleri çeşitli çalışmalarda farklı yöntemlerle kategorize edilmiştir.^{8,60} Bu başlık altında risk faktörlerini bireysel ve sosyal faktörler olarak iki alt başlık altında sınıflandırılmıştır.

2.3.2.1 Bireysel Faktörler

Çocuk suçluluğunun nedenleri üzerine yapılan araştırmalar, çocukların suça sürüklenmesine neden olan pek çok unsurun olabileceğini göstermektedir. Çocukların suça sürüklenmesine neden olan bireysel nedenler birlikte değerlendirildiğinde çocuğun organik ve biyolojik özellikleri, fiziksel özellikleri, psikolojik özellikleri önemli unsurlardır. Bireysel faktörler suç işleme açısından önemli bir unsur ve risk faktörü olarak kabul edilmektedir.⁶¹

2.3.2.1.1 Kalıtsal ve Biyolojik Faktörler

Kriminal aktivite, antisosyal davranış ve çocuk suçluluğunun genetik alt yapısına yönelik bir çok çalışma yapılmış olup antisosyal davranış, kriminal aktivite, çocuk suçluluğunun genetik bağlantıları olduğuna dair bildirimler yapılmıştır.^{62,63,64}

Ayrıca bazı rahatsızlıklarında suça sürüklenen çocuklarda toplum ortalamasına göre daha fazla saptandığı ve bu rahatsızlıklarında bazılarının genetik alt yapısının bulunduğu bilinmektedir.^{65,66} Örneğin DEHB (Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu) yaygınlığı ve yaşam kalitesine etkisi açısından yüksek genetik geçiş gösteren önemli bir psikiyatrik bozukluk olup ancak hem genetik hem çevresel faktörlerin etkisiyle ortaya çıkan karmaşık bir problem gibi gözükmektedir.⁶⁶

Annenin hamilelik döneminde meydana gelebilecek olumsuz koşullarda çocuk suçluluğunun kalıtsal olmayan biyolojik faktörlerinden olduğu kabul edilmektedir. Dolayısıyla gebelik sırasında annenin yetersiz beslenmesi, ilaç alkol ve uyuşturucu madde kullanması, psikolojik ve fizik şiddete maruz kalması, radyoaktif ışınlarla maruz kalması,

ağır doğum koşulları ve doğum sonrası uygun olmayan bakım altında kalması gibi nedenlerde biyolojik faktörlerdendir.⁴¹

Vücuttaki deformiteler başkalarına açık olsun ya da olmasın, deformite sahibinin daha aşağı ve utanç verici hissetmesine neden olabilir. Gerçeklikten kaçma ve kusuru telafi etme çabası içine girerek suçta sürüklenmeye neden olabilir. Bu duruma şaşılık örnek gösterilebilir.⁶⁷

2.3.2.1.2 Zeka Düzeyi, Psikiyatrik Rahatsızlıklar ve Bağımlılık

Mental retardasyon suçta sürüklenmede önemli risk faktörlerinden biridir.⁵ Mental retardasyon bulunan suçta sürüklenen çocukların normal ve yüksek zekaya sahip suçta sürüklenen çocuklara göre davranışsal ve bilişsel olarak daha dürtüsel olup, empati ve suçluluk duygusu açısından daha yetersiz olduğu gözlemlenmiştir.⁶ Mental retasyonu bulunun çocuklar da kolay yönlendirilme, yargılama becerisinde zayıflık gibi nedenlerle suçta sürüklenebileceği bilinmektedir.⁶⁵

Son yıllarda yapılan araştırmalar sonucunda suçta sürüklenen çocuklarda psikiyatrik hastalık görülme oranlarının yüksek olduğu konusunda farkındalık artmıştır. Suçta sürüklenen çocuk popülasyonlarının, aynı yaş grubu nüfus ile karşılaştırıldığında, suçta sürüklenen çocuk popülasyonunda orantısız derecede yüksek oranda zihinsel sağlık sorununun olduğu tespit edilmiştir. Suçta sürüklenen çocukların en az %50-70'nde psikiyatrik rahatsızlık olup, genel ergen popülasyonunda olan %9-21 arasında saptanan orana göre çok yüksektir. Örneğin davranış bozukluğu suçta sürüklenen çocuklarda çok karşılaşılan tanılardan biridir. Ayrıca suçta sürüklenen çocuklarda madde kullanım bozukluğu da yüksektir.⁶⁸ Bir bağımlılık olarak sigara içmenin suçta sürüklenen çocuklar arasında tek başına önemli bir faktör olabileceği belirtilmektedir.⁶⁵

2.3.2.2 Çevresel Faktörler

Çocuğun suçta sürüklenmesinde çevresel nedenlerin bireysel nedenlerden daha fazla rol oynadığı, hatta birçok bireysel nedenin kaynağında çevresel nedenlerin bulunduğu yaygın bir görüştür.⁶⁹

2.3.2.2.1 Ev ve Aile Ortamı

Banham Bridges ev koşullarının sadece çocuğun suça sürüklenmesinde dolaylı nedenler olduğunu, çocuğun zihin ve bedeni üzerine etki ederek mental ve fiziksel davranışını değiştirerek bu duruma neden olduğu, özellikle çocuğun zihinsel yaşamını etkileyen ev ve aile ilişkileri koşulları, çocuğun fiziksel durumunu etkileyen faktörlerden daha da önemli olduğunu belirtmiştir.⁶⁷

Aile, temelde sosyal bir kurum olup “kişiliğin beşiği” olarak kabul edilmektedir. Çünkü ilk yıllarda olan biçimlenme sırasında; birey üzerinde sağlam ve kalıcı bir etki bırakarak düşünce ve duyguların reaksiyon kalıpları, normlar ve değerler aile aracılığıyla şekillenir. Aile baş sosyalleşme etkeni olarak, suça sürüklenme davranışını kontrol etmekte veya katkıda bulunmaktadır. Aile faktörünün çocuk suçluluğuna etkisi büyük olup dağımık aile, ebeveynlerin olumsuz tutum-davranışları, ebeveynlerin çocuk üzerindeki kontrolü sağlayamaması, aile içi gerilim-şiddet, ebeveyn tarafından red edilme, ailenin ekonomik yetersizliği gibi olumsuz koşullar çocukların suça sürüklenmesine ortam yaratmaktadır.⁷⁰

Aile bireyleri içerisinde suçlu birey ve ebeveynin bulunması da çocuğun suça sürüklenmesinde önemli bir faktördür. Çocuğun doğal öğrenme taklit yeteneği neticesinde suçlu ebeveynler çocuğunda bu şekilde davranmasına neden olabilirler. Buna rağmen suçlu ebeveynlerin her zaman çocuklarının suça sürüklendiği de söylenemez. Çocuklar ebeveynlerine duydukları saygı ve sevgiyi kaybederek ebeveynlerinin etkileri veya önerilerinin gücüne karşı koyabilirler.⁶⁷

2.3.2.2.2 Okul Faktörü

Okul amaç olarak çevresinin sosyal, ekonomik ve politik ihtiyaçlarına göre şekil alır. Okul bu ihtiyaçlara yönelik yeni amaçlar, amaçlara bağlı olarak da yeni bilgi, beceri ve davranışlar üretmek durumundadır. Sürekli olarak değişen çevreye de uyum sağlamak zorundadır. Okulun amaçlarından biride aldığı öğrenciyi çevresinden farklılaştırmaktır.⁷¹ Çocuğun yaşamında ilk sosyalleşme alanlarından biri olan okul, çocuğun suç davranışına yönelmesine neden olan pek çok risk faktörü taşımaktadır. Okul sisteminin yetersizliği ve yanlış eğitim uygulamaları nedeniyle okuldan kaçmak, akran zorbalığı, çetelere karışmak, hırsızlık gibi suçlar ve çeşitli davranış bozuklukları ortaya çıkabilmektedir.⁷²

Şu anki eğitim sisteminin çocukları ezen, kişiliklerini bozan, kendine güveni, yaratıcılığı yok eden, ağırlıklı olarak olumsuz insanların yetişmesine olanak tanıyan bir şekilde işlediği söylenebilir. Öğretmen sayısındaki yetersizlik, eğitim bilincine ulaşmamış, eğitim psikolojisini bilmeyen öğretmenlerin meslekte çok fazla bulunması eğitimde şiddet olgusunu arttırmaktadır. Her dört öğretmenden birinin şiddete yönelmekte olduğu bildirilmiştir.⁶⁹

2.3.2.2.3 İş Faktörü

Akademik başarısı düşük olan çocuklar bir süre sonra eğitim hayatından koparak, aileleri tarafından iş hayatına yönlendirilmektedir. Genellikle yoksul olan aileler çocuklarını eve gelir sağlaması için ya okurken ya da okuldan kopmaları nedeniyle niteliksiz ve korunaksız işyerlerinde çırak olarak çalıştırmaktadır.⁷³ Çocukların aile denetimlerinden uzakta çalışmaları sonucu, aile korumasından da yoksun kalmaktadırlar. Bu durum istismara açık olması sonucunu doğurmaktadır. Çalıştığı ortamdaki kişilerin davranışları da olumsuz özellik taşıyor ise çocuğun gelişimi de olumsuz yönde etkilenecektir. Aile denetiminden uzakta ve olumsuz koşullarda çalışırken çözücü, uçucu ve uyuşturucu madde kullanma, suça yönelme tehlikesi ile karşılaşılırlar.⁷⁴

2.3.2.2.4 İkamet ve Doğum Yeri Faktörü

Sosyal çevre olarak yaşanan yer çocuğun davranışlarını tutum ve fiziksel durum aracılığı ile etkilemektedir. Kenar mahallelerde karanlık, iyi havalanmayan, fabrika dibinde, istenmeyen belki de suçlu komşunun bulunduğu yerlerde yaşamak önemli risk faktörlerindedir. Böyle yerlerde çocuklar çeteleşerek bir birlerine daha çok kenetlenirler böylece her şeyi yapabilecekleri bilinmektedir.⁶⁷ Yaşam çevresinde psiko-sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimini ciddi derecede tehdit eden olumsuz sosyal davranış örnekleri bulunan bir çocuğun suç eylemleri konusundaki algısında normalleşme ve çocuğun suça sürüklenmesinde yaşam çevresi önemli bir rol oynayacaktır. Dolayısıyla tekrarlayan bir şekilde suça sürüklenmiş olan çocukların yaşadıkları çevrenin suça uygunluğu incelenmesi durumunda, bu çevrelerin düşük sosyo-ekonomik nitelikte ve suça yöneltici karakterde olduğunun görülmesi sürpriz olmayacaktır.⁷⁵

Suçta sürüklenmiş çocukların doğdukları illerin bulunduğu bölgelere göre karşılaştırma yapıldığında, Marmara, Karadeniz, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinin

yüksek oranda olduğu bildirilmektedir. Marmara bölgesindeki yoğunluğun büyük bir bölümü İstanbul doğumlu olanlar olup doğdukları bölgelere göre değerlendirme yapıldığında, suça sürüklenmiş çocukların geldikleri bölgelerin, toplumsal gelişmesinde sorunlar yaşanan bölgelerden oluştuğu açıktır. Bu durum suça sürüklenmiş çocuklar ve doğdukları bölgelerle ilgili iki özelliği ortaya çıkarmaktadır. Bu bölgelerin bir bölümü (Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu) olağan üstü şartların yaşandığı, bu şartlardan ötürü, eğitim, sosyal denetim, aile birliği, kurumsal denetim vb. sosyalleştirme güçlerinin zayıf olduğu (çoğu zaman hiç olmadığı) bölgelerdir.¹²

Yokuş Sevik'in araştırmasına göre ıslahevinde tutulan çocukların yarısından çoğu illerden,%24 'ü ilçelerden, %21'i köylerden ıslahevine gelmektedir. Kentte ikamet eden suça sürüklenen çocuk sayısı % 79 iken, kırsal alanda ikamet eden çocuk sayısı %21 'dir. Büyük kentlerde yaşamak başka bir deyişle kentleşme çocuğun suça sürüklenmesine neden olan etkenlerden biridir. Hızlı kentleşmeyle birlikte meydana gelen olumsuz koşulların çocuk suçluluğunu dolaylı yoldan etkilediği söylenebilir.⁷⁷

2.3.2.2.5 Göç faktörü

Türkiye'de göç olgusuyla birlikte, kentlerdeki nüfus yığılmalarının artması, iş alanlarının bu nüfusu istihdam etmeye yeterli olmaması, aileleri geçim sıkıntısına sürüklemekte; bunun doğal sonucu hırsızlık, gasp, ve cinayet alanında suç ve suçlular çoğalmaktadır.⁷⁵ Suça sürüklenen çocukların önemli bir kısmını göçmen gençler oluşturmaktadır. Ancak suça sürüklenme oranı bütün göçmen çocuklar arasında değil, özellikle Doğu ve Güneydoğu'dan gelen göçmen çocuklar arasında olduğu belirtilmektedir.⁷⁸ Suça sürüklenen çocukların yaklaşık % 60'ının ailesi İstanbul' göç etmiş olanlardır. Bir diğer durum ise göç süreciyle İstanbul'a gelen ailelerin % 80'inin kırsal kökenli olmalarıdır.¹²

Göç olayını yaşayanlar daha çok hırsızlık ve yaralama suçlarına karışmaktadırlar. Yaralama suçlarının toplumsal uyumsuzluk zeminin de oluştuğu düşünülmektedir. Hırsızlığın en çok işlenen suçlardan biri olmasında ise daha çok ekonomik zorlukların ve çocuğun ihtiyaçlarını karşılayamamasının etkili olduğu düşünülmektedir.⁴¹ Göçün sosyal ve kültürel uyumda da sorunlara neden olması, suça sürüklenmede etken oluşturduğu söylenebilir.

2.3.2.2.6 Akran-Arkadaş İlişkileri

Akran-arkadaş ilişkileri okul, iş, yaşanan çevreyle iç içe girmiş bir durumdur. Akran grubu etkileşimi ve suçluluk arasındaki yapılan araştırmalar neticesinde suça sürüklenme tek başına olmaktan ziyade çok küçük gruplarla yapılma eğilimindedir. Bu davranışa suçluluk ortaklığı (co-offering) denilmektedir. Özellikle hırsızlık ile ilgili suçlar aynı cinsiyet ve yaştaki çocuklar tarafından kurulmuş suç ortaklıkları ile gerçekleşmektedir. Bu çocuklar arasında suça yönelik eylemi gerçekleştirmek için oluşturulmuş bir kardeşlik bağından da söz edilebilir.¹² Arkadaş grupları çocuk büyüdükçe ve aileden bağımsız olmaya doğru gittikçe etkisini artırır. Bazı arkadaş gruplarının ergenlik çağında antisosyal vasıftaki etkisi daha çok belirginleşir. Araştırmalar suça sürüklenmiş çocukların suçtan önceki alkol ve madde kullanımı, silah (kesici alet) taşıma, kavgaya karışma, kendine zarar verme gibi tehlikeli davranışlara girmesinde arkadaş grubu baskısının etkili olduğunu göstermiştir.⁴⁶ Suça sürüklenen çocukların suç işlemek amacıyla bir araya gelmiş akran grubuna gereksinim duyduklarını ve gruplarına oldukça sadık oldukları yapılan araştırmalar sonucunda tespit edilmiştir.¹²

Tekrar suça sürüklenenler; kendilerine olumsuz bakılması gibi sebeplerden dolayı saygılarının tehdit altında olduğunu düşünebilir ve akranlarıyla birleşerek koruyucu bir sosyal düzen geliştirebilirler. Meydana getirdikleri bu sosyal düzen ergenlerin daha fazla suça sürüklenmelerine neden olabilir.⁷⁹

2.3.2.2.7 Gelişen Teknoloji ve Kitle İletişim Araçları

Son yıllarda çocuk ve gençler arasında şiddet eğiliminin giderek artması dikkat çekmektedir. Değişen aile yapısı ve yaşam tarzları meydana gelen bu durumdan sorumlu tutulmakla birlikte, en çok suçlanan etmen ise medya ve olumsuz etkileridir. Televizyon ve internette şiddet sahneleri çocuğun karşısına her an çıkabilmekte, çocukların büyük bir kısmı bu sahnelere denetimsiz bir şekilde maruz kalabilmektedir. Bu konuda en etkili denetim ise ailelerin tutumları ve önlemleri olmaktadır. Ancak çoğu aile bu konuda yeterince duyarlı değildir.⁸⁰

Televizyon kanallarında “reality show” kategorisi altında yayınlanan ve işlenen suç veya suçların canlandırılmasına yönelik programlarda şiddete yer verilmesinin, çocuk üzerinde gerçekleştireceği olumsuz etkisi tartışılmaz bir gerçektir.⁷⁶ Radyo ve televizyonun

çocukların, hatta yetişkinlerin üzerinde olumsuz etki oluşturabilen öğelerinden biride reklamlardır. Reklamlar aracılığıyla daha fazla ve yeni ihtiyaçlar ortaya çıkmaktadır. Çocukların ortaya çıkan ihtiyaçların gerekli ve yararlı olup olmadığını ayırt edebilmeleri oldukça zordur. Gelişmiş ülkelerde gençlerin büyük bir bölümünün otomobil, motosiklet ve büyük mağazalardan tıraş losyonu, tuvalet sabunu, kazak gibi şeyler çaldıkları için mahkemede yargılanmalarında reklamların önemli bir katkısı vardır.⁵⁸

Şiddet içeren video oyunları oynamak ve veya şiddet içeren video oyunlarını tercih etmek, suç ile ilişkisi çok güçlü olan bir yapı olan psikopati de dahil olmak üzere suçluluk korelasyonu bataryalarının etkileri düşünüldüğünde bile suçluluk ve şiddet ile ilişkili olduğu belirtilmiştir.⁸¹ Pek çok çocuklara yönelik hazırlandığı belirtilen film ve oyunların içeriğinde şiddet ve suç işlemeyi normalleştiren görüntüler ve kurgular olduğu bilinmektedir. Şiddet ve suçu normalleştiren, duyarsızlaşmaya yol açan, çocukların psikolojik yapılarına zarar veren diziler ve yapımların sayıları günden güne artmaktadır. Bu tip yapımların alanında uzman kişi ve ekiplerce denetlenerek bu yapımlara erişimin kontrol altına alınıp ebeveynlerin de bu konuda bilinçlenmesi gerekmektedir. Çocukların dijital ortamda denetimsiz bırakılması durumunda psikolojik ve fizyolojik tehlikelere açık olacakları da bilinmektedir.⁸²

2.4 Suça Sürüklenen Çocuklarla İlgili Değerlendirme ve Raporlama

2.4.1 Değerlendirme Süreci

Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usûl Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 20. maddesinin 4. fıkrasında; hâkim veya mahkeme, sosyal inceleme raporu ile birlikte çocuğun işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin belirlenebilmesi amacıyla adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekimden görüş alır şeklinde belirtilmiştir.⁸³

30143 sayılı Bilirkişilik Yönetmeliği'nin 54. maddesinde “Bilirkişi, yapacağı ön incelemede, incelemeyi gerçekleştirebilmesi için bazı hususların önceden araştırılması ve tespiti ile kendisine teslim edilen dosya ve belgelere ilave olarak başka kayıt ve belgelere ihtiyaç duyması halinde bir hafta içinde görevlendirmeyi yapan merciden talepte bulunur.” şeklinde belirtilmektedir. Bilirkişi suça sürüklenen çocuğun değerlendirilmesi sırasında

ihtiyacı olan dosya ve belgeleri kendinden rapor talep eden mahkeme ve savcılıktan talep edebilir, hatta talep etmelidir.⁸⁴

Suçta sürüklenen çocukların değerlendirilmesinde çocuğun işlediği eylemin farkında olması, bu eylemin diğer eylemlerden farkını, bu eyleme kalkışan bir akran veya bir erişkinine karşı koyabilme düşünce ve yeteneğinin varlığı, neden böyle bir eyleme kalkıştığı, bu eylemin açacağı sonuçları bilmesi, sonuçlarına katlanması, başkalarının zarar göreceğini, kendisine ceza verileceğini bilmesi veya tahmin edebilecek derecede ruhsal gelişmeye erişip erişmediği araştırılmalıdır.⁸⁵ Çocuk bu konularda yeterli düzeyde ruhsal gelişim gösterse de davranışlarını yönlendirme yeteneğinin de yeterince gelişip gelişmediği de değerlendirilmesi gereken bir durumdur.

Çocuklarda suça sürüklenmenin değerlendirilmesinin ilk basamağı, çocuklarda yapılacak sosyal incelemelerdir.⁸⁵ Ayrıntılı sosyal inceleme raporunda içerik olarak suça ilişkin bilgiler, bireysel özelliklere ilişkin bilgiler, çevre (toplumsal yapı, kültür) ve aileye ilişkin bilgiler; okul, iş, arkadaş grubu ve boş zamanları değerlendirmeye ilişkin bilgiler bulunması gerekir.⁴⁶ Yapılan değerlendirme muayenesi sırasında çocuğun, aile yapısı, okul durumu, içinde yetiştiği çevre hakkında bilgi edinilmeye çalışılmakla birlikte, bu bilgileri içeren ayrıntılı sosyal inceleme raporunun gönderilmesi daha yararlı olmaktadır.⁷ Sosyal inceleme raporları adliyede çocuk ve aile ile görüşülerek veya telefonla görüşülerek hazırlanmamalı, sosyal incelemenin özüne uygun ailenin yaşadığı sosyal çevre, ev ve okul ortamı da görülerek düzenlenmelidir.

Adli Tıp Kurumu Başkanlığı'nın rapor düzenlemede Adli Tıp Kurumu İhtisas Kurul ve Dairelerinin istediği belge ve materyaller listesinde istenilen bilgi belge ve materyal olarak mağdur, sanık (davalı, davacı) ifadeleri, dava dosyası, tıbbi belgeler olarak belirtilmiştir.⁸⁶ Bu belgeler arasında sosyal inceleme raporları bulunmadığı görülmektedir. Ayrıca değerlendirme sürecinde eğitime devam eden çocuklar için öğretmen geri bildirimlerin de incelenebileceği bilinmelidir.

Yapılan değerlendirme sırasında fiilin nasıl işlendiğinin bilinmesi gerekli olması durumunda bu bilgiyi şüpheli veya sanıktan değil, soruşturma veya kovuşturma dosyasındaki bilgilerden alınmalıdır. Aksi takdirde şüpheli veya sanığın fiilin nasıl işlendiğine dair vereceği bilgiler ile soruşturma ve kovuşturma sırasında usule uygun şekilde alınan ifade

veya sorgusunda verdiği bilgiler arasında farklılıklar söz konusu olabilir.⁴⁶ Dava dosyasındaki bilgilerle sanık veya şüpheliden alınan bilgilerin karşılaştırılması da çocuğun değerlendirilmesinde önemli bir rol oynayabileceği de bilinmelidir.

Suçta sürüklenen çocuğun ceza sorumluluğunu belirleme amaçlı yapılan psikiyatrik değerlendirmede yalnızca çocuktaki zeka geriliği ve çocukluk dönemi psikiyatrik hastalıkları araştırmamalı, çocukta soyut düşüncenin oluşumu da dahil olmak üzere çocuğun karşı karşıya kaldığı kanuni problemle ilgili özgül değerlendirmeler de yapılmalıdır.⁸⁵

Suçta sürüklenen çocukların fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayıp algılayamadığı veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişip gelişmediğinin tespit etmek için çocuğun fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki, sosyal gelişimleri ve içinde doğup büyüdükleri çevre koşulları birlikte değerlendirilir. Çocukta, zeka geriliği veya herhangi bir psikiyatrik hastalığın olmayışı ceza sorumluluğu bulunduğu göstergesi olarak kabul edilemez. Çocuğun birbirine çok yakın ve aynı doğrultuda meydana gelmiş olaylar, davranışlar, duyular, duygular, heyecanlar, değer ölçüleri arasındaki ince ayrımı yapabilme ve bunlar arasında içinde bulunduğu koşullar altında doğru olanını, toplumca kabul görenini, suç kapsamında olmayanı ayırt ederek seçebilme ve davranışlarını buna göre yönlendirme yeteneğinin değerlendirilmesi gerekir.⁷

2.4.2 Rapor İçeriği ve Sonuç

Ceza sorumluluğunun değerlendirilmesi ile ilgili raporlarda hekimin kanaati yer almaktadır. Çok büyük bir kısmında çok kısa bir gerekçe bulunmakta vede bu gerekçe akıl hastalığı ve zeka geriliğine dair olmaktadır. Asıl olarak burada yapılan incelemenin amacının, akıl hastalığı ve zeka geriliğinden ibaret olmadığına dikkat edilmelidir. TCK 31. maddesinde 12-15 yaş grubundaki çocuklarda akıl hastalığı veya zeka geriliği olmayan çocuklar bakımından yaş küçüklüğüne göre ceza sorumluluğuna etkisinin araştırılması istenmektedir. Dolayısıyla raporun gerekçeli olmasına, gerekçede araştırmada kullanılan yöntemlere ve bilirkişinin değerlendirmelerine yer verilmiş olmasına, buna karşın ceza sorumluluğu konusunda kesin kanaat belirtmemesine dikkat edilmelidir. Ceza sorumluluğu raporu gerekçeli olmalıdır. Gerekçe, çocuğun biyopsikososyal gelişimine ilişkin bilgileri ve gelişim durumunun olayın hukuki anlam ve sonuçlarını kavrama ve davranışlarını

yönlendirme yeteneğine etkisine ilişkin değerlendirmeleri kapsayacak bir şekilde olmalıdır. Çocuğun biopsikososyal gelişiminin araştırılması hem sosyal incelemeyi hem de psikiyatrik incelemeyi gerektirir.⁸⁷

Suçta sürüklenen çocuklarla ilgili rapor düzenleyen meslek gurupları ve adli tıp uzmanlarının, görevleri yalnızca talep edilen rapor isteklerine cevap vermek olmamalıdır. Tespit edilen aksaklıkları ve çözüm önerilerini paylaşmak hekimilik mesleğinin önemli bir parçasıdır.⁸⁸ Dolayısıyla bu noktada tespit edilen aksaklıklara yönelik olarak raporda çözüm önerileri belirtmesi, ihtiyaç halinde koruyucu ve destekleyici kararlar (danışmanlık tedbiri, eğitim tedbiri, sağlık tedbiri, bakım tedbiri) açısından mahkemeye öneride bulunması gerekmektedir.^{16,88}

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1 Yöntem

Çalışmamızda 01.01.2014-31.12.2018 tarihleri arasında Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı tarafından hakkında rapor düzenlenmiş ve suç tarihinde 18 yaşını tamamlamamış olan suça sürüklenen çocuklara ait Anabilim Dalımız arşivinde bulunan adli ve tıbbi dosyaları incelenerek 160 çocuğa ait rapor retrospektif olarak değerlendirilmiştir. Olgulara ait Adli Tıp Anabilim Dalı ve diğer Anabilim Dalları tarafından düzenlenen muayene notları, psikometrik test sonuçları ve diğer tetkikler ile gönderilen dosyada yer alan olaya ait iddianame, suça sürüklenen çocuk, tanık ve mağdur ifadeleri, suça sürüklenen çocuğa ait daha önce düzenlenen tıbbi belgeler ve ayrıntılı sosyal inceleme raporu, varsa öğretmen geri bildirimleri incelemeye dahil edilmiştir. Olgular rapor düzenleme tarihlerine göre çalışmaya dahil edilmiştir.

Anabilim Dalımızca hakkında adli rapor düzenlenen 160 olgu; geliş yılı, olay tarihi, rapor düzenlenme tarihi, olay tarihindeki yaşı, rapor tarihindeki yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, doğum yeri, nüfusa kayıt yeri, göç durumu, aile yapısı, ailede üvey birey olup olmadığı, ebeveynlerin meslekleri, çalışma durumları, çocuğun aile ile yaşayıp yaşamadığı, fiziksel bir rahatsızlığının olup olmadığı, sigara- alkol-madde kullanımı, eğitim durumu, okul başarı durumu, okul devamsızlığı yapıp yapmadığı, çocuğun bir işte çalışıp çalışmadığı, iddia edilen suç, suçun türü, fail sayısı, suç işlenişinde akran ilişkisi, olay ile ilgili daha önce herhangi bir rapor düzenlenip düzenlenmediği, evrak içeriğinde sosyal inceleme raporu olup olmadığı, psikiyatrik rahatsızlığı olup olmadığı, klinik olarak ve test sonucuna göre zeka düzeyi, önerilen tedbir kararları, düzenlenen raporların sonuçlarına ait veriler toplanarak SPSS 20.0 programına yüklenerek değerlendirilmiştir.

3.2 Verilerin İstatistiksel Analizi

İstatistiksel değerlendirme, IBM SPSS 20.0 (IBM Corp., Armonk, NY, USA) paket programı ile yapılmıştır. Nümerik değişkenler ortalama \pm standart sapma, kategorik değişkenler ise frekans (yüzde) olarak verildi. Kategorik değişkenler arasındaki ilişkiler Fisher Exact Ki-kare, Yates Kikare ve Monte Carlo Kikare analizi ile değerlendirildi. İki yönlü hipotezlerin testi için $p < 0.05$ istatistiksel önemlilik için yeterli kabul edilmiştir.

3.3 Kısıtlılıklar

Olgulara ait tarafımıza gönderilen evrak içerisindeki suçta sürüklenen çocuk, tanık ve mağdur ifadeleri ile suçta sürüklenen çocuk hakkında daha önce düzenlenen tıbbi evrakın, sosyal inceleme raporunun yeterli olmaması veya hiç gönderilmemesi, rapor düzenlenme tarihinde adli evrakın aslının geri iade edilmiş olması nedeniyle incelenememesi bazı verilerin elde edilememesi çalışmanın kısıtlılığı olarak kabul edilmiştir.

Ayrıca çalışmamızdaki olguların dava süreci devam etmesi nedeni ile mahkemenin suçun gerçekleşmiş olup olmadığı konusundaki kararının bilinmemesi çalışmanın kısıtlılıklarındandır.

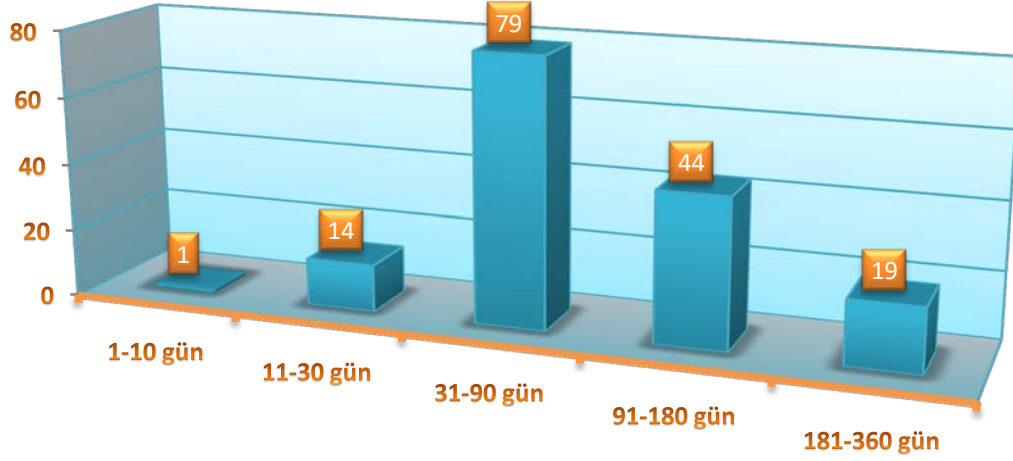
4. BULGULAR

Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı tarafından 01.01.2014-31.12.2018 tarihleri arasında suça sürüklendikleri iddiasıyla hakkında rapor düzenlenen 160 çocuğa ait rapor çalışma kapsamına alınmış olup, olgulara ait raporların %11,9'unun (n:19) 2014 yılında, %23,8'inin (n:38) 2015 yılında, yine %23,8'inin (n:38) 2016 yılında, %22,5'inin (n:36) 2017 yılında, %18,1'inin (n:29) 2018 yılında düzenlendiği belirlenmiştir (Grafik 1).

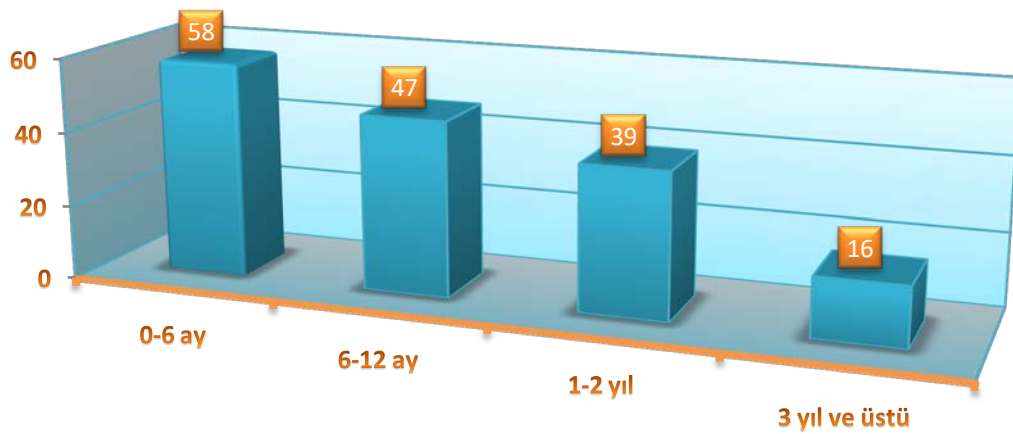
Grafik 1: Olguların yıllara göre dağılımı

Olguların tarafımıza başvuru tarihi ve rapor düzenlenme tarihi arasında geçen süreler incelendiğinde; raporların ortalama 102,68 günde düzenlendiği, raporlama sürecinin en erken 7 günde en geç 607 günde sonuçlandığı, olguların %49,4 (n:70) ile büyük çoğunluğunun 31-90 günler arasında raporlandığı tespit edilmiştir (Grafik2).

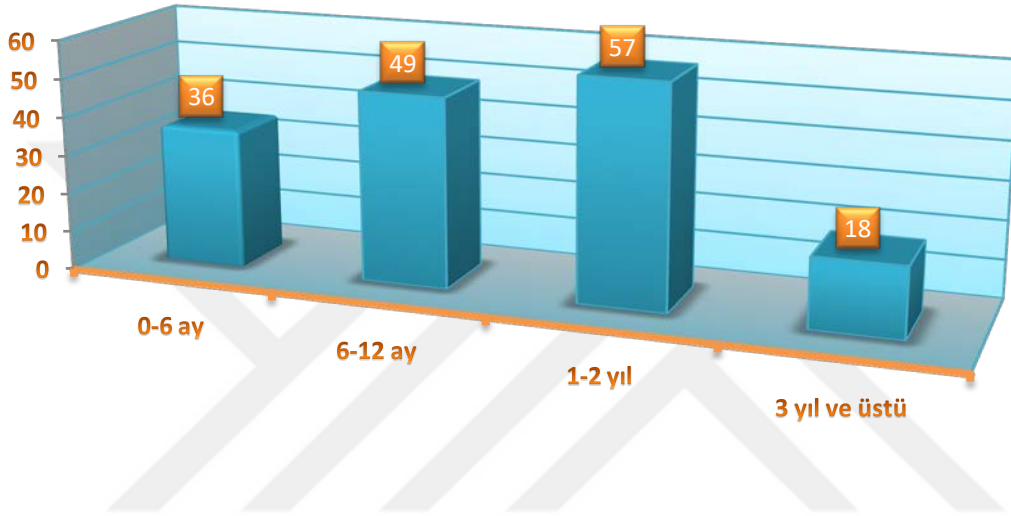
Grafik 2: Olguların başvuru tarihi ile raporlama tarihi arasında geçen süreye göre dağılımı

Olgular, olay tarihi ile başvuru tarihi arasında geçen süreye göre incelendiğinde; olguların olaydan ortalama 420,89 gün sonra bölümümüze başvurduğunun anlaşıldığı, en erken başvurunun olaydan 1 gün sonra yapıldığı, en geç başvurunun ise 2283 gün sonra yapıldığı görülmüştür. Olguların, olay tarihinden sonra %36,3'ünün (n:58) 0-6 ay arasında, %29,4'ünün (n:47) 6-12 ay sonra, %24,4'ünün (n:39) 1-2 yılda, %10'unun (n:16) 3 yıl ve üzeri sürede rapor düzenlenmek amacıyla başvurduğu görülmüştür (Grafik 3).

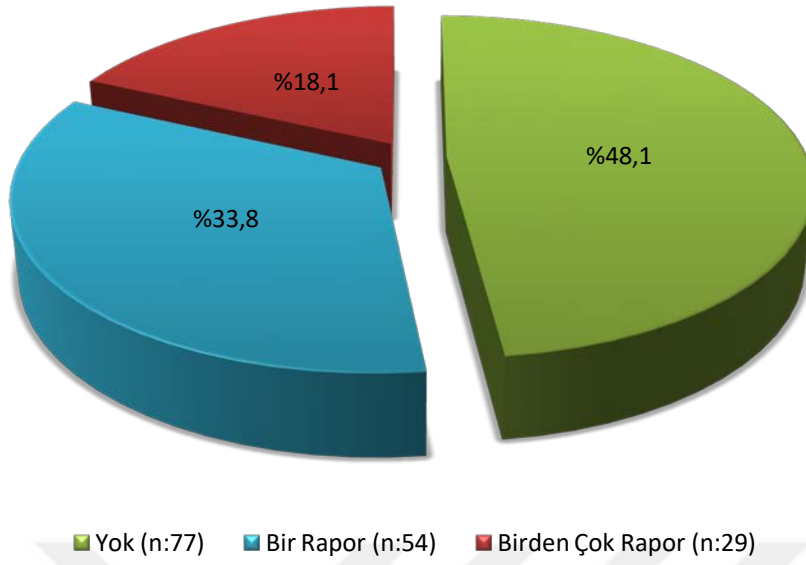
Grafik 3: Olguların olay tarihi ve başvuru tarihi arasında geçen süreye göre dağılımı

Olgular olay tarihi ile rapor tarihi arasında geçen süreye göre incelendiğinde; raporların olaydan ortalama 522,97 gün sonra düzenlendiği görülmüştür. Raporlama sürecinin olaydan sonra en erken 34. günde, en geç ise 2290 günde bittiği görülmüştür. Olay tarihinden sonra raporların %22,5'inin (n:36) 0-6 ay arasında, %30,6'sının (n:49) 6-12 ay sonra, %35,6'sının (n:57) 1-2 yılda, %11,3'ünün (n:18) 3 yıl ve üzeri sürede sonuçlandığı saptanmıştır (Grafik 4).

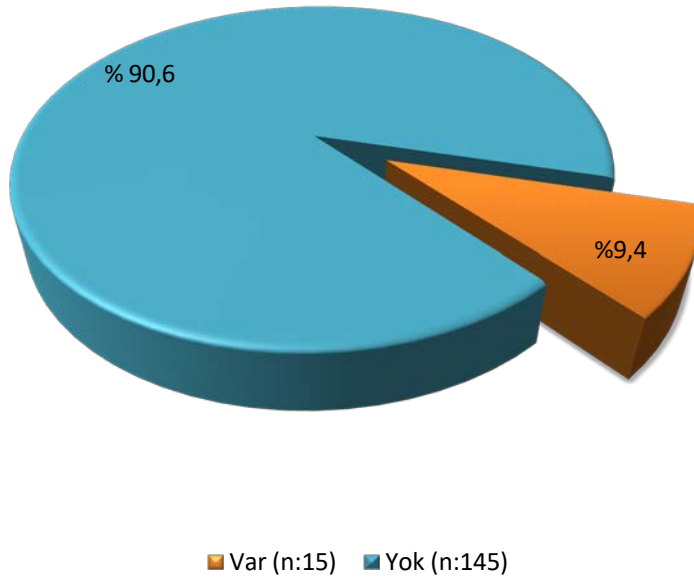
Grafik 4: Olguların olay tarihi ile rapor düzenlenme tarihi arasında geçen süreye göre dağılımı

Tarafımıza gönderilen evrakta olguların %48,1'inin (n:77) ilgili fiille ilgili ilk defa rapor düzenlenmek için tarafımıza başvurduğu, %33,8'inin (n:54) daha önce düzenlenmiş bir adet raporunun olduğu, %18,1'i (n:29) hakkında ise birden fazla rapor düzenlendiği tespit edilmiştir (Grafik 5).

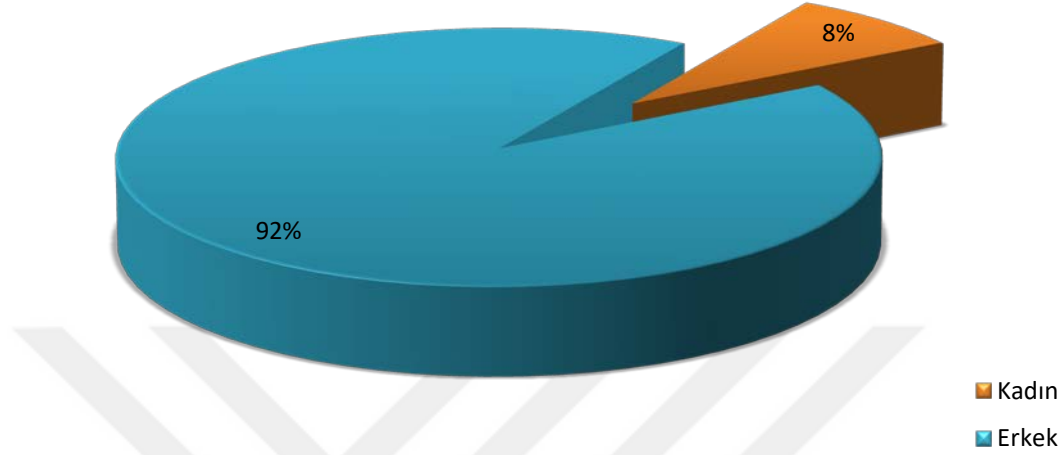
Grafik 5: Olgulara daha önceden rapor düzenlenme sıklığının dağılımı

Suçta sürüklendiği iddiasıyla rapor düzenlenmek amacıyla gönderilen olgulara ait dosya içeriğine bakıldığında çok büyük bir çoğunluğunda (%90,6) sosyal inceleme raporunun bulunmadığı, yalnızca %9,4'ünde (n:15) sosyal inceleme raporunun gönderilmiş olduğu tespit edilmiştir (Grafik 6).

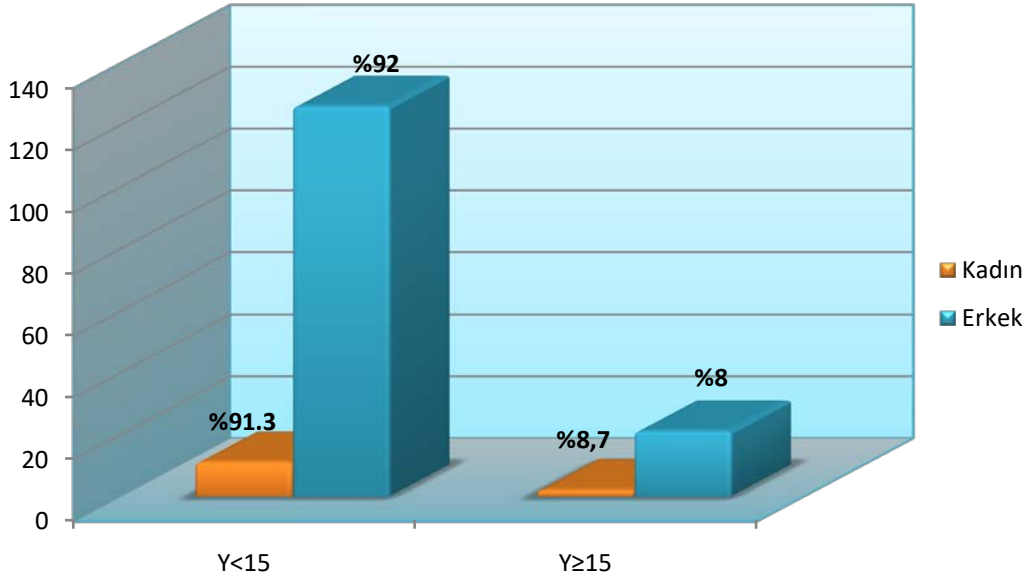
Grafik 6: Olgulara ait dosya içeriğinde sosyal inceleme raporu bulunma oranı

Çalışmada olguların cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde büyük çoğunluğunun erkek çocuk (%91,9, n:147) olduğu, %8,1'inin (n:13) ise kız çocuğu olduğu belirlenmiştir (Grafik 7).

Grafik 7: Olguların cinsiyete göre dağılımı

Olgular yaş gruplarına göre değerlendirildiğinde; 12-15 yaş grubunun olguların büyük çoğunluğunu(%85, n:136) oluşturduğu görülmüştür. İkinci sırada ise 15-18 yaş (%14,4, n:23) yaş grubunun bulunduğu belirlenmiştir. Olguların sadece %0,6'sı (n:1) 12 yaşından küçük olduğu anlaşılmış olup bu olgunun olay sırasında 11 yaşında olduğu belirlenmiştir. Çalışmamıza konu olan evren (18 yaşını doldurmadan önce suça sürüklendiği iddiası bulunan çocuklar) dolayısıyla en büyük olgu suç tarihine göre 17 yaşında bulunmuştur. Olguların olay tarihinde yaş ortalaması ise 13,56 iken rapor düzenlenme tarihindeki yaş ortalaması ise 14,91 olarak saptanmıştır. Olgulardan kız çocukların %84,6'sının (n:11) 15 yaşından küçük olduğu, erkek çocukların ise; %85,7'sinin (n:125) 15 yaşından küçük olduğu belirlenmiştir (Grafik 8). Suça sürüklenen çocuğun cinsiyeti ile suça sürüklenme sırasındaki yaş grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($\chi^2_{(1)}$, $p>0,05$).

Grafik 8: Olguların yaş grubu ve göre cinsiyete göre dağılımı

Suçta sürüklenme iddiası sonrası tarafımıza rapor düzenlenmesi amacıyla gönderilen olguların %60'ının (n:96) okula devam ettiği, %4,4'ünün (n:7) okula hiç gitmediği tespit edilmiştir. Olguların %13,1'inin (n:21) okulda devamsızlığı bulunduğu, %8.1'inin (n:13) açıktan okumaya devam ettiği saptanmıştır. Okula devam eden çocukların okulda buldukları sınıflara göre yapılan değerlendirmede buldukları sınıf ortalaması (mean:8,32) 8. sınıf olarak tespit edilmiştir. Olguların okul dönemi sırasında % 53,8'sinin (n:86) ders başarısının kötü olduğu, 13,8'inin (n:22) sınıfta kaldığı, % 3,1'inin ise (n:5) okula gittiği halde okuma yazma öğrenemediği tespit edilmiştir. Suçta sürüklenen çocukların eğitim ile ilgili bilgiler 3, 4 ve 5 nolu tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 3: Olguların eğitim durumunun dağılımı

	N	%
Okula gitmemiş, okuma-yazma bilmiyor.	5	3,1
Okula gitmemiş, okuma yazma biliyor.	2	1,3
İlkokul terk	29	18,1
İlkokul mezunu	15	9,4
Lise terk	10	6,3
Lise mezunu	1	0,6
Okumaya devam ediyor.	97	60,6
Bilinmiyor	1	0,6
Toplam	160	100,0

Tablo 4: Olguların okula devam durumuna göre dağılımı

	N	%
Devam ediyor	63	39,4
Devamsızlık yapıyor	21	13,1
Açıktan okumaya devam ediyor	13	8,1
Okulu bırakma ve diğerleri	63	39,4
Toplam	160	100,0

Tablo 5: Olguların ders başarı durumuna göre dağılımı

	N	%
İyi	23	14,4
Orta	13	8,1
Kötü	86	53,8
Sınıf tekrarı	22	13,8
Okuma-yazma bilmiyor	5	3,1
Okula gitmemiş	7	4,4
Veri kayıtlı değil	4	2,5
Toplam	160	100,0

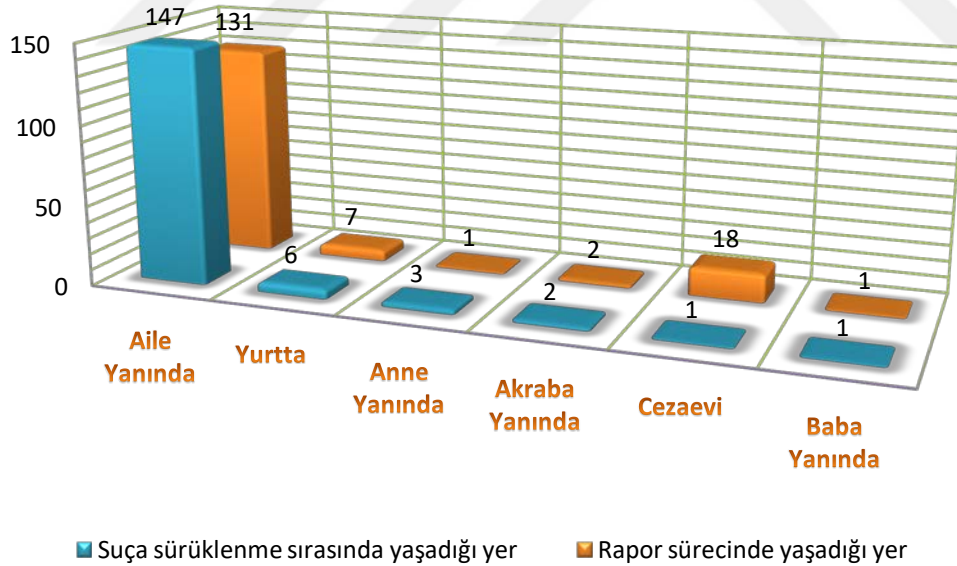
Olguların kardeş sayılarına göre dağılımına bakıldığında %2,5'i (n:4) ailenin tek çocuğu iken, %21,9'unun (n:35) 1 kardeşi, %30,6'sının (n:49) 2 kardeşi, %22,5'inin (n:36) 3 kardeşi, %21,3'ünün ise (n:34) 4 ve daha fazla sayıda kardeşi olduğu görülmüştür.

Olguların sahip olduğu kardeş sayılarının ortalaması 2,68 olduğu tespit edilmiştir. Olguların iki tanesinin ise (%1,3) 8'er kardeşi olduğu saptanmıştır (Tablo 6).

Tablo 6: Olguların kardeş sayılarına göre dağılımı

	N	%
Yok	4	2,5
1	35	21,9
2	49	30,6
3	36	22,5
4 ve daha fazla	34	21,3
Toplam	158	98,8
Veri kayıtlı değil.	2	1,3

Olguların yaşadıkları yerlere göre ilişkinin incelenmesi ile suça sürüklenme esnasında yalnızca 1 olgunun (%0,6) ceza evinde olduğu, 6 olgunun (%3,8) kurum bakımı altında olduğu anlaşılmıştır. Rapor süreci için başvuru esnasında 18 olgunun (%11,3) ceza evinde olduğu, 7 olgunun ise kurum bakımı altında olduğu tespit edilmiştir (Grafik 9).

Grafik 9: Olguların suça sürüklenme ve rapor sürecinde yaşadıkları yerlere göre dağılımı

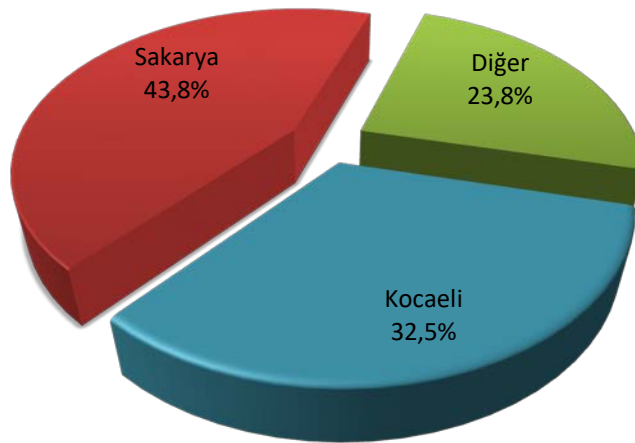
Olguların nüfusa kayıtlı olduğu yerlerinin coğrafi olarak bölgesel dağılımı incelendiğinde; büyük çoğunluğunun nüfus kayıt yerinin Marmara Bölgesi %70 (n:112)

olduğu belirlenirken, %16,9'unun (n:17) Karadeniz Bölgesi, %6,9'unun (n:11) Doğu Anadolu Bölgesi olduğu saptanmıştır. Ege bölgesinden ise yalnızca 1 olgu (%0,6) olduğu görülmüştür (Tablo 7). Olguların büyük bir çoğunluğu %43,8 (n:70) Sakarya ve 21,9 (n:35) Kocaeli illerinde nüfusa kayıtlı oldukları bulunmuştur.

Tablo 7: Olguların nüfusa kayıtlı olduğu yerlerin coğrafi olarak bölgesel dağılımı

	N	%
Marmara Bölgesi	112	70,0
Karadeniz Bölgesi	27	16,9
Doğu Anadolu Bölgesi	11	6,9
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	4	2,5
İç Anadolu Bölgesi	3	1,9
Akdeniz Bölgesi	2	1,3
Ege Bölgesi	1	0,6
Toplam	160	100

Olguların doğdukları illere göre yapılan incelemesinde; büyük bir çoğunluğunun %43,8 (n:70) Sakarya ilinde doğduğu, bunu %32,5 (n:52) ile Kocaeli doğumluların takip ettiği, 8 olgunun (%5) İstanbul doğumlu olduğu, 3'er olgunun ise (%1,9) Samsun ve Yalova doğumlu olduğu tespit edilmiştir (Grafik 10).

Grafik 10: Olguların doğdukları illere göre dağılımı

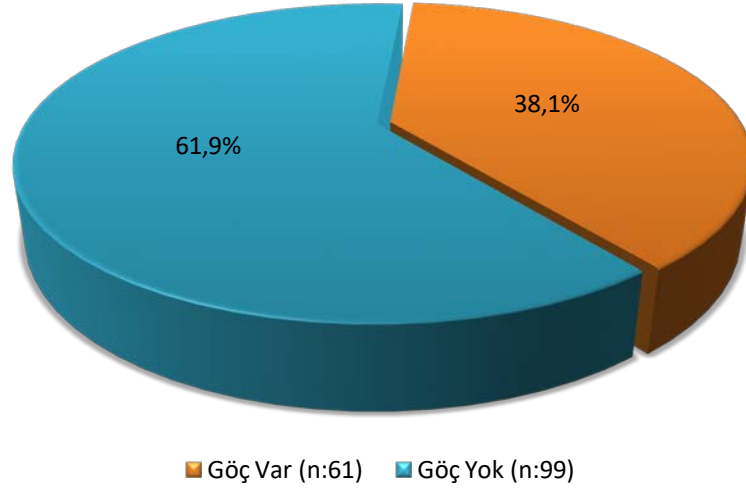
Olguların suça sürüklendikleri iller incelendiğinde; neredeyse tamamına yakını(%94,4) Sakarya (%53,6, n:86) ve Kocaeli (%40,6, n:65) ili olduğu, %2,5'inin (n:4) Yalova ili

olduğu, 1'er olgunun is Düzce, İzmir, Erzurum, Karabük ve İstanbul olduğu tespit edilmiştir (Tablo 8).

Tablo 8: Olguların suçta sürüklendiği illere göre sıklığı

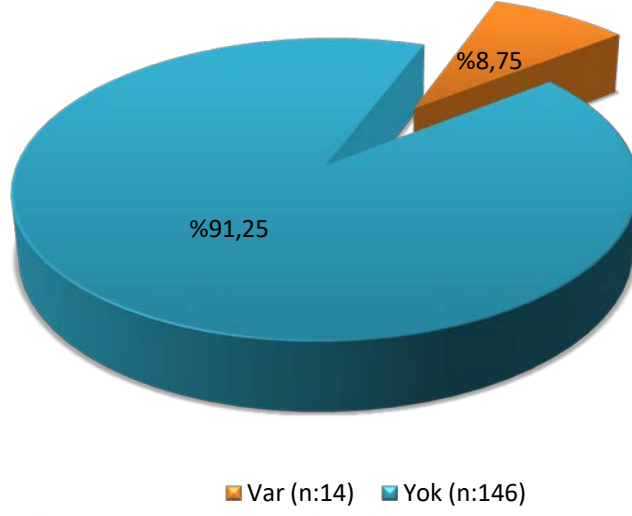
	N	%
Sakarya	86	53,8
Kocaeli	65	40,6
Yalova	4	2,5
Düzce	1	0,6
İzmir	1	0,6
Erzurum	1	0,6
Karabük	1	0,6
İstanbul	1	0,6
Toplam	160	100

Suçta sürüklenen çocukların göç eden ailelerin çocukları olup olmadıklarına bakıldığında; olguların %38,1'inin (n:61) göç eden aile çocukları olduğu tespit edilmiştir (Grafik 11).

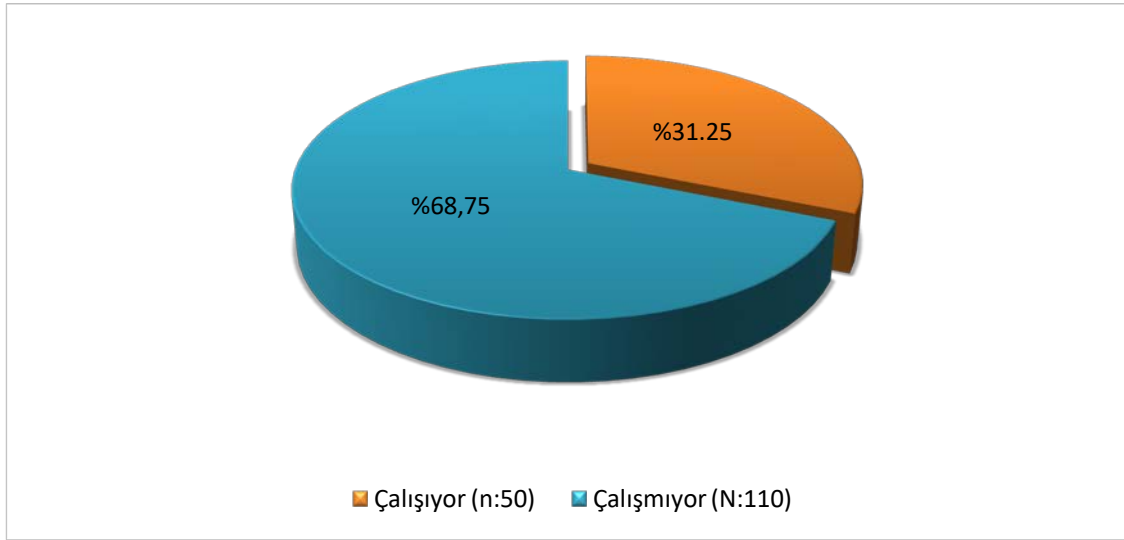
Grafik 11: Olguların göç eden aile çocukları olup olmadığının dağılımı

Olguların bilinen fiziksel hastalıkları olup olmadığı yönünde yapılan incelemede; 91,25'inin (n:146) herhangi bir rahatsızlığı bulunmazken, %8,75'inin (n:14) fiziksel hastalıklarının olduğu belirlenmiştir (Grafik 12).

Grafik 12: Olguların fiziksel hastalıkları olup olmadığına göre dağılımı

Rapor düzenlenmek üzere tarafımıza gönderilen suça sürüklenen çocukların rapor süreci esnasında herhangi bir işte çalışıp çalışmadığı yönünde yapılan incelemede; %68,75'inin (n:110) herhangi bir işte çalışmadığı, %31,25'inin (n:50) ise bir işte çalıştığı tespit edilmiştir (Grafik 13).

Grafik 13: Olguların çalışma durumuna göre dağılımı

Olguların ailelerinin göç durumunun çocukların bir işte çalışma durumu ile ilişkisi karşılaştırıldığında; bir işte çalışan çocukların %34'ünün (n:17) göç eden ailelerin çocukları olduğu görülmüştür. Herhangi bir işte çalışmayan olguların %40'ında (n:44) göç

durumu olduğu, %60'ında ise (n:66) göç olmadığı saptanmıştır (Tablo 9). Suça sürüklenen çocuğun çalışma durumu ile ailesinin göç durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($\chi^2_{(1)}: 0,525, p>0,05$).

Tablo 9: Ailelerin göç durumuna göre olguların çalışma durumu dağılımı

Çalışma Durumu	Göç Durumu		Toplam	
	Var	Yok		
Çalışıyor	N	17	33	50
	%	34,0	66,0	100,0
Çalışmıyor	N	44	66	110
	%	40,0	60,0	100,0
Toplam	N	61	99	160
	%	38,1	61,9	100,0

Olguların aile yapılarına bakıldığında %73,1'inin (n:117) aile içerisinde herhangi bir problem tariflemeyeceği, %26,3'ünün (n:46) aile yapısıyla ilgili (ayrılma, ebeveyn suçluluğu, üvey anne-baba vb) problemlerinin olduğu, 1 olgu ile ilgili veri bulunamadığı tespit edilmiştir (Tablo 10).

Tablo 10: Olguların aile yapısı özelliklerinin dağılımı

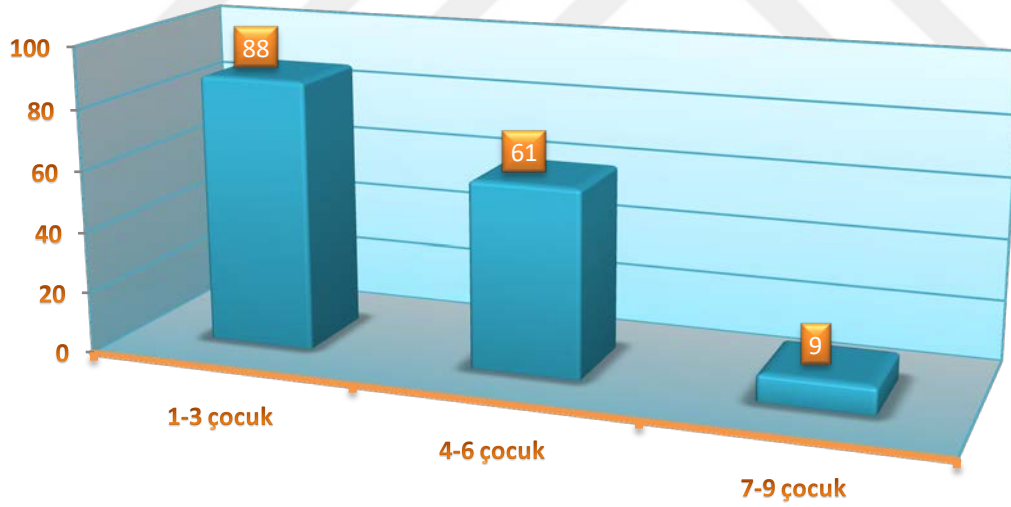
	N	%
Normal aile yapısı	117	73,1
Ayrılma, boşanma, ebeveyn'in tekrar evlenmesi, ebeveyn vefatı, ceza evinde ebeveyn varlığı vb.	42	26,3
Bilgi yok	1	0,6
Toplam	160	100,0

Olguların annelerinin meslekleri incelendiğinde; %60,6'sının (n:98) ev hanımı, %16,9'unun (n:27) işçi, 5'şer olgunun (%3,1) esnaf ve çiftçi olarak çalışmakta olduğu, %1,9'u (n:3) memur olarak veya masabaşı bir işte çalıştığı, %8,8'inin (n:14) gruplandırılmadığı (kağıt toplayıcı, hurdacı, ...vb) belirlenmiştir. Babalarının ise %45'inin (n:72) işçi, %19,4'ünün (n:31) esnaf, %6,3'ünün (n:10) çiftçi, 3,1'inin memur olarak veya masabaşı bir işte çalıştığı, 17,5'unun (n:28) gruplandırılmadığı (kağıt toplayıcı, hurdacı...vb), 2 olgunun (%1,3) anne (%85, n:136) vefatı, 8 olgunun (%5) baba vefatı yaşadığı görülmüştür (Tablo 11).

Tablo11: Suça sürüklenen çocukların ebeveyn meslek gruplarının dağılımı

Anne	N	%	Baba	N	%
Evhanımı	98	60,6	İşçi	72	45
İşçi	27	16,9	Esnaf	31	19,4
Diğer	14	8,8	Diğer	28	17,5
Esnaf	5	3,1	Çiftçi	10	6,3
Çiftçi	5	3,1	Çalışmıyor	7	4,4
Memur-masabaşı	3	1,9	Bilinmiyor	5	3,1
Bilinmiyor	8	5	Memur-masabaşı	5	3,1
Toplam	160	100,0	Emekli	2	1,3
			Toplam	160	100

Olguların kardeş sayılarının incelemesinde; ailelerin %55'inin (n:88) 1-3 çocuğa sahip olduğu, %38,1'inin (n:61) 4-6 çocuğa sahip olduğu, %5,6'sı (n:9) 7-9 çocuğa sahip olduğu, 2 olgunun kardeş sayısı hakkında dosya içeriklerinden bilgi edinilemediği, suça sürüklenen çocukların ebeveynlerinin çocuk sayısı 3,61 olarak bulunmuştur (Grafik 14).

Grafik 14: Olguların ailelerinin çocuk sayısına göre dağılımı

Olguların %4,4'ünün (n:7) üvey kardeş veya kardeşlerinin olduğu, %2,5'inin (n:4) üvey baba, %1,9'unun (n:3) üvey annesinin olduğu, %1,3'ünün (n:2) ise üvey anne veya baba beraberinde üvey kardeşlerinin olduğu tespit edilmiştir (Tablo 12).

Tablo 12: Olguların aile üyelerindeki üvey bireylerin üveylik durumu dağılımı

	N	%
Üvey Birey Yok	143	89,4
Üvey Kardeş- Kardeşler	7	4,4
Üvey Baba	4	2,5
Üvey Anne	3	1,9
Üvey Anne veya Baba Kardeşler	2	1,3
Bilinmiyor	1	,6
Toplam	160	100,0

Olguların %36,3'ünün (n:58) sigara, alkol, uyutucu-uyuşturucu-uyarıcı maddelerden en az birini kullandığı, %41,3'ünün madde kullanımının olmadığı, suça sürüklenen çocuklar arasında en yaygın %34,4 (n:55) sigara kullanımının olduğu, bunu %15 (n:24) ile alkol kullanımının izlediği, uyutucu-uyuşturucu-uyarıcı madde kullanımının ise %13,1 (n:21) olduğu tespit edilmiştir (Tablo 13).

Tablo 13: Olguların madde kullanımı ve madde kullanım sıklığının dağılımı

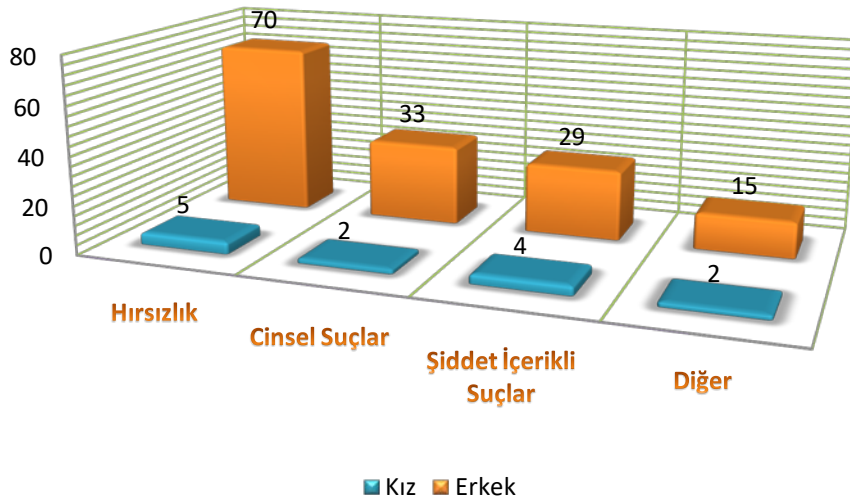
	Evet	Hayır	Bilinmiyor	Dış Bildirim-Şüphe
Sigara Alkol	58	66	34	2
Uyuşturucu	36,3	41,3	21,3	1,3
Alkol Kullanımı	24	100	36	0
	%15	62,5	22,5	0,0
Sigara	55	69	35	1
	34,4	43,1	21,9	0,6
Uyuşturucu	21	102	34	3
Kullanımı	13,1	63,8	21,3	1,9

Olguların neredeyse yarısı %46,9'u (n:75) hırsızlık suçuna sürüklendiğinin iddia edildiği, bunu %20,6 (n:33) ile cinsel suçların izlediği, kasten yaralama/ kavga/ tehdit fiilleri ise cinsel suçlara yakın bir oranda (%20, n:32) olduğu görülmüştür. Mala zarar verme ve uyuşturucu ticareti suçlarına 5'er kişinin, hürriyetinden yoksun kılma suçlarına 2 kişinin (%1,3), adam öldürme suçuna 1 kişinin karıştığı iddia edildiği belirlenmiştir. Olguların %4,4'ü (n:7) ise diğer (internet suçları, trafik suçları, Cumhurbaşkanı'na hakaret, özel hayatın gizliliğinin ihlali, ateşli silah bulundurma) suçlara sürüklendiğinin iddia edildiği görülmüştür(Tablo 14).

Tablo 14: Olguların karıştığı iddia edilen suç tiplerinin sıklığı

	N	%
Hırsızlık	75	46,9
Cinsel suçlar	33	20,6
Kasten yaralama/ kavga/ tehdit	32	20,0
Mala zarar verme	5	3,1
Uyuşturucu Ticareti	5	3,1
Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma	2	1,3
Adam öldürme	1	0,6
Diğer	7	4,4
Toplam	160	100,0

Olgularda suç tiplerinin cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde, hırsızlık suçuna sürüklendiği iddia edilen çocukların %93,3'ünün (n:70) erkek çocuk, %6,7'sinin (n:5) kız çocuk, cinsel suçlara sürüklendiği iddia edilenlerin %94,3'ünün (n:33) erkek çocuk, %5,7'sinin (n:2) kız çocuk, şiddet içerikli suçlara sürüklendiği iddia edilenlerin %87,9'unun (n:29) erkek çocuk, %12,1'inin (n:4) kız çocuk, diğer suçlara sürüklendiği iddia edilenlerin %88,2'sinin (n:15) erkek çocuk, %11,8'inin (n:2) kız çocuk olduğu tespit edilmiştir (Grafik 15).

Grafik 15: İddia edilen suç tiplerine göre olguların cinsiyetinin dağılımı

Olgularda anne çalışma durumuna göre sürüklendikleri iddia edilen suç tiplerinin dağılımı incelendiğinde; hırsızlık suçuna sürüklenen çocukların %61,3'ünün (n:46)

annesinin çalışmadığı, 25,3'ünün (n:19) çalıştığı, cinsel suçlara sürüklenen çocukların %74,3'ünün (n:26) annesinin çalışmadığı, %25,7'sinin (n:9) çalıştığı, şiddet içerikli suçlara sürüklenen çocukların %66,7'sinin (n: 22) annesinin çalışmadığı, %27,3'ünün (n:9) çalıştığı, diğer suçlara sürüklenen çocukların ise %58,8'inin annesinin çalışmadığı, %35,3'ünün (n:6) ise çalıştığı görülmüştür (Tablo 15). Suça sürüklenen çocuğun annesinin çalışma durumu ile suç tipi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($\chi^2_{(6)}: 6,894, p>0,05$). İstatistik yapılırken cinsel taciz, cinsel istismar, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçları cinsel suçlar başlığı altında, kasten yaralama, kavga, tehdit, adam öldürme suçları şiddet içerikli suçlar başlığı altında, mala zarar verme, uyuşturucu ticareti, internet suçları, trafik suçları, Cumhurbaşkanı'na hakaret, özel hayatın gizliliğinin ihlali ve ateşli silah bulundurma suçları diğer suçlar başlığı altında, annenin cezaevinde olması, boşanmış olması, vefat etmiş olması ve anne çalışma durumunun bilinmediği durumlar diğer ve bilinmeyenler başlığı altında birleştirilerek değerlendirmeye alınmıştır.

Tablo 15: Anne çalışma durumuna göre iddia edilen suç tiplerinin dağılımı

Suç tipi	Anne çalışma durumu			Toplam	
	Evet	Hayır	Diğer ve bilinmeyenler		
Hırsızlık	N	19	46	10	75
	%	25,3	61,3	13,3	100,0
Cinsel suçlar	N	9	26	0	35
	%	25,7	74,3	0,0	100,0
Şiddet içerikli suçlar	N	9	22	2	33
	%	27,3	66,7	6,1	100,0
Diğer	N	6	10	1	17
	%	35,3	58,8	5,9	100,0
Toplam	N	43	104	13	160
	%	26,9	65	8,1	100,0

Olguların baba çalışma durumuna göre sürükledikleri iddia edilen suç tiplerinin dağılımı incelendiğinde; hırsızlık suçuna sürüklenenlerin %16'sının (n:12) babasının çalışmadığı, %65,3'ünün (n:49) çalıştığı, cinsel suçlara sürüklenenlerin %91,4'ünün (n:32) babasının çalıştığı, şiddet içerikli suçlara sürüklenenlerin %72,7'sinin (n:24) babasının çalıştığı, diğer suçlara sürüklenenlerin ise %76,5'inin (n:13) babasının çalıştığı, %5,9'unun (n:1) çalışmadığı görülmüştür (Tablo 16). Suça sürüklenen çocuğun babasının çalışma durumu ile suç tipi arasında istatistiksel olarak ilişki incelendiğinde; hırsızlık suçu

dışındaki suçlarda olguların büyük çoğunluğunu babası bir işte çalışanların oluşturduğu, babası çalışmadığı bilinen suça sürüklenen çocuklar arasında hırsızlık suçu dışındaki bir fiile yalnızca 1 olgunun sürüklendiği, babası çalışmayan çocukların diğer suçlar yerine hırsızlık suçuna sürüklendiği görülmüş olup bu durum istatistik olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur($\chi^2_{(6)}: 16,880, p<0,05$). İstatistik yapılırken cinsel taciz, cinsel istismar, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçları cinsel suçlar başlığı altında, kasten yaralama, kavga, tehdit, adam öldürme suçları şiddet içerikli suçlar başlığı altında, mala zarar verme, uyuşturucu ticareti, internet suçları, trafik suçları, Cumhurbaşkanı'na hakaret, özel hayatın gizliliğinin ihlali, ateşli silah bulundurma diğer suçlar başlığı altında, babanın cezaevinde olması, boşanmış olması, vefat etmiş olması, emekli olması ve çalışma durumunun bilinmediği durumlar diğer ve bilinmeyenler başlığı altında birleştirilerek değerlendirmeye alınmıştır.

Tablo 16: Baba çalışma durumuna göre iddia edilen suç tiplerinin dağılımı

Suç tipi		Baba çalışma durumu			Toplam
		Evet	Hayır	Diğer ve bilinmeyenler	
Hırsızlık	N	49	12	14	75
	%	65,3	16,0	18,7	100,0
Cinsel suçlar	N	32	0	3	35
	%	91,4	0,0	8,6	100,0
Şiddet içerikli suç	N	24	0	9	33
	%	72,7	0,0	27,3	100,0
Diğer	N	13	1	3	17
	%	76,5	5,9	17,6	100,0
Toplam	N	118	13	29	160
	%	73,8	8,1	18,1	100,0

Olguların aile yapılarına göre iddia edilen suç tiplerinin dağılımına bakıldığında; hırsızlık suçuna sürüklenenlerin %67,6'sında (n:50), cinsel suçlara sürüklenenlerin %80'inde (n:28), şiddet içerikli suçların %75,8'inde (n:25), diğer suçların %82,4'ünde (n:14) aile yapısı açısından bir problem olmadığı görülmüştür. Hırsızlık suçuna sürüklenenlerin %32,4 (n:24), cinsel suçların %20'si (n:7), şiddet içerikli suçların %24,2'si (n:8), diğer suçların %17,6'sının (n:3) ebeveyn ilişkileri ve aile yapısı açısından bir problem olduğu tespit edilmiştir (Tablo17). Suça sürüklenen çocuğun aile ilişkileri ile suç

tipi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($\chi^2_{(3)}: 2,872, p>0,05$). İstatistik yapılırken cinsel taciz, cinsel istismar, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçları cinsel suçlar başlığı altında, kasten yaralama, kavga, tehdit, adam öldürme suçları şiddet içerikli suçlar başlığı altında, mala zarar verme, uyuşturucu ticareti internet suçları, trafik suçları, Cumhurbaşkanı'na hakaret, özel hayatın gizliliğinin ihlali ve ateşli silah bulundurma diğer suçlar başlığı altında birleştirilerek, ebeveynlerin ayrılma- boşanma, ebeveyn'in tekrar evlenmesi, ebeveyn vefatı, ceza evinde ebeveyn varlığı vb. durumlar diğer aile yapısı başlığı altında değerlendirmeye alınmış olup aile yapıları hakkında bilgi edinilemeyen olgu değerlendirmeye alınmamıştır.

Tablo 17: Olguların aile yapılarına göre iddia edilen suç tiplerinin dağılımı

Suç tipi	Aile Yapıları			
		Normal aile yapısı	Diğer aile yapısı	Toplam
Hırsızlık	N	50	24	74
	%	67,6	32,4	100,0
Cinsel suçlar	N	28	7	35
	%	80,0	20,0	100,0
Şiddet içerikli suçlar	N	25	8	33
	%	75,8	24,2	100,0
Diğer	N	14	3	17
	%	82,4	17,6	100,0
Toplam	N	117	42	159
	%	73,6	26,4	100,0

Olguların ailesinde üvey birey varlığına göre iddia edilen suç tiplerinin dağılımı incelendiğinde; hırsızlık suçuna sürüklendiği iddia edilen çocukların %10,8'inin (n:8), cinsel suçlara sürüklendiği iddia edilen çocukların %11,4'ünün (n:4), şiddet içerikli suçlara sürüklendiği iddia edilen çocukların %12,1'inin (n:4) ailesinde üvey birey olduğu tespit edilmiştir. Hırsızlık suçuna sürüklendiği iddia edilen çocukların %89,2'sinin (n:66), cinsel suçlara sürüklendiği iddia edilen çocukların %88,6'sının (n:31), şiddet içerikli suçlara sürüklendiği iddia edilen çocukların %87,9'unun (n:29), diğer suçlara sürüklendiği iddia edilen çocukların %100'ünün (n:17) ailesinde üvey birey olmadığı görülmüştür (Tablo 18). Suça sürüklenen çocuğun ailesinde üvey birey varlığı ile suç tipi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($\chi^2_{(3)}: 2,174, p>0,05$). İstatistik yapılırken cinsel taciz, istismar, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçları cinsel suçlar başlığı altında,

kasten yaralama, kavga, tehdit, adam öldürme suçları şiddet içerikli suçlar başlığı altında, mala zarar verme, uyuşturucu ticareti, internet suçları, trafik suçları, Cumhurbaşkanı'na hakaret, özel hayatın gizliliğinin ihlali ve ateşli silah bulundurma diğer suçlar başlığı altında birleştirilmiş olup aile içerisinde üvey birey olup olmadığı konusunda bilgi edinilemeyen 1 olgu değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Tablo 18: Ailede üvey birey varlığına göre iddia edilen suç tiplerinin dağılımı

Suç tipi	Ailede üvey birey		Toplam
	Yok	Var	
Hırsızlık	N	66	74
	%	89,2	100,0
Cinsel suçlar	N	31	35
	%	88,6	100,0
Şiddet içerikli suçlar	N	29	33
	%	87,9	100,0
Diğer	N	17	17
	%	100,0	100,0
Toplam	N	143	159
	%	89,9	100,0

Olguların ailelerinin göç durumuna göre iddia edilen suç tiplerinin dağılımı incelendiğinde; hırsızlık suçuna sürüklenen çocukların %66,7'sinin (n:50) ailelerinde göç durumu olmadığı, %33,3'ünün (n:25) ailelerinde göç durumu olduğu, cinsel suçlara sürüklenenlerin %71,4'ünün (n:25) ailelerinde göç durumu olmadığı, %28,6'sının (n:10) ailelerinde göç durumu olduğu, şiddet içerikli suçlara sürüklenenlerin %48,5'inin (n:16) ailelerinde göç durumu olmadığı, %51,5'inin (n:17) ailelerinde göç durumu olduğu, diğer suçlara sürüklenen çocukların %47,1'inin (n:8) ailelerinde göç durumu olmadığı, %52,9'unun (n:9) ailelerinde göç durumu olduğu görülmüştür (Tablo 19). Ailelerin göç durumu ile suç tiplerinin dağılımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($\chi^2_{(3)}: 6,174, p>0,05$). İstatistik yapılırken cinsel taciz, cinsel istismar, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçları cinsel suçlar başlığı altında, kasten yaralama, kavga, tehdit, adam öldürme suçları şiddet içerikli suçlar başlığı altında, mala zarar verme, uyuşturucu ticareti, internet suçları, trafik suçları, Cumhurbaşkanı'na hakaret, özel hayatın gizliliğinin ihlali ve ateşli silah bulundurma diğer suçlar başlığı altında birleştirilerek değerlendirmeye alınmıştır.

Tablo 19: Ailelerin göç durumuna göre iddia edilen suç tiplerinin dağılımı

Suç tipi	Göç		Toplam	
	Var	Yok		
Hırsızlık	N	25	75	
	%	33,3	66,7	100,0
Cinsel suçlar	N	10	25	35
	%	28,6	71,4	100,0
Şiddet içerikli suçlar	N	17	16	33
	%	51,5	48,5	100,0
Diğer	N	9	8	17
	%	52,9	47,1	100,0
Toplam	N	61	99	160
	%	38,1	61,9	100,0

Olguların eğitim ve okula devam durumunun suç tipine etkisi açısından yapılan incelemede; örgün eğitime düzenli devam gösteren olguların %23,8'inin (n:15) hırsızlık, %28,6'sının (n:18) cinsel suçlara, %33,3'ünün (n:21) şiddet içerikli, %14,3'ünün (n:9) diğer suçlara sürüklendiği iddia edildiği belirlenmiştir. Okula devamsızlık yapan, okulu bırakan, açıktan okula devam eden çocukların ise %61,9'unun (n:60) hırsızlık, %17,5 (n:17) cinsel suçlar, %12,4'ünün (n:12) şiddet içerikli suçlar, %8,2'sinin (n:8) diğer suçlara sürüklendiği görülmüştür (Tablo 20). Suça sürüklenen eğitim ve okula devam durumu ile suç tiplerinin dağılımı arasında istatistiksel olarak ilişki incelendiğinde; hırsızlık suçuna sürüklenen çocukların büyük bir çoğunluğu %80 (n:60) okul hayatı ile ilgili sorunları olduğu anlaşılmış olup örgün eğitime düzenli olarak devam eden çocukların suç tipleri arasında dağılımlarında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Ancak okul hayatıyla ilgili sıkıntıda olan olguların büyük bir çoğunluğu hırsızlık suçuna yöneldiği görülmekte olup bu durum istatistiksel olarak çok yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur ($\chi^2_{(3)}: 23,372, p < 0,05$). İstatistik yapılırken devamsızlık yapma, açıktan okula devam etme, okulu bırakma, okula hiç gitmeme gibi durumlar devamsızlık bırakma vb başlığı altında, cinsel taciz, cinsel istismar, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçları cinsel suçlar başlığı altında, kasten yaralama, kavga, tehdit, adam öldürme suçları şiddet içerikli suçlar başlığı altında, mala zarar verme, uyuşturucu ticareti, internet suçları, trafik suçları, Cumhurbaşkanı'na hakaret, özel hayatın gizliliğinin ihlali ve ateşli silah bulundurma diğer suçlar başlığı altında birleştirilerek değerlendirilmeye alınmıştır.

Tablo 20: Okul durumuna göre iddia edilen suç tiplerinin dağılımı

Suç tipi	Okul durumu		Toplam
	Örgün eğitime devam ediyor	Devamsızlık, bırakma vb...	
Hırsızlık	N	15	75
	%	20,0	80,0
Cinsel suçlar	N	18	35
	%	51,4	48,6
Şiddet içerikli suçlar	N	21	33
	%	63,6	36,4
Diğer	N	9	17
	%	52,9	47,1
Toplam	N	63	97
	%	39,4	60,6

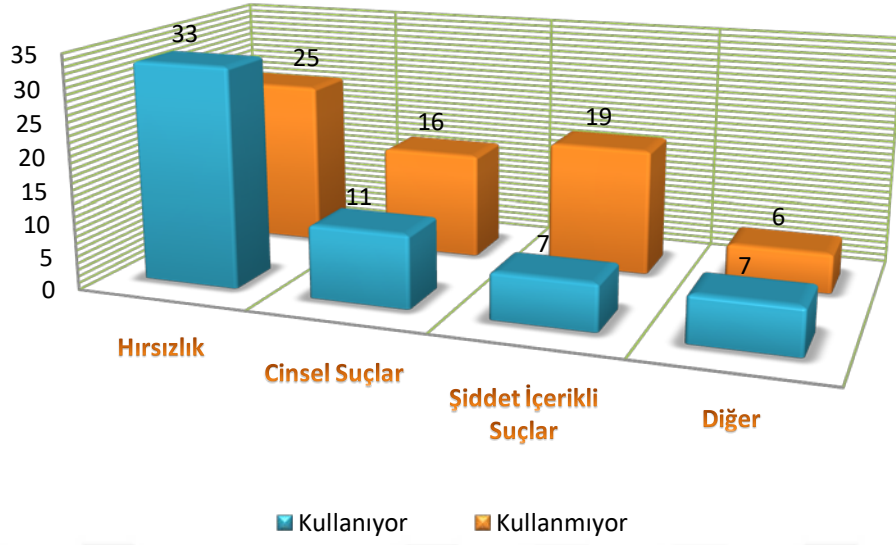
Olguların okul başarı durumlarına göre iddia edilen suç tiplerinin dağılımı incelendiğinde; hırsızlık suçuna sürüklenenlerin %88,4'ünün (n:61) okul başarısının kötü olduğu, %11,6'sının (n:8) iyi-orta seviyede olduğu, cinsel suça sürüklenenlerin %79,4'ünün (n:27) okul başarısının kötü olduğu, %20,6'sının (n:7) iyi orta seviyede olduğu, şiddet içerikli suçlara sürüklenenlerin %51,6'sının (n:16) okul başarısının kötü olduğu, %48,4'ünün (n:15) iyi orta seviyede olduğu, diğer suç türlerine sürüklenenlerin %60'ının (n:9) okul başarısının kötü olduğu, %40'ının (n:6) iyi orta seviyede olduğu görülmüştür (Tablo 22). Olguların okul başarı durumu ile suç tipi arasında istatistiksel olarak ilişki incelendiğinde; şiddet içerikli suçların ve diğer suçların okul başarısına göre çok fazla değişiklik göstermediği, okul başarısı kötü olanlarla diğerleri arasında çok yakın oranlar olduğu görülmüştür. Ancak hırsızlık ve cinsel suçlara sürüklendiği iddia edilen çocukların büyük bir çoğunluğunun okul başarısının kötü olduğu görülmekte olup bu durum istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($\chi^2_{(3)}: 18,167, p < 0,05$). İstatistik yapılırken iyi ve orta ders başarı durumlarının iyi-orta başlığı altında, kötü, sınıf tekrarı, okuma yazma bilmeme durumlarının kötü başlığı altında, cinsel taciz, cinsel istismar, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçları cinsel suçlar başlığı altında, kasten yaralama, kavga, tehdit, adam öldürme suçları şiddet içerikli suçlar başlığı altında, mala zarar verme, uyuşturucu ticareti, internet suçları, trafik suçları, Cumhurbaşkanı'na hakaret, özel hayatın gizliliğinin ihlali ve ateşli silah bulundurma diğer suçlar başlığı

altında birleştirilmiştir. Okula gitmeyenler ve ders başarısı hakkında bilgi edinilemeyenler istatistik dışı bırakılmıştır.

Tablo 21: Okul başarısı durumuna göre iddia edilen suç tiplerinin dağılımı

Suç tipi	Okul başarısı		Toplam
	İyi-Orta	Kötü	
Hırsızlık	N	8	61
	%	11,6	88,4
Cinsel suçlar	N	7	27
	%	20,6	79,4
Şiddet içerikli suçlar	N	15	16
	%	48,4	51,6
Diğer	N	6	9
	%	40,0	60,0
Toplam	N	36	113
	%	24,2	75,8

Olgularında herhangi bir tür bağımlık yapan madde kullanımı (sigara, alkol, uyutucu-uyuşturucu-uyarıcı) ile iddia edilen suç tiplerinin dağılımı incelendiğinde; hırsızlık suçuna sürüklendiği iddia edilenlerin %56,9’unda (n:33) cinsel suçlara sürüklendiği iddia edilenlerin %40,7’sinde şiddet içerikli suçlara sürüklenenlerin %26,9’unda, diğer suçlara sürüklenenlerin %53,7’sinde (n:7) madde kullanımının olduğu tespit edilmiştir (Grafik 16). Olguların madde kullanımı ile suç tipleri arasında istatistiksel olarak ilişki incelendiğinde; suç tipleri ile madde kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki kurulamamıştır ($\chi^2_{(3)}: 7,158, p>0,05$). İstatistik yapılırken cinsel taciz, cinsel istismar, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçları cinsel suçlar başlığı altında, kasten yaralama, kavga, tehdit, adam öldürme suçları şiddet içerikli suçlar başlığı altında, mala zarar verme, uyuşturucu ticareti, internet suçları, trafik suçları, Cumhurbaşkanı’na hakaret, özel hayatın gizliliğinin ihlali ve ateşli silah bulundurma diğer suçlar başlığı altında birleştirilerek değerlendirmeye alınmış olup madde kullanımı hakkında bilgi edinilemeyen, şüpheli bilgi edinilen olgular değerlendirmeye alınmamıştır.

Grafik 16: Olguların madde kullanım alışkanlığına göre iddia edilen suç tiplerinin dağılımı

Olguların büyük bir çoğunluğunun %64,4 (n:103) daha önceden herhangi bir suça sürüklenmediğinin belirtildiği, %7,5'inin (n:12) bir kere, %6,9'unun (n:12) 2-3 kez, %18,8'inin ise 4 ve üzeri sayıda suça sürüklendiği tespit edilmiştir. Olguların %2,5'inin (n:4) daha önceki suç tekrarları konusunda bilgiye ulaşılammıştır (Tablo 22).

Tablo 22: Suça sürüklenen çocuklarda suça karışma sıklığı

	N	%
Yok	103	64,4
1	12	7,5
2-3 kez	11	6,9
4 ve üzeri	30	18,8
Bilinmiyor	4	2,5
Toplam	160	100,0

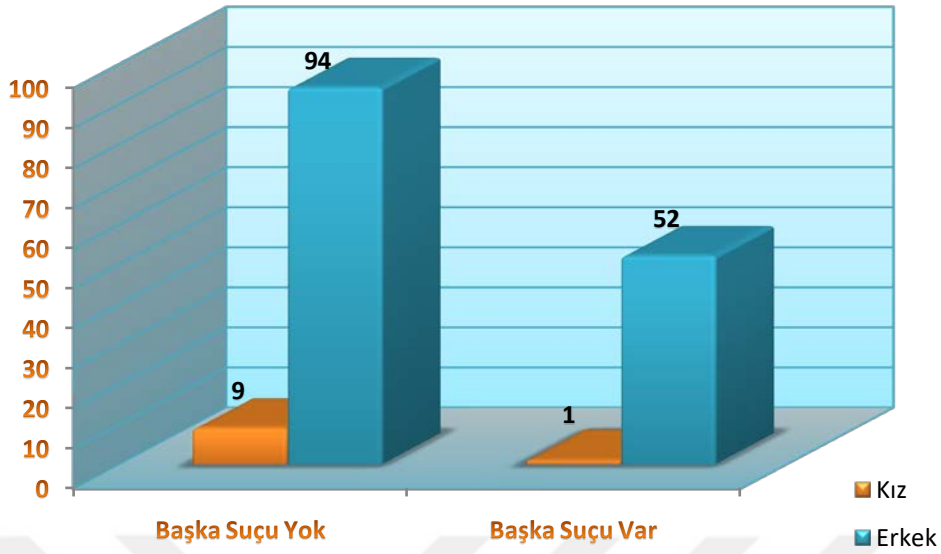
Tekrar suça sürüklenen çocuklarda suç tiplerinin dağılımı incelendiğinde; suça sürüklenen çocukların %18,1'inin (n:29) aynı suça tekrar sürüklendiği, 5,6'sının (n:9) birden fazla suç tipine karıştığı belirlenmiştir (Tablo 23). Hırsızlık suçuna sürüklenen 28 olgunun tekrar hırsızlık suçuna, 7 olgunun değişik suç türlerine, 3 olgunun kavga, 2 olgunun kamu malına zarar verme, 1 olgunun kasten yaralama, 1 olgunun uyuşturucu

ticareti, uyuşturucu ticareti suçuna sürüklenen 3 olgunun hırsızlık suçuna, cinsel suçlara sürüklen 1 olgunun hırsızlık suçuna sürüklendiği görülmüştür.

Tablo 23: Tekrar suça sürüklenen çocukların iddia edilen suç tiplerine göre dağılımı

	N	%
Tekrar suça sürüklenme yok	103	64,4
Aynı tür suça sürüklenme	29	18,1
Değişik suç türleri	9	5,6
Hırsızlık	7	4,4
Kavga	3	1,9
Kamu malına zarar verme	2	1,3
Uyuşturucu ticareti	1	0,6
Kasten yaralama	1	0,6
Cinsel taciz/istismar	1	0,6
Bilinmiyor	4	2,5
Toplam	160	100,0

Olgularda cinsiyete göre suça sürüklenmenin tekrar etmesi arasındaki ilişkiye bakıldığında; kızların %90'nın (n:9) başka bir suça sürüklenmediği, bir olgunun (%10) ise ilk geliş suçundan farklı olarak hırsızlık suçuna sürüklenmiş olduğu, erkeklerin ise %64,4'ünün (n:94) başka bir suça sürüklenmezken, %35,6'sının (n:52) başka suç veya suçlara sürüklendiği belirlenmiştir (Grafik 17). Suça sürüklenen çocuğun cinsiyeti ile suça sürüklenmenin tekrarı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($\chi^2_{(1)}$, $p>0,05$). İstatistik yapılırken tekrar suça sürüklenmeler konusunda bilgi edinilemeyen olgular değerlendirmeye alınmamıştır.

Grafik 17: Cinsiyete göre tekrar suça sürüklenme sıklığı

Olgularda anne çalışma durumuna göre tekrar suça sürüklenmenin sıklığına bakıldığında; başka bir suça sürüklenmeyenlerin %69,9'unun (n:72) annesinin bir işte çalışmadığı, %29,1'inin (n:30) annesinin çalıştığı, başka bir suça sürüklenenlerin %58,5'inin (n:31) annesinin çalışmadığı, %24,5'inin (n:12) çalıştığı tespit edilmiştir (Tablo 24).

Tablo 24: Anne çalışma durumuna göre tekrar suça sürüklenmenin dağılımı

Tekrar suça sürüklenme	Anne çalışma durumu			Toplam	
	Evet	Hayır	Diğer ve bilinmeyenler		
Yok	N	30	72	103	
	%	29,1	69,9	1,0	100,0
Başka suçu var	N	13	31	9	53
	%	24,5	58,5	17,0	100,0
Toplam	N	43	103	10	156
	%	27,6	66,0	6,4	100,0

Olgularda baba çalışma durumuna göre tekrar suça sürüklenme sıklığına bakıldığında; başka bir suça sürüklenmeyenlerin %77,7'sinin (n:80) babasının bir işte çalıştığı, %5,8'inin (n:6) babasının çalışmadığı, başka bir suça sürüklenenlerin %71,7'sinin (n:38) babasının bir işte çalıştığı, %9,4'ünün (n:10) çalışmadığı tespit edilmiştir (Tablo 25).

İstatistik yapılırken suç tekrarı konusunda bilgi edinilemeyen olgular değerlendirmeye alınmamıştır.

Tablo 25: Baba çalışma durumuna göre tekrar suça sürüklenmenin dağılımı

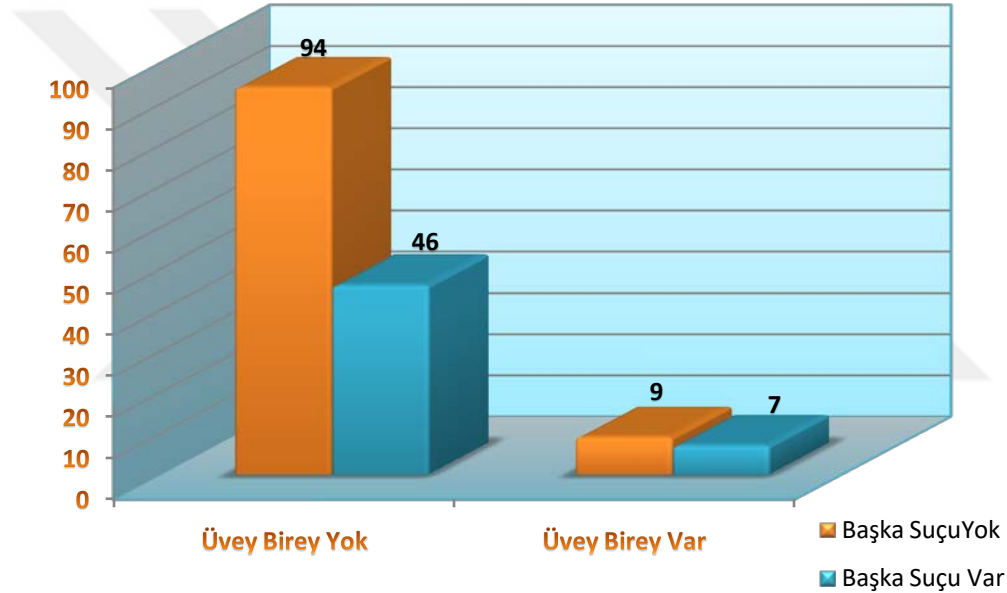
Tekrar suça sürüklenme	Baba çalışma durumu			Toplam	
	Evet	Hayır	Diğer ve bilinmeyenler		
Yok	N	80	6	17	103
	%	77,7	5,8	16,5	100,0
Var	N	38	5	10	53
	%	71,7	9,4	18,9	100,0
Toplam	N	118	11	27	156
	%	75,6	7,1	17,3	100,0

Olguların aile yapısına göre tekrar suça sürüklenmenin sıklığına bakıldığında, başka bir suça sürüklenmeyenlerin %79,6'sının (n:82) ebeveyn ilişkileri ve aile yapısı açısından tarafımıza aktarılan bir problem olmadığı, %20,4'ünde ise (n:21) ebeveyn ilişkileri ve aile yapısı açısından bir problem olduğunun belirtildiği, tekrar suça sürüklenen çocukların %66'sının (n:35) aile yapısı açısından tarafımıza aktarılan bir problem olmadığı, %34'ünde (n:18) ebeveyn ilişkileri ve aile yapısı açısından bir problem olduğu tespit edilmiştir (Tablo 26). Aile yapısı ile tekrar suça sürüklenme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($\chi^2_{(1)}: 2,753, p>0,05$). İstatistik yapılırken ebeveynlerin ayrılma- boşanma, ebeveyn'in tekrar evlenmesi, ebeveyn vefatı, ceza evinde ebeveyn varlığı vb. durumlar diğer aile yapısı başlığı altında değerlendirmeye alınmıştır. Aile yapısı hakkında bilgi edinilemeyen ve suç tekrarı konusunda bilgi edinilemeyen olgular değerlendirmeye alınmamıştır.

Tablo 26: Aile yapısına göre tekrar suça sürüklenme durumunun dağılımı

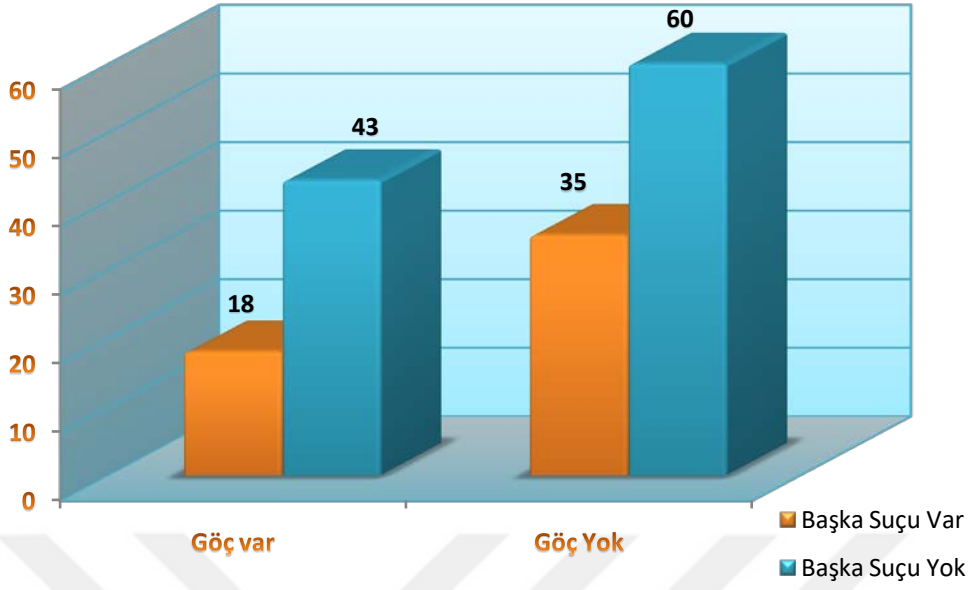
Tekrar suç	Ailenin yapısı		Toplam	
	Normal aile yapısı	Diğer aile yapısı		
Yok	N	82	21	103
	%	79,6	20,4	100,0
Başka suçu var	N	35	18	53
	%	66,0	34,0	100,0
Toplam	N	117	39	156
	%	75,0	25,0	100,0

Olguların ailelerinde üvey birey varlığının tekrar suça sürüklenme ile ilişkisine bakıldığında; başka bir suça sürüklenme olmayan olguların %91,3'ünde (n:94) aile içerisinde üvey birey olmadığı, %8,7'sinde (n:9) aile içerisinde üvey birey olduğu, başka bir suça sürüklenme olan olguların %86,8'inde (n:46) aile içerisinde üvey birey olmadığı, %13,2'sinde aile içerisinde üvey birey olduğu görülmüştür (Grafik 18). Suça sürüklenen çocukların aile içerisinde üvey birey varlığı ile tekrar suça sürüklenme arasında istatistiksel olarak ilişki incelendiğinde; tekrar suça sürüklenenlerde ailede üvey birey varlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($\chi^2_{(1)}: 0,760, p>0,05$). İstatistik yapılırken suç tekrarı konusunda bilgi edinilemeyen olgular değerlendirmeye alınmamıştır.

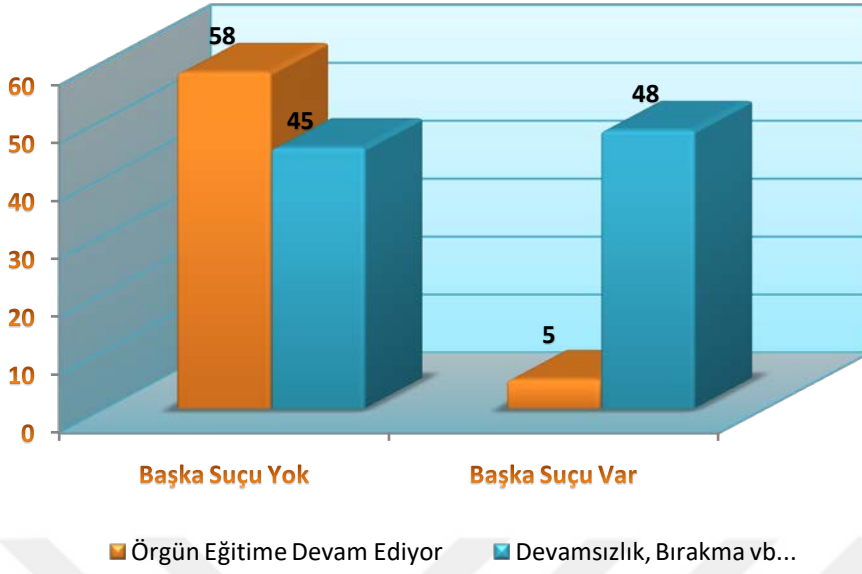
Grafik 18: Ailede üvey birey varlığına göre tekrar suça sürüklenmenin dağılımı

Olguların ailelerinin göç durumuna göre tekrar suça sürüklenme durumu incelendiğinde; ailelerinde göç durumu olan olguların %70,5'inin (n:43) başka suça sürüklenmediği, %29,5'inin (n:18) tekrar suça sürüklendiği, ailesinde göç durumu olmayan olguların %63,2'sinin (n:60) başka suça sürüklenmediği, %36,8'inin (n:35) tekrar suça sürüklendiği görülmüştür. (Grafik 19). Suça sürüklenen çocukların ailelerinin göç durumu ile tekrar suça sürüklenme arasında istatistiksel olarak ilişki incelendiğinde; tekrar suça sürüklenme ile ailede göç durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki kurulamamıştır ($\chi^2_{(1)}: 0,594, p>0,05$). İstatistik yapılırken suç tekrarı konusunda bilgi edinilemeyen olgular değerlendirmeye alınmamıştır.

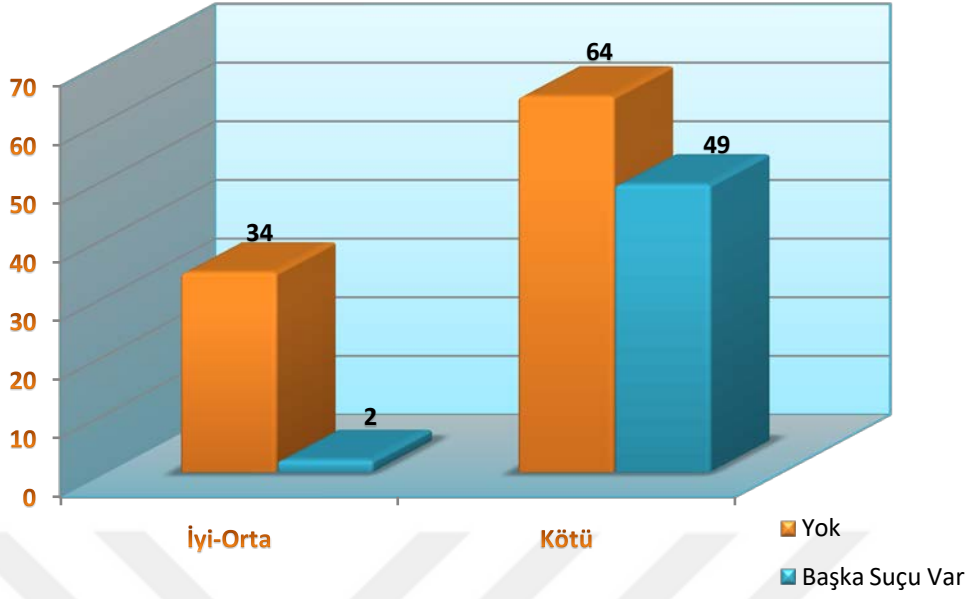
Grafik 19: Göç durumuna göre tekrar suça sürüklenme sıklığı

Olguların okul devam durumuna göre tekrar suça sürüklenme durumu incelendiğinde; örgün eğitime düzenli devam gösteren olguların %92,1'inin (n:58) başka bir suça sürüklenmediği, %7,9'unun (n:5) başka bir suç veya suçlara sürüklendiği, devamsızlık yapan, okulu bırakan, açıktan okula devam eden çocukların ise %48,4'ünün (n:45) başka bir suça sürüklenmediği, %51,6'sının başka bir suça sürüklendiği görülmüştür (Grafik 20). Suça sürüklenen çocukların okul devam durumu ile tekrar suça sürüklenme arasında istatistiksel olarak ilişki incelendiğinde; örgün eğitime devamsızlık yapmadan devam eden çocukların küçük bir kısmının %7,9'unun başka bir suça sürüklendiği görülmektedir. Ancak okul hayatıyla ilgili sorunları olan çocukların neredeyse yarısı başka bir veya birkaç suça sürüklendiği görülmekte olup bu durum çok yüksek düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2_{(1)}: 31,940, p<0,05$) İstatistik yapılırken suç tekrarı hakkında bilgi edinilemeyen olgular değerlendirmeye alınmamıştır.

Grafik 20: Okula devam durumuna göre tekrar suça sürüklenme sıklığı

Olguların okul başarı durumlarına göre tekrar suça sürüklenme durumu incelendiğinde; başka bir suça sürüklenen çocukların %96,1'inin (n:49) okul başarısının kötü olduğu, %3,9'unun (n:2) okul başarısının iyi-orta derecede olduğu, başka bir suça sürüklenmeyen çocukların %65,3'ünün (n:64) okul başarısının kötü olduğu, %34,7'sinin (n:34) okul başarısının iyi-orta derecede olduğu görülmüştür (Grafik 21). Suça sürüklenen çocukların okul başarı durumu ile tekrar suça sürüklenme arasında istatistiksel olarak ilişki incelendiğinde; başka bir suça sürüklenmiş olan çocukların neredeyse tamamına yakınının okul başarı durumunun kötü olduğu görülmekte olup bu durum çok yüksek düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2_{(1)}: 15,696, p<0,05$). İstatistik yapılırken iyi ve orta ders başarı durumlarının iyi-orta başlığı altında, kötü, sınıf tekrarı, okuma yazma bilmeme durumlarının kötü başlığı altında birleştirilmiş olup okula gitmeyenler, ders başarısı hakkında bilgi edinilemeyenler ve tekrar suça sürüklenme konusunda bilgi edinilemeyen olgular istatistik dışı bırakılmıştır.

Grafik 21: Okul başarı durumuna göre tekrar suça sürüklenme sıklığı

Olgularda herhangi bir tür bağımlık yapan madde (sigara, alkol, uyutucu-uyuşturucu-uyarıcı) kullanımının tekrar suça sürüklenme üzerine etkisine bakıldığında, başka bir suça sürüklenmemiş olanların %63,6 (n:49) herhangi bir madde kullanımının olmadığı, %36,4'ünün (n:28) madde kullanımının olduğu görülmüştür. Değerlendirmemize konu suçun dışında suça sürüklendiği bilenen çocukların %63,8'inin (n:30) madde kullanım öyküsünün olduğu, %36,2'sinin (n:17) madde kullanım öyküsünün olmadığı görülmüştür (Tablo 27). Suça sürüklenen çocukların madde kullanımı ile tekrar suça sürüklenme arasında istatistiksel olarak ilişki incelendiğinde; tekrar suça sürüklenen çocukların madde kullanımının, başka bir suça sürüklenmeyen çocuklardaki madde kullanımına göre yüksek olduğu tespit edilmiş olup bu durum istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($\chi^2_{(1)}: 7,775, p < 0,05$). İstatistik yapılırken madde kullanımı hakkında bilgi edinilemeyen, şüpheli bilgi edinilen ve başka suçu olup olmadığı konusunda bilgi edinilemeyen olgular değerlendirmeye alınmamıştır.

Tablo 27: Madde kullanım öyküsüne göre tekrar suça sürüklenme durumunun dağılımı

Tekrar suç	Madde kullanımı		Toplam
	Kullanıyor	Kullanmıyor	
Yok	N	28	49
	%	36,4	63,6
Başka suç var	N	30	17
	%	63,8	36,2
Toplam	N	58	66
	%	46,8	53,2

Olguların suça sürüklenmesinin tek başına gerçekleşip gerçekleşmediği değerlendirildiğinde; olguların %43,8'inin (n:70) suça tek başına sürüklendiği, %33,1'inin (n:53) 2-3 kişi ile birlikte, 23,1'inin (n:37) 4 ve üstü sayıda kişi ile birlikte suça sürüklendiği saptanmıştır. Olguların %26,9'unda (n:43) sürüklendiği iddia edilen suç sırasında kendisinden büyük bir failin olaya iştirak ettiği, %4,4'ünde ise (n:7) her ne kadar suça sürüklenen çocuk dışında başka fail bulunduğu belirtilse de iştirak eden failin yaşına ilişkin verinin kayıtlı olmadığı görülmüştür. Suça sürüklenen çocukların iddia edilen suç sırasında suça iştirak eden kişi sayısı Tablo 28'de, iştirak eden şahısların suça sürüklenen çocuğa göre yaş durumları ise Tablo 29'da gösterilmiştir.

Tablo 28: Suça sürüklenme sırasında suça karışan fail sayısı

	N	%
Tek kişi	70	43,8
2-3	53	33,1
Çok sayıda	37	23,1
Toplam	160	100,0

Tablo 29: Suça sürüklenen çocuğa eşlik eden yaşça büyük kişi veya kişilerin olma sıklığı

	N	%
Yok veya tek başına	110	68,8
Var	43	26,9
Kayıtlı değil	7	4,4
Toplam	160	100,0

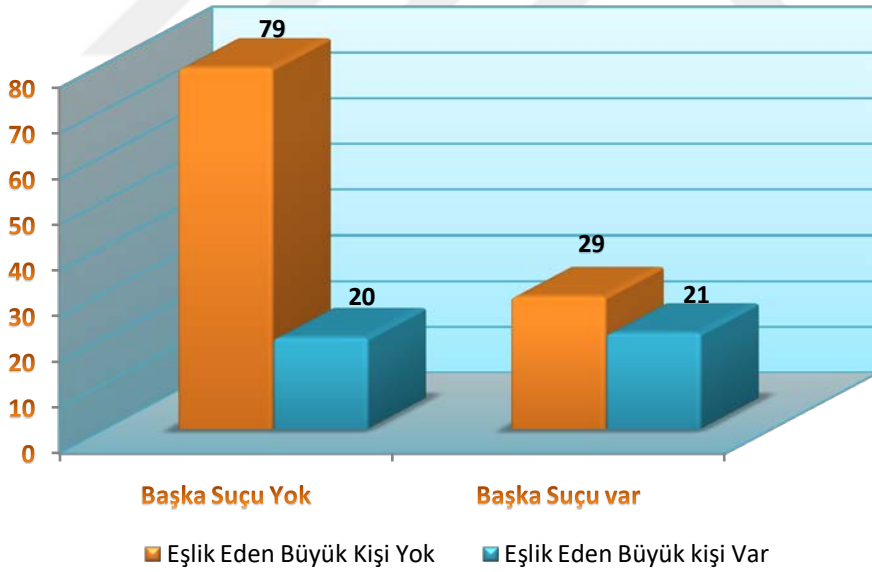
Suçta sürüklenme sırasında çocuğa eşlik eden kendinden yaşça büyük kişi varlığının iddia edilen suç tipine etkisi açısından yapılan incelemede; suçta sürüklenme sırasında yalnız olanlar ve kendisinden küçük kişilerle suçta sürüklenenlerin %35,5'inin (n:39) hırsızlık suçuna, %28,2'sinin (n:31) cinsel suçlara, %23,6'sının (n:26) şiddet içerikli suçlara ve %12,7'sinin (n:14) diğer suçlara sürüklendiği görülmüştür. Kendisinden yaşça büyük kişi ile suçta sürüklenen çocukların %69,8'inin (n:30) hırsızlık suçuna %9,3'ünün (n:4) cinsel suçlara, %14'ünün (n:6) şiddet içerikli suçlara ve %7'sinin (n:3) diğer suçlara sürüklendiği saptanmıştır (Tablo 30). Suçta sürüklenen çocukların suçta eşlik eden büyük kişi varlığı ile suç tipi arasında istatistiksel olarak ilişki incelendiğinde; suçta sürüklenme sırasında büyük kişi bulunan suçlarda olguların büyük çoğunluğunun hırsızlık suçuna sürüklenmiş olduğu görülmüş olup, bu durum istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($\chi^2_{(3)}: 15,194, p<0,05$). İstatistik yapılırken kendine eşlik eden büyük kişi bulunmadan ve tek başına suçta sürüklenmeler büyük kişi olmayanlar içinde, cinsel taciz, cinsel istismar, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçları cinsel suçlar başlığı altında, kasten yaralama, kavga, tehdit, adam öldürme suçları şiddet içerikli suçlar başlığı altında, mala zarar verme, uyuşturucu ticareti, internet suçları, trafik suçları, Cumhurbaşkanı'na hakaret, özel hayatın gizliliğinin ihlali ve ateşli silah bulundurma diğer suçlar başlığı altında birleştirilmiştir. Suçta sürüklenme sırasında kendisinden büyük kişi olup olmadığı konusunda bilgi edinilemeyenler istatistik kapsamı dışı bırakılmıştır.

Tablo 30: Suçun işlenişi sırasında kendisinden büyük kişi bulunma durumuna göre suç tiplerinin dağılımı

Büyük kişi	Suç Tipi				Toplam	
	Hırsızlık	Cinsel suçlar	Şiddet içerikli suçlar	Diğer		
Yok	N	39	31	26	14	110
	%	35,5	28,2	23,6	12,7	100,0
Var	N	30	4	6	3	43
	%	69,8	9,3	14,0	7,0	100,0
Toplam	N	69	35	32	17	153
	%	45,1	22,9	20,9	11,1	100,0

Suçta sürüklenme sırasında suçta eşlik eden kendinden yaşça büyük kişi varlığının tekrar suçta sürüklenme üzerine etkisi açısından yapılan incelemede; suçta sürüklenme sırasında

yalnız olanlar ve kendisinden küçük kişilerle suça sürüklenenlerin büyük bir kısmı %73,1'inin (n:79) geliş nedeni olan suç dışında başka bir suça sürüklenmediği, %26,9'unun (n:29) ise başka bir suça sürüklendiği, kendisinden yaşça büyük kişi ile birlikte suça sürüklenen çocukların %48,8'inin (n: 20) tarafımıza gönderilme nedeni olan suç dışında başka bir suça sürüklenmediği, %51,2'sinin (n:21) ise başka bir suça sürüklendiği görülmüştür (Grafik 22). Eşlik eden büyük kişi varlığı ile tekrar suça sürüklenme arasındaki istatistiksel olarak ilişki incelendiğinde; kendisinden büyük biri olmadan suça sürüklenenlerin büyük bir kısmının daha önceden her hangi bir suça sürüklenmediği, ancak kendisinden büyük bir kişi varlığında suça sürüklenenlerin yarısından biraz fazlasının daha önceden de suça sürüklendiği görülmüş olup bu durum istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($\chi^2_{(1)}: 7,914, p<0,05$ İstatistik yapılırken kendine eşlik eden büyük kişi bulunmadan ve tek başına suça sürüklenmeler büyük kişi olmayanlar başlığı altında değerlendirilmiştir. Suça sürüklenme sırasında kendisinden büyük kişi olup olmadığı konusunda bilgi edinilemeyenler ve başka suçu olup olmadığı konusunda bilgi edinilemeyen olgular değerlendirmeye alınmamıştır.

Grafik 22: Suça kendisinden büyük kişi ile birlikte sürüklenme durumuna göre tekrar suça sürüklenme sıklığı

Suçta sürüklenen çocukların zeka durumları incelendiğinde; yapılan zeka testleri sonucunda olguların %34,4'ünün (n:55) hafif mental retardasyonu, %17,5'inin (n:28) sınırlı zeka, %15,6'sının (n:25) orta mental retardasyon, %11,3'ünün (n:18) normal zeka,

%7,5'inin (n:12) ile donuk zeka düzeyinde olduğu görülmüştür. 2 olgunun (%1,3) parlak zeka düzeyinde olduğu, yalnızca bir olgunun ise üstün zeka düzeyinde bulunduğu tespit edilmiştir. %11,9'una (n:19) zeka testinin uygulanmadığı belirlenmiştir (Tablo 31).

Tablo 31: Olguların zeka testine göre zeka düzeylerinin dağılımı

	N	%
Bakılmamış- yok	19	11,9
Orta mental retardasyon	25	15,6
Hafif mental retardasyon	55	34,4
Sınır zeka	28	17,5
Donuk zeka	12	7,5
Normal zeka	18	11,3
Parlak zeka	2	1,3
Üstün zeka	1	0,6
Toplam	160	100,0

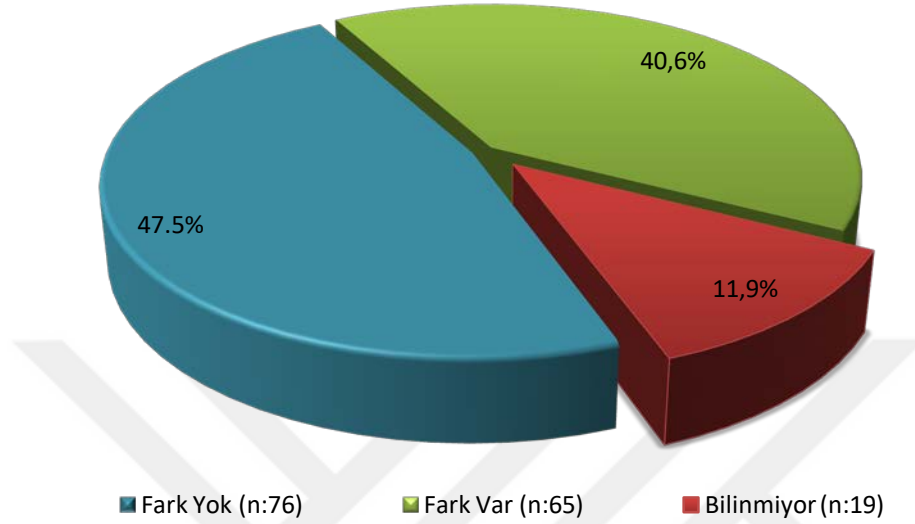
Olguların klinik zeka düzeyleri değerlendirildiğinde; olguların %30'unun (n:48) hafif mental retardasyon, %27,5'unun (n:44) sınır zeka, %21,9'unun (n:35) normal zeka, %13,1'inin (n:21) donuk zeka, %2,5'inin (n:4) orta mental retardasyon, %1,3'inin (n:2) parlak zekanın düzeyinde olduğu, yalnızca 1 olgunun üstün zeka düzeyinde olduğu anlaşılmıştır (Tablo 32).

Tablo 32: Olguların klinik değerlendirmesine göre zeka düzeylerinin dağılımı

	N	%
Yok- değerlendirilememiş	5	3,1
Orta mental retardasyon	4	2,5
Hafif mental retardasyon	48	30,0
Sınır zeka	44	27,5
Donuk zeka	21	13,1
Normal zeka	35	21,9
Parlak zeka	2	1,3
Üstün zeka	1	0,6
Toplam	160	100,0

Olguların klinik zeka düzeyleri ve zeka test sonuçlarının karşılaştırmaları sonucunda %47,5'inin (n:76) test ile klinik gözlem arasında bir fark bulunmadığı, %40,6'sının (n:65)

test ile klinik gözlem sonuçları arasında fark bulunduğu, %11,9’unda farklı nedenlerden dolayı (test yapılmaması, karar verilememesi, olgunun görüşme veya teste direnç göstermesi vb...) aradaki farkın belirlenemediği tespit edilmiştir (Grafik 23).

Grafik 23: Olguların zeka testi sonucu ve klinik zeka düzeyi arasında farklılık durumu

Olgularda klinik zeka düzeyi ve iddia edilen suç tipi arasındaki ilişkiye bakıldığında hırsızlık suçuna sürüklenen 30’ar olguda (%41,1) klinik olarak zeka geriliği ve donuk-sınır zeka düzeyi olduğu, %17,8’inin (n:13) normal ve üstü zeka düzeyi olduğu, cinsel suçlara sürüklenen olguların %38,2’sinde (n:13) zeka geriliği, %47,1’inde (n:16) donuk-sınır zeka, %14,7’sinde (n:5) normal ve üstü zeka düzeyi olduğu saptanmıştır. Şiddet içerikli suçlara sürüklenenlerin %12,9’unda (n:4) zeka geriliği, %48,4’ünde (n:15) donuk-zeka düzeyi olduğu, %38,7’sinde (n:12) normal ve üstü zeka düzeyi olduğu görülmüştür. Diğer suçlara sürüklenenlerin %29,4’ünde (n:5) zeka geriliği, 23,5’inde (n:4) donuk sınır zeka, %47,1’inde (n:8) normal ve üstü zeka düzeyi olduğu belirlenmiştir (Tablo 33). Suça sürüklenen çocuğun klinik zeka düzeyi ve iddia edilen suç tipi arasında istatistiksel olarak ilişki incelendiğinde; zeka geriliği olanların yarısından fazlası ve donuk-sınır zeka olanların neredeyse yarısı hırsızlık suçuna sürüklenmiş olup bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($\chi^2_{(6)}: 16,139, p<0,05$). İstatistik yapılırken cinsel taciz, istismar, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçları cinsel suçlar başlığı altında, kasten yaralama, kavga, tehdit, adam öldürme suçları şiddet içerikli suçlar başlığı altında, mala zarar verme, uyuşturucu ticareti, internet suçları, trafik suçları, Cumhurbaşkanı’na hakaret,

özel hayatın gizliliğinin ihlali ve ateşli silah bulundurma diğer suçlar başlığı altında, hafif ve orta zeka geriliği zeka geriliği başlığı altında, sınır ve donuk zeka düzeyi sınır-donuk zeka başlığı altında, normal, parlak ve üstün zeka düzeyi normal ve üstü başlığı altında birleştirilerek değerlendirmeye alınmıştır. Zeka düzeyi hakkında bilgi edinilememiş olgular değerlendirmeye alınmamıştır.

Tablo 33: Klinik zeka düzeyine göre suç tiplerinin dağılımı

Suç tipi		Klinik zeka düzeyi			Toplam
		Zeka geriliği	Donuk-sınır zeka	Normal ve üstü	
Hırsızlık	N	30	30	13	73
	%	41,1	41,1	17,8	100,0
Cinsel suçlar	N	13	16	5	34
	%	38,2	47,1	14,7	100,0
Şiddet içerikli suçlar	N	4	15	12	31
	%	12,9	48,4	38,7	100,0
Diğer	N	5	4	8	17
	%	29,4	23,5	47,1	100,0
Toplam	N	52	65	38	155
	%	33,5	41,9	24,5	100,0

Olguların klinik zeka düzeyine göre tekrar suça sürüklenme durumu açısından yapılan incelemede; başka bir suça sürüklenmeyen olguların %29'unda (n:29) zeka geriliği, %44'ünde (n:44) donuk-sınır zeka, %27'sinde (n:27) normal ve üstü zeka düzeyi olduğu saptanmıştır. Bizim değerlendirdiğimiz suç dışında başka bir suça sürüklenenlerin %38,5'inde (n:20) zeka geriliği, %40,4'ünde (n:21) donuk-sınır zeka, %21,2'sinde normal ve üstü zeka düzeyinde olduğu saptanmıştır (Tablo 34). Klinik zeka düzeyi ile tekrar suça sürüklenme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($\chi^2_{(2)}:1522$, $p>0,05$). İstatistik yapılırken hafif ve orta zeka geriliği zeka geriliği başlığı altında, sınır ve donuk zeka düzeyi sınır-donuk zeka başlığı altında, normal, parlak ve üstün zeka düzeyi normal ve üstü başlığı altında birleştirilerek değerlendirmeye alınmıştır. İstatistik yapılırken klinik zeka düzeyi hakkında bilgi edinilemeyen ve başka suçu olup olmadığı konusunda bilgi edinilemeyen olgular değerlendirmeye alınmamıştır.

Tablo 34: Klinik zeka düzeyine göre tekrar suça sürüklenme sıklığı

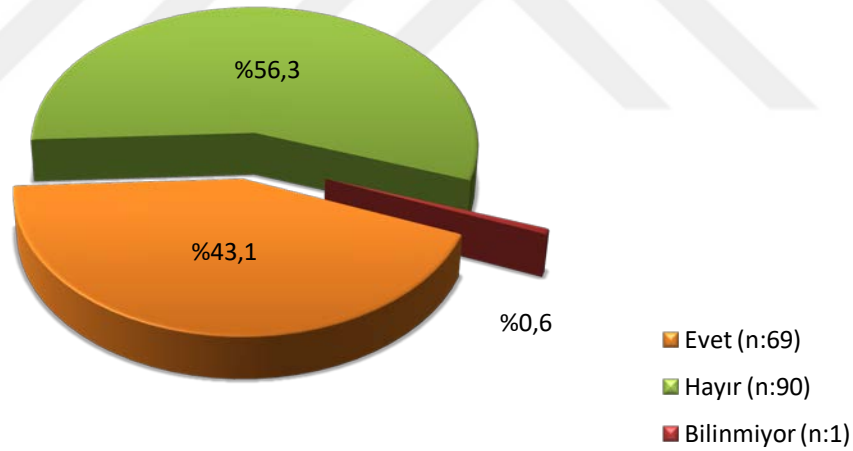
Tekrar suça sürüklenme	Klinik zeka düzeyi			Toplam	
	Zeka geriliği	Donuk-sınır zeka	Normal ve üstü		
Yok	N	29	44	27	100
	%	29,0	44,0	27,0	100,0
Var	N	20	21	11	52
	%	38,5	40,4	21,2	100,0
Toplam	N	49	65	38	152
	%	32,2	42,8	25,0	100,0

Olguların kendisinden büyük biriyle suça sürüklenmesine göre klinik zeka düzeyi arasındaki ilişki incelendiğinde; kendisinden büyük biriyle suça sürüklenmeyenlerin %29,5'inde (n:31) zeka geriliği, %44,8'inde (n:47) donuk-sınır zeka, %25,7'sinde (n:27) normal ve üstü zeka düzeyi olduğu saptanmıştır. Kendisinden büyük bir kişi ile suça sürüklenenlerin %46,5'inde (n:20) zeka geriliği, %32,6'sında (n:14) donuk-sınır zeka, %20,9'unda (n:9) normal ve üstü zeka düzeyi olduğu saptanmıştır (Tablo 35). Klinik zeka düzeyi ile kendisinden büyük kişi ile suça sürüklenme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($\chi^2_{(2)}:3,944, p>0,05$). İstatistik yapılırken hafif ve orta zeka geriliği zeka geriliği başlığı altında, sınır ve donuk zeka düzeyi sınır-donuk zeka başlığı altında, normal, parlak ve üstün zeka düzeyi normal ve üstü başlığı altında birleştirilerek değerlendirmeye alınmıştır. İstatistik yapılırken klinik zeka düzeyi hakkında bilgi edinilemeyen ve büyük fail olup olmadığı konusunda bilgi edinilemeyen olgular değerlendirmeye alınmamıştır.

Tablo 35: Klinik zeka düzeyine göre kendisinden büyük kişi ile suçta sürüklenme sıklığı

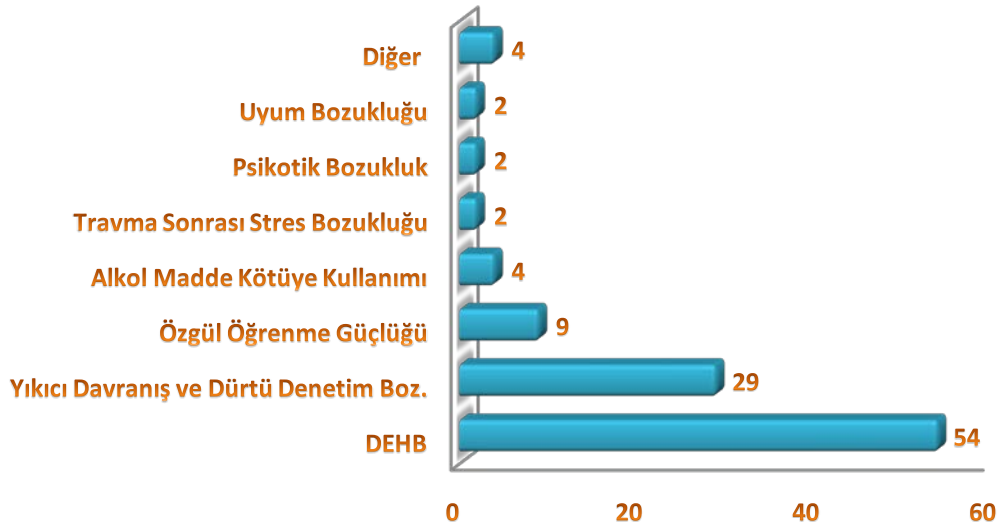
Büyük fail	Klinik olarak zeka düzeyi			Toplam	
	Zeka geriliği	Donuk-sınır zeka	Normal ve üstü		
Yok	N	31	47	27	105
	%	29,5	44,8	25,7	100,0
Var	N	20	14	9	43
	%	46,5	32,6	20,9	100,0
Total	N	51	61	36	148
	%	34,5	41,2	24,3	100,0

Olguların %56,3'ünde (n:90) psikiyatrik bir hastalık saptandığı, %43,1'ine (n:69) ise hastalık düzeyinde bulgu saptanmadığı, 1 olgunun ise aktif psikopatolojisi olup olmadığı açısından net karar verilemediği görülmüştür (Grafik 24).

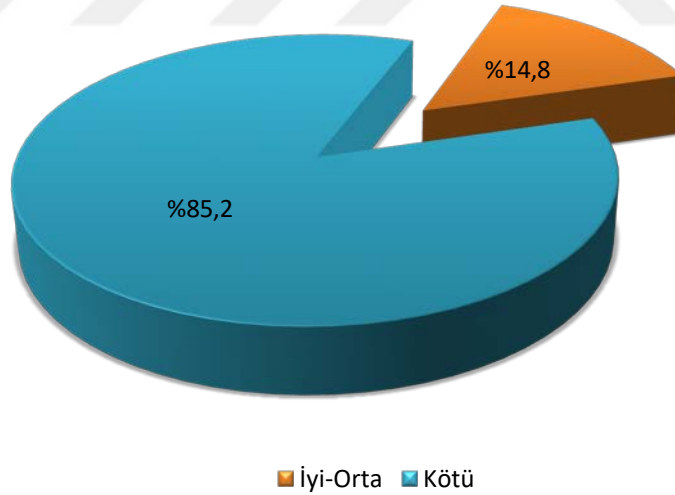
Grafik 24: Olgularda psikiyatrik bir hastalık varlığının sıklığı

Olgularda saptanan psikiyatrik hastalıkların neler olduğu incelendiğinde; psikiyatrik hastalığı olan olguların %50,9'unun (n:54) DEHB, %27,4'ünün (n:29) yıkıcı davranış ve dürtü denetim bozuklukları, %8,5'inin (n:9) özgül öğrenme güçlüğü, %3,75'inin (n:4) alkol-madde kötüye kullanımı tanısı koyulduğunun görülmüştür. Bu tanılar dışında 2 olguda travma sonrası stres bozukluğu, 2 olguda uyum bozukluğu, 2 olguda psikotik bozukluk tanıları bulunduğu, olguların %3,75'ine (n:4) diğer tanıların konulduğu tespit edilmiştir (Grafik 25).

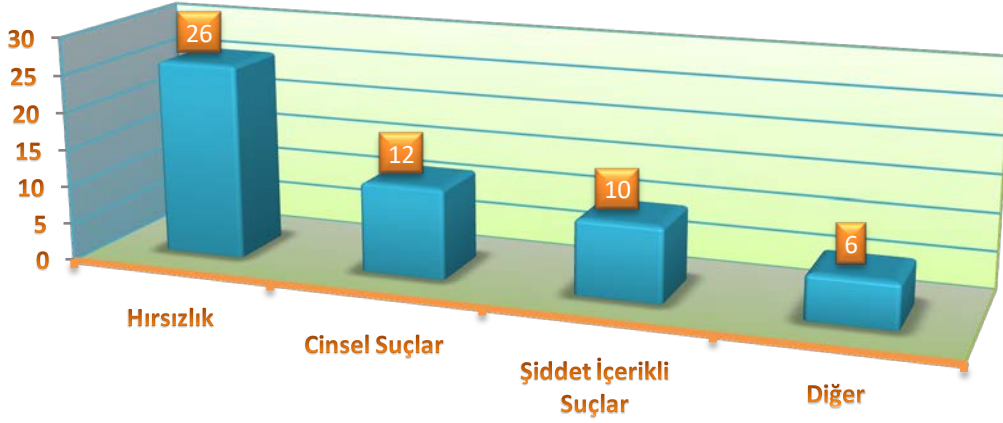
Grafik 25: Olgularda tespit edilen psikiyatrik hastalıkların sıklığı

Olgular arasında en sık olarak bulunan DEHB’li olguların diğer olgulardan ayrı olarak yapılan değerlendirmede; DEHB bulunan olguların okul başarısı yönünden yapılan incelenmesinde; %85,2’sinin (n:46) okul başarısının kötü olduğu, çok küçük bir oran olarak %14,8’inin (n:8) iyi-orta seviyede olduğu görülmüştür (Grafik 26).

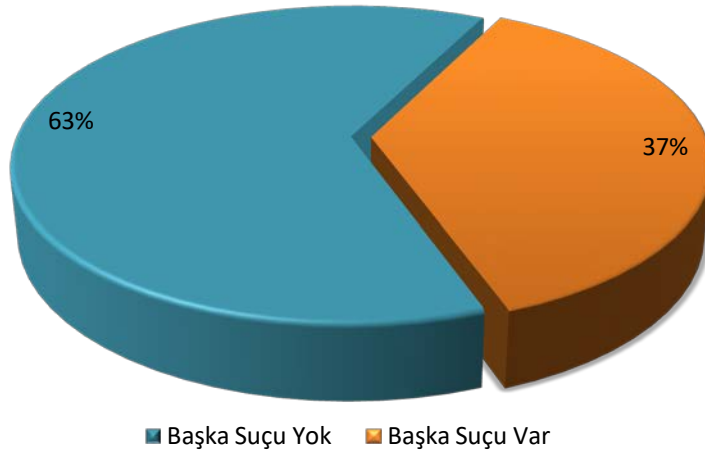
Grafik 26: DEHB olan olguların okul başarı durumu

DEHB bulunan olguların sürüklendiği iddia edilen suç tipleri açısından yapılan değerlendirmede; olguların %48,1’i (n:26) hırsızlık suçuna, %22,2’si (n:12) cinsel suçlara, %18,5’i (n:10) şiddet içerikli suçlara, %11,1’i (n:6) diğer suçlara sürüklendiği görülmüştür (Grafik 27).

Grafik 27: DEHB bulunan olguların sürüklendikleri suç tipleri

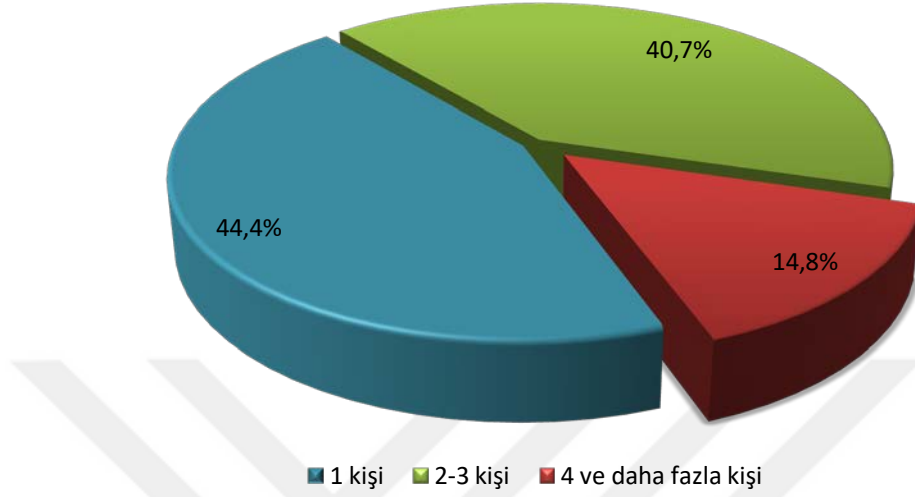
DEHB bulunan olguların tekrar suça sürüklenme açısından yapılan incelenmesinde; %63'ünün (n:34) geliş nedeni dışında başka bir nedenle suça sürüklenmediğinin belirtildiği, %37'sinin (n:20) ise geliş nedeni dışında da başka bir suça sürüklenmiş olduğu öğrenilmiştir (Grafik 28).

Grafik 28: DEHB bulunan olgularda tekrar suça sürüklenme sıklığı

DEHB bulunan olgularda suça sürüklenme esnasında olayı gerçekleştiren birey sayısının incelenmesinde; %44,4'ünde (n:21) eylemin tek kişi ile gerçekleştiği, %40,7'sinde (n:22)

eylemin 2-3 kişi tarafından gerçekleştirildiği, %14,8’inde (n:8) ise eylemin 4 ve daha fazla kişi tarafından gerçekleştirildiği belirlenmiştir (Grafik 29).

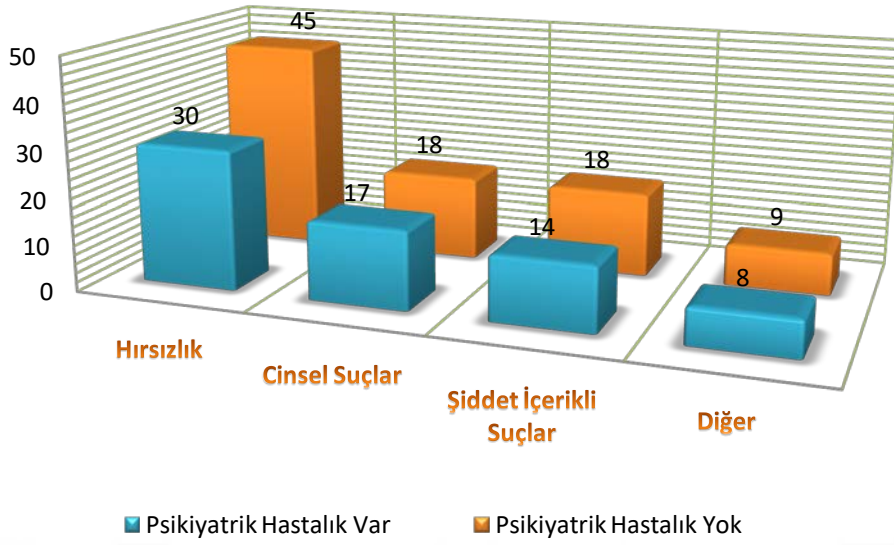
Grafik 29: DEHB bulunan olgularda suça katılan kişi sayısı sıklığı

DEHB bulunan olgular fiilin hukuki anlam sonuçlarını kavrama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmişliği (ceza sorumluluğu) açısından incelendiğinde; %9,3’ünde (n:5) fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını kavrama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmiş olduğu, %90,7’sinde (n:49) fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını kavrama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmemiş olduğu kararına varıldığı belirlenmiştir (Grafik 30).

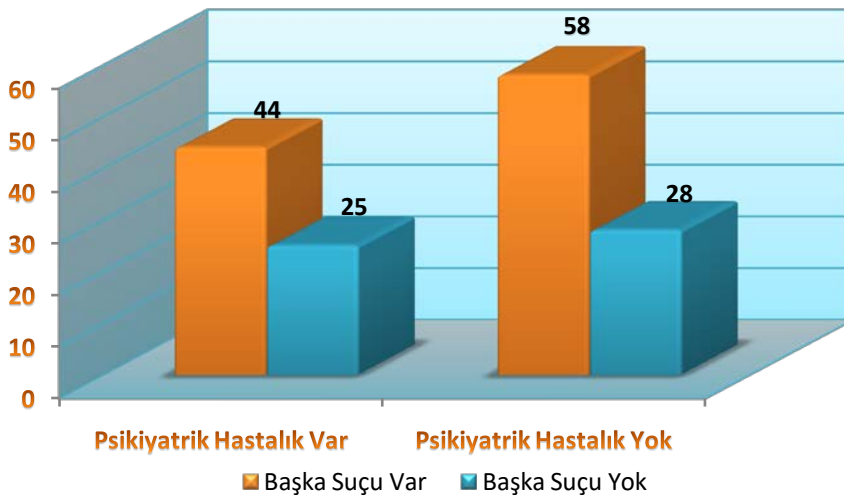
Grafik 30: DEHB bulunan olgularda ceza sorumluluğu konusundaki karar sonuçlarının dağılımı

Psikiyatrik hastalıkları bulunan olguların suç tipine göre dağılımı incelendiğinde; hırsızlık suçuna sürüklendiği iddia edilenlerin %40'ına (n:30) psikiyatrik bir hastalık tanısı konulduğu, %60'ına (n:45) ise tanı konulmadığı, cinsel suçlara sürüklendiği iddia edilenlerin %48,5'ine (n:17) psikiyatrik hastalık tanısı konulduğu, %51,4'üne (n:18) tanı konulmadığı, şiddet içerikli suçlara sürüklendiği iddia edilenlerin %43,8'ine psikiyatrik hastalık tanısı konulduğu, %56,3'üne tanı konulmadığı, diğer suçlara sürüklendiği iddia edilenlerin %47,1'ine (n:8) psikiyatrik hastalık tanısı konulduğu, %52,9'una (n:9) ise tanı konulmadığı görülmüştür (Grafik 31). Olgularda psikiyatrik bir hastalık bulunması ile suç tipi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki kurulamamıştır ($\chi^2_{(3)}:0,824, p>0,05$). İstatistik yapılırken cinsel taciz, cinsel istismar, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçları cinsel suçlar başlığı altında, kasten yaralama, kavga, tehdit, adam öldürme suçları şiddet içerikli suçlar başlığı altında, mala zarar verme, uyuşturucu ticareti, internet suçları, trafik suçları, Cumhurbaşkanı'na hakaret, özel hayatın gizliliğinin ihlali ve ateşli silah bulundurma diğer suçlar başlığı altında toplanmış olup klinik tanı konusunda bilgi edinilemeyen olgu değerlendirmeye alınmamıştır.

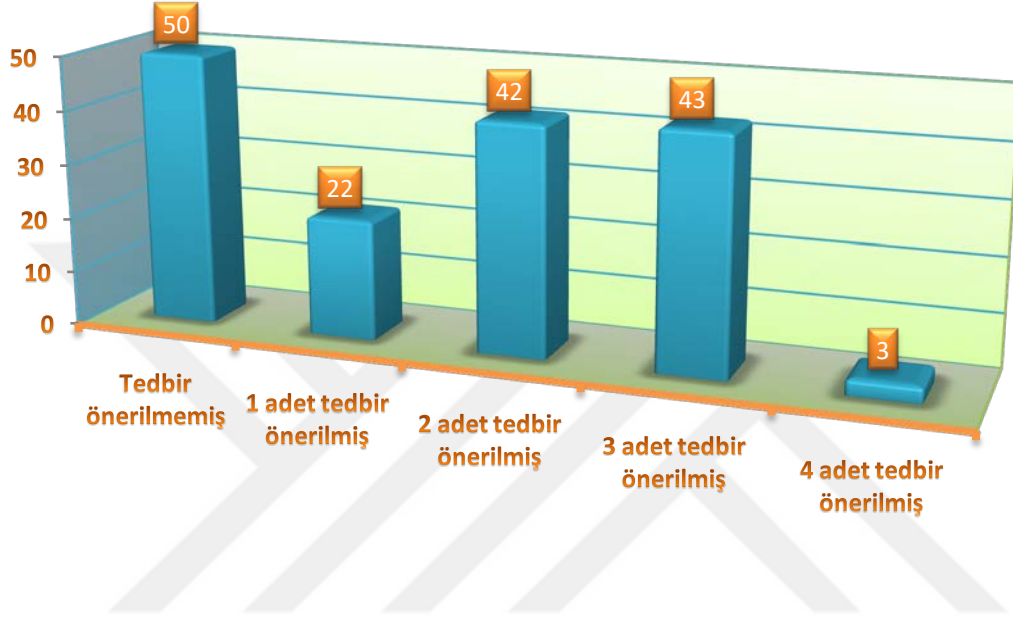
Grafik 31: Olgularda psikiyatrik hastalık durumuna göre suç tipi dağılımı

Tekrar suça sürüklenen olgularda psikiyatrik bir hastalık sıklığı değerlendirildiğinde; başka bir suça sürüklenmeyenlerin %43,1'ine (n:44) psikiyatrik bir hastalık tanısı konulduğu, %56,9'una (n:58) tanı konulmadığı, geliş nedeni dışında da suça sürüklenenlerin %47,2'sine (n:25) psikiyatrik bir hastalık tanısı konulduğu, %52,8'ine (n:28) tanı konulmadığı tespit edilmiştir (Grafik 32). Psikiyatrik hastalık ile tekrar suça sürüklenme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($\chi^2_{(1)}:0,230$, $p>0,05$). İstatistik yapılırken klinik tanısı konusunda bilgi edinilemeyen olgular değerlendirmeye alınmamıştır.

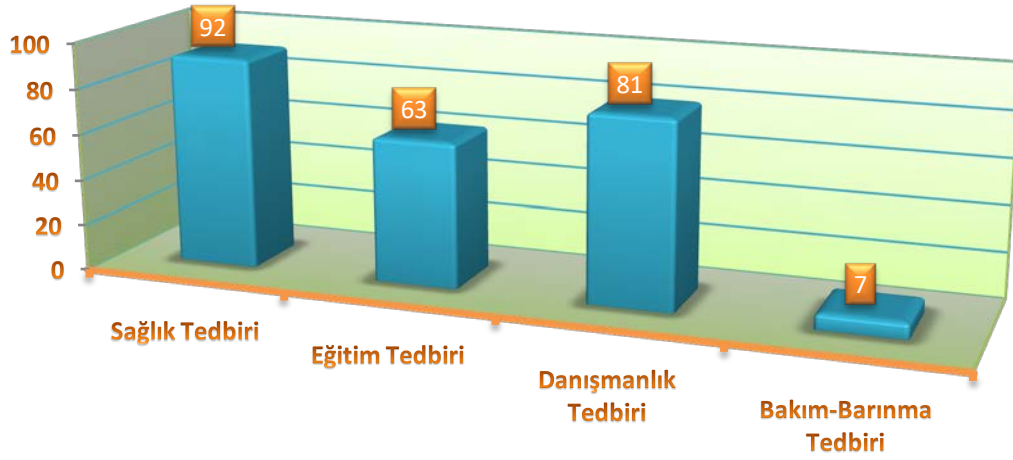
Grafik 32: Olgularda psikiyatrik hastalık durumuna göre tekrar suça sürüklenme sıklığı

Olgulara düzenlenen raporların sonuç bölümü tedbir kararları açısından incelendiğinde; %31,3'ünde (n:50) herhangi bir koruyucu veya destekleyici tedbir kararı alınması önerilmediği, %13,8'ine (n:22) 1 adet, %26,3'üne (n:42) 2 adet, %26,9'una (n:43) 3 adet tedbir kararı alınması önerildiği, yalnızca 3 olguya (%1,9) 4 adet tedbir kararı alınması önerildiği belirlenmiştir (Grafik 33).

Grafik 33: Olgulara kaçar adet tedbir kararı alınması önerildiğinin dağılımı

Düzenlenen raporların sonuç bölümünde; olguların %38'inde (n:92) sağlık tedbiri kararı alınması önerildiği, %33'ünde (n:81) danışmanlık tedbiri, %26'sında (n:63) eğitim tedbiri, %3'ünde (n:7) bakım-barınma tedbiri kararı alınması önerisinin ilgili adli makamlara bildirilmiş olduğu tespit edilmiştir (Grafik 34) .

Grafik 34: Olgulara önerilen tedbir kararlarının sıklığı

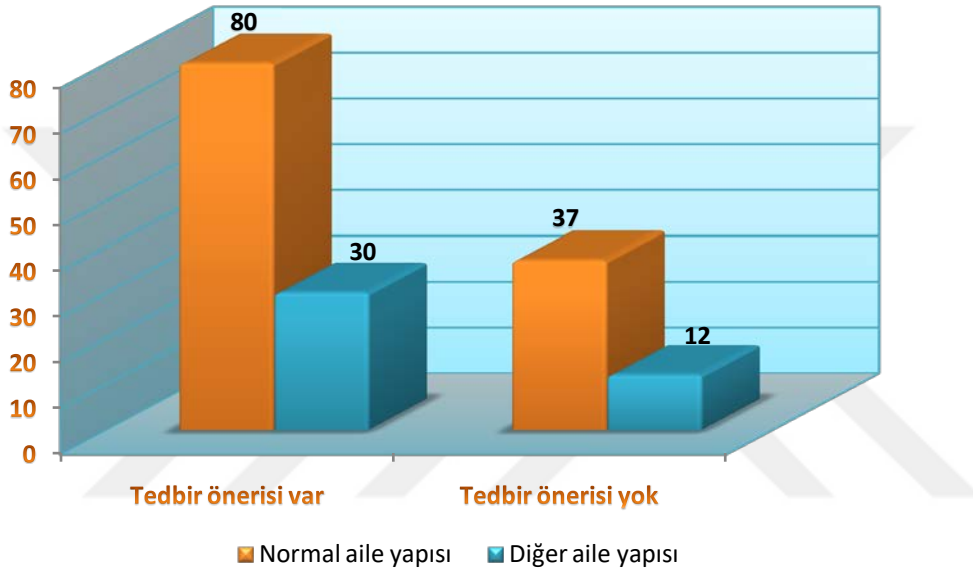
Olguların cinsiyetine göre tedbir kararı alınması önerisi incelendiğinde; kız olguların %76,9'una (n:10) tedbir kararı alınması önerildiği, %23,1'ine (n:3) önerilmediği, erkek olguların %68'ine (n:100) tedbir kararı alınması önerildiği, %32'sine (n:47) önerilmediği görülmüştür (Tablo 36). Rapor sonucunda koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerilmesi ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki kurulamamıştır ($\chi^2_{(1)}$ $p>0,05$).

Tablo 36: Cinsiyete göre önerilen tedbir kararı sıklığı

Tedbir kararı önerisi		Cinsiyet		Toplam
		K	E	
Var	N	10	100	110
	%	76,9	68	68,8
Yok	N	3	47	50
	%	23,1	32	31,3
Toplam	N	13	147	160
	%	100,0	100,0	100,0

Olguların aile yapılarına göre koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerileri incelendiğinde; ebeveyn ilişkileri ve aile yapısı açısından tarafımıza aktarılan bir problem olmayan olguların %68,4'üne (n:80) koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerisinde

bulunulduğu, %31,6'sına (n:37) tedbir kararı önerilmediği, ebeveyn ilişkileri ve aile yapısı açısından bir problem olduğu belirtilen olguların %71,4'üne (n:30) koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerildiği, %28,6'sına (n:12) tedbir kararı önerilmediği tespit edilmiştir (Grafik 35). Aile yapısı ile önerilen koruyucu veya destekleyici tedbir kararları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki kurulamamıştır ($\chi^2_{(1)}: 0,991, p>0,05$). İstatistik yapılırken aile yapısı hakkında bilgi edinilemeyen olgu değerlendirmeye alınmamıştır.

Grafik 35: Aile yapısına göre önerilen tedbir kararı sıklığı

Olguların okul durumuna göre önerilen koruyucu veya destekleyici tedbir kararları incelendiğinde; tedbir kararı önerilmeyenlerin %60'ının (n:30) devamsızlık tarif edilmeden örgün eğitime devam ettiği, %40'ının (n:21) devamsızlık-okulu bırakma-açıktan devam vb... nedenlerle okul durumunun problemlili olduğu görülmüştür. Tedbir kararı alınması önerilen olguların %30'unun (n:33) örgün eğitime devamsızlık tarif edilmeden devam ettiği, %70'inin (n:77) devamsızlık-bırakma-açıktan devam vb... nedenlerle okul durumunun problemlili olduğu saptanmıştır (Tablo 37). Suça sürüklenen çocukların okul durumu ile koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerileri arasında istatistiksel olarak ilişki incelendiğinde; okul hayatında sıkıntı yaşayan çocuklara koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerisi yaşamayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($\chi^2_{(1)}: 11,734, p<0,05$). İstatistik yapılırken devamsızlık yapma, açıktan okula

devam etme, okulu bırakma, okula hiç gitmeme gibi durumlar devamsızlık bırakma vb başlığı altında birleştirilerek değerlendirilmeye alınmıştır.

Tablo 37: Okul durumuna göre önerilen tedbir kararı sıklığı

Tedbir kararı önerisi		Okul durumu		Toplam
		Örgün eğitime devam ediyor	Devamsızlık, bırakma vb...	
Var	N	33	77	110
	%	30	70	100,0
Yok	N	30	20	50
	%	60	40	100,0
Toplam	N	63	97	160
	%	39,4	60,6	100,0

Olguların herhangi bir tür bağımlık yapan madde (sigara, alkol, uyutucu-uyuşturucu-uyarıcı) kullanım öyküsüne göre tedbir kararı önerilme durumu değerlendirildiğinde; tedbir kararı önerilmeyen olguların %62,8'inin (n:27) herhangi bir madde kullanımının öyküsünün olmadığı, %37,2'nin (n:16) madde kullanımının olduğu görülmüştür. Tedbir kararı önerilen kişilerin %51,9'unun (n:42) madde kullanım öyküsü bulunduğu, %48,1'inin (n:39) ise madde kullanım öyküsü bulunmadığı görülmüştür (Tablo 38). Rapor sonucunda koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerilmesi ile madde kullanım öyküsü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki kurulamamıştır ($\chi^2_{(1)}:2,419, p>0,05$). İstatistik yapılırken madde kullanımı hakkında bilgi edinilemeyen veya şüpheli bilgi edinilen olgular değerlendirmeye alınmamıştır.

Tablo 38: Madde kullanım öyküsüne göre tedbir kararı önerisinde bulunulma sıklığı

Tedbir kararı önerisi		Madde kullanımı		Toplam
		Var	Yok	
Var	N	42	39	81
	%	51,9	48,1	100,0
Yok	N	16	27	43
	%	37,2	62,8	100,0
Toplam	N	58	66	124
	%	46,8	53,2	100,0

Olguların sürüklendiği iddia edilen suç tipine göre koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerilmesi incelendiğinde; hırsızlık suçuna sürüklenen olguların %70,7'sine (n:53) tedbir kararı önerisinde bulunulduğu, %29,3'üne ise (n:22) herhangi bir öneride bulunulmadığı, cinsel suçlara sürüklenen olguların %85,7'sine (n:30) tedbir kararı önerisinde bulunulduğu, %14,3'üne (n:5) ise herhangi bir öneride bulunulmadığı, şiddet içerikli suçlara sürüklenen olguların %51,5'ine (n:17) tedbir kararı önerisinde bulunulduğu, %48,5'ine (n:17) ise herhangi bir öneride bulunulmadığı, diğer suçlara sürüklenen olguların %58,8'ine (n:10) tedbir kararı önerisinde bulunulduğu, %41,2'sine (n:7) ise herhangi bir öneride bulunulmadığı tespit edilmiştir (Tablo 39). Suça sürüklenen çocukların suç tipi ile koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerisi arasında istatistiksel olarak ilişki incelendiğinde; hırsızlık ve cinsel suçlara sürüklenen çocukların büyük bir kısmına koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerildiği, şiddet içerikli ve diğer suçlara koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerilen ve önerilmeyenlerin daha dengeli olduğu görülmüş olup istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($\chi^2_{(3)}:11,430$, $p<0,05$). İstatistik yapılırken cinsel taciz, istismar, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçları cinsel suçlar başlığı altında, kasten yaralama, kavga, tehdit, adam öldürme suçları şiddet içerikli suçlar başlığı altında, mala zarar verme, uyuşturucu ticareti, internet suçları, trafik suçları, Cumhurbaşkanı'na hakaret, özel hayatın gizliliğinin ihlali ve ateşli silah bulundurma diğer suçlar başlığı altında birleştirilmiştir.

Tablo 39: Suç tipine göre tedbir kararı önerisi sıklığı

Suç tipi	Tedbir kararı önerisi			
	Var	Yok	Toplam	
Hırsızlık	N	53	22	75
	%	70,7	29,3	100,0
Cinsel suçlar	N	30	5	35
	%	85,7	14,3	100,0
Şiddet içerikli suçlar	N	16	17	33
	%	51,5	48,5	100,0
Diğer	N	10	7	17
	%	58,8	41,2	100,0
Toplam	N	108	52	160
	%	68,8	31,3	100,0

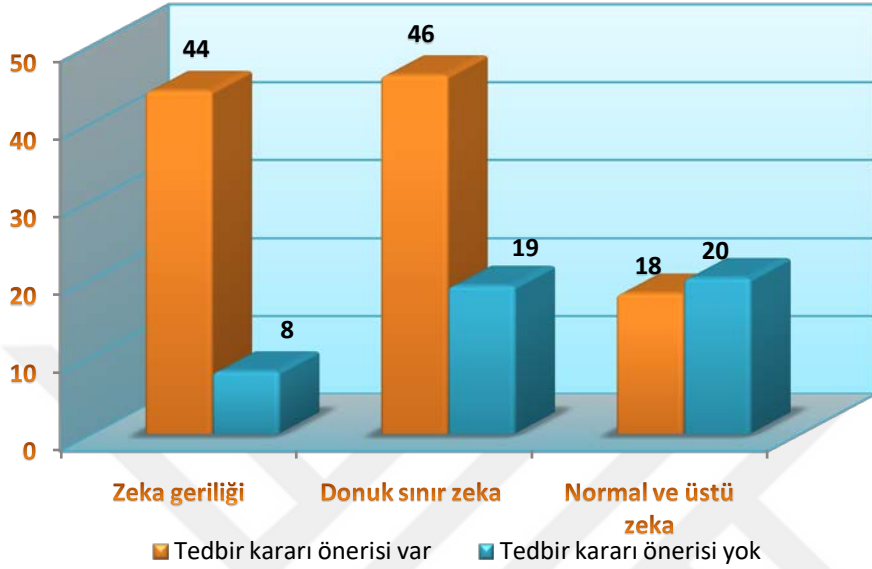
Koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerilen olgularda tekrar suça sürüklenme durumu incelendiğinde; tedbir kararı önerilen olguların %61,9'unun (n:65) geliş nedeni dışında başka bir suça sürüklenmediği, %38,1'inin (n:40) geliş nedeninin dışında tekrar suça sürüklendiği saptanmıştır. Tedbir kararı önerilmeyen olguların %74,5'inin (n:38) geliş nedeni dışında başka bir suça sürüklenmediği, %25,5'inin (n:13) ise tekrar suça sürüklendiği görülmüştür (Tablo 40). Rapor sonucunda koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerilmesi ile tekrar suça sürüklenme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($\chi^2_{(1)}:2,431, p>0,05$). İstatistik yapılırken başka bir suça sürüklenip sürüklenmediği konusunda bilgi edinilemeyen olgular değerlendirmeye alınmamıştır.

Tablo 40: Tekrar suça sürüklenme durumuna göre olgulara tedbir kararı önerilme sıklığı

Tedbir kararı önerisi	Tekrar suça sürüklenme		Toplam
	Yok	Var	
Var	N	65	105
	%	61,9	100,0
Yok	N	38	51
	%	74,5	100,0
Toplam	N	103	156
	%	66,0	100,0

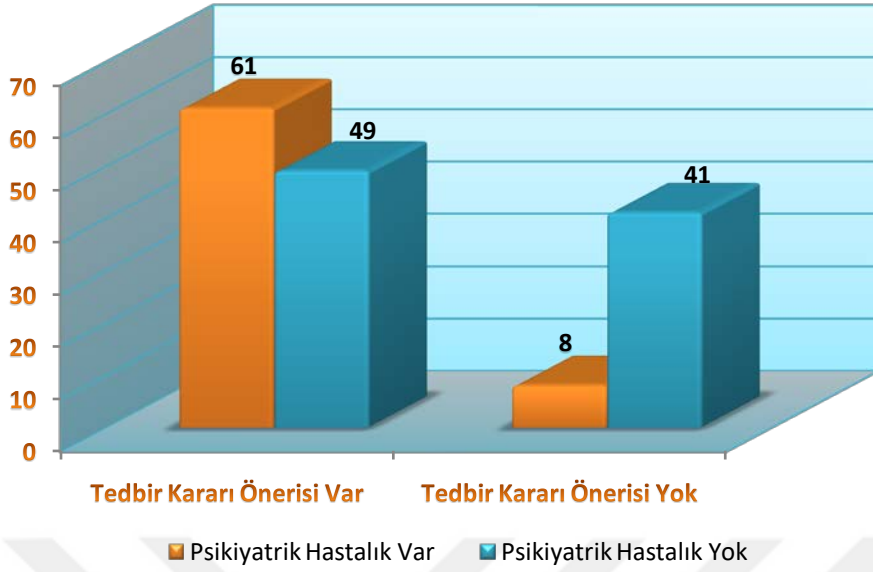
Olgularda klinik zeka düzeyine göre koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerilmesi sıklığına bakıldığında; zeka geriliği bulunan olguların büyük bir çoğunluğuna %84,6 (n:44) tedbir kararı önerildiği, %15,4'üne (n:8) herhangi bir tedbir kararı önerilmediği, donuk-sınır zeka düzeyindeki olguların %70,8'ine (n:46) tedbir kararı önerildiği, %29,2'sine (n:19) herhangi bir tedbir kararı önerilmediği, normal ve üstü zeka düzeyindeki olguların %47,4'üne (n:18) tedbir kararı önerildiği, %52,6'sına (n:20) herhangi bir tedbir kararı önerilmediği tespit edilmiştir (Grafik 36). Suça sürüklenen çocukların klinik zeka düzeyine göre koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerisi arasında istatistiksel olarak ilişki incelendiğinde; normal ve üstü zeka düzeyi dışındaki vakaların büyük bir çoğunluğuna koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerildiği, normal ve üstü zeka düzeyindeki vakalara koruyucu veya destekleyici tedbir karar önerilen ve önerilmeyenlerin daha dengeli olduğu görülmüş olup istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($\chi^2_{(2)}:14,480, p<0,05$). İstatistik yapılırken hafif ve orta zeka geriliği zeka geriliği başlığı altında, sınır ve

donuk zeka düzeyi sınır-donuk zeka başlığı altında, normal, parlak ve üstün zeka düzeyi normal ve üstü başlığı altında birleştirilerek değerlendirilmeye alınmış olup zeka düzeyi hakkında bilgi edinilememiş olgular değerlendirilmeye alınmamıştır.

Grafik 36: Klinik zeka düzeyine göre tedbir kararı önerilme sıklığı

Olgularda psikiyatrik bir hastalık varlığına göre koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerilme sıklığı incelendiğinde; psikiyatrik bir hastalık saptanan olguların büyük bir kısmına %88,4 (n:61) tedbir kararı önerisinde bulunulduğu, %11,6'sına (n:8) ise herhangi bir tedbir kararı önerisinde bulunulmadığı, psikiyatrik bir hastalık saptanmayan olguların %54,4'üne (n:49) tedbir kararı önerildiği, %45,6'sına (n:41) herhangi bir tedbir kararı önerisinde bulunulmadığı görülmüştür (Grafik 37). Suça sürüklenen çocuklarda psikiyatrik hastalık varlığı ile koruyucu veya destekleyici tedbir önerisi arasında istatistiksel olarak ilişki incelendiğinde; psikiyatrik bir hastalık saptanmış olan olguların çok büyük bir kısmına tedbir kararı önerildiği, ancak psikiyatrik bir hastalık saptanmamış olguların ise tedbir kararı önerisi açısından dengeli bir dağılım içerisinde olduğu görülmüş olup istatistiksel olarak çok yüksek derecede anlamlı bulunmuştur ($\chi^2_{(1)}:20,266, p<0,05$). İstatistik yapılırken psikiyatrik hastalığı olup olmadığı konusunda bilgi edinilemeyen olgu istatistik dışı bırakılmıştır.

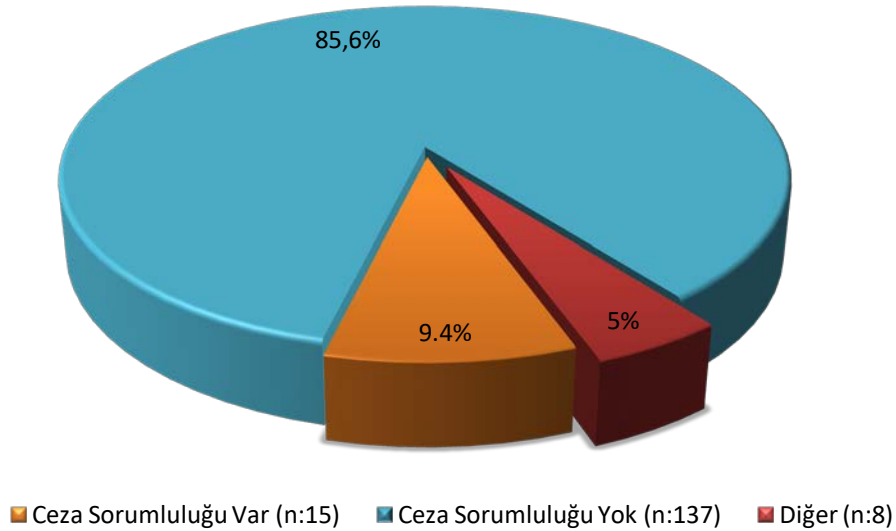
Grafik 37: Olgularda psikiyatrik hastalık durumuna göre önerilen tedbir kararı sıklığı

Çalışma kapsamındaki raporların sonuç bölümündeki kararların incelenmesinde; olguların %9,4'üne (n15) işlenen fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayıp, davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmiş olduğu, %46,9'una (n: 75) ise işlenen fiilin hukuki anlam sonuçlarını algılayabileceği, fakat davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmemiş olduğu, %38,8'ine (n:62) ise işlenen fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılamadığı ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmemiş olduğu şeklinde karar verildiği görülmüştür. 5 olguya (%3,1) ise yapılan muayene ve testler sonucunda karar verilemediği veya yataklı serviste gözlem altına alınması önerildiği, 2 olgu (%1,3) sadece hastalık veya zeka geriliği olup olmadığına yönelik soru sorulması üzerine sorulan bu hususta rapor düzenlenmiş olduğu görülmüştür. Bir olguya ise ilgili hususta ön rapor düzenlenmiş olduğu saptanmıştır (Tablo 41).

Tablo 41: Olguların raporlarının sonuç bölümlerindeki kararların sıklığı

	N	%
Hukuki anlam ve sonuçlarını algıladığı, davranışlarını yönlendirme yeteneği gelişmiş olduğu	15	9,4
Hukuki anlam ve sonuçlarını algıladığı, ancak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediği	75	46,9
Hukuki anlam ve sonuçlarını algılamadığı, davranışlarını yönlendirme yeteneği gelişmediği	62	38,8
Karar verilemediği veya yataklı serviste gözlem önerisi	5	3,1
Sadece zeka düzeyi veya hastalık bulunmadığı cevaplanmış	2	1,3
Ön rapor düzenlenmiş	1	0,6
Toplam	160	100,0

Olgular fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişme durumu (ceza sorumluluğu) açısından incelendiğinde; olguların %85,6'sının (n:137) ceza sorumluluğunun bulunmadığı, %9,4'ünün (n:15) ceza sorumluluğunun bulunduğu, %5'inin (n:8) rapor sonucunda bu açıdan bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmüştür(Grafik 38).

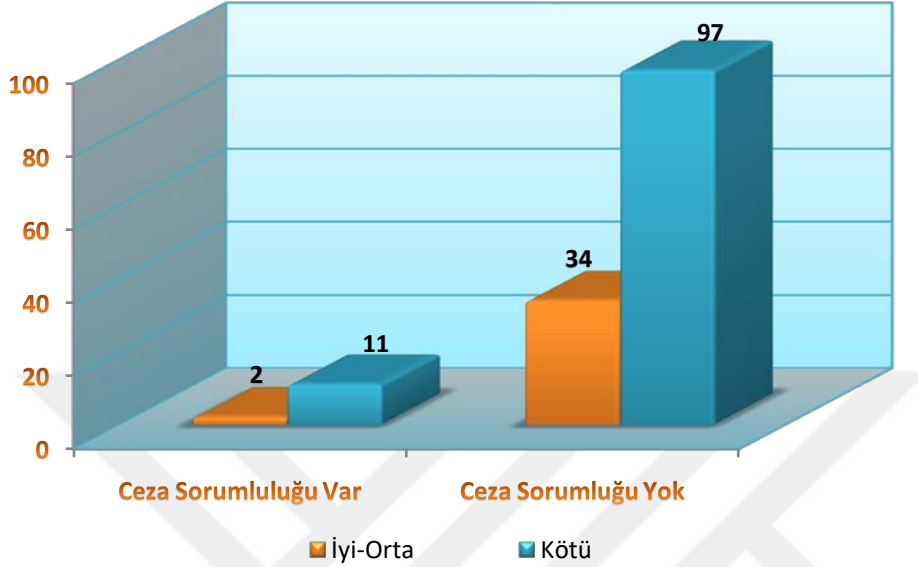
Grafik 38: Olgularla ilgili verilen kararların ceza sorumluluğu açısından sıklığı

Olguların yaş gruplarına göre ceza sorumluluğu kararları incelendiğinde; 12 yaşını doldurmuş 15 yaşını doldurmamış suça sürüklenen olguların %92,4'ünün (n:121) ceza sorumluluğu bulunmadığı, %7,6'sının (n:10) ceza sorumluluğu bulunduğu, 15 yaşını doldurmuş 18 yaşını doldurmamış suça sürüklenen olguların %75'inin (n:15) ceza sorumluluğunun bulunmadığı, %25'inin (n:5) ceza sorumluluğunun bulunduğu tespit edilmiştir (Tablo 42). Suça sürüklenen çocuklarda yaş grubu ile ceza sorumluluğu arasında istatistiksel olarak ilişki incelendiğinde; 12 yaşını doldurmuş 15 yaşını doldurmamış çocukların neredeyse tamamına yakını işlediği fiille ilgili ceza sorumluluğu bulunmadığı kararı verildiği görülmüştür. Ancak aynı durum 15 yaşın üstünde ise işlediği iddia edilen fiille ilgili ceza sorumluluğu olmayan kişi daha az bulunmuş olup, yaş gurubu küçüklüğü ceza sorumluluğunun azalmasına neden olduğu görülmüş olup istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($\chi^2_{(1)} p < 0,05$). İstatistik yapılırken ceza sorumluluğu konusunda karar verilmeyen olgular ve 12 yaşından küçük olan 1 olgu değerlendirmeye alınmamıştır.

Tablo 42: Yaş gruplarına göre ceza sorumluluğu kararlarının dağılımı

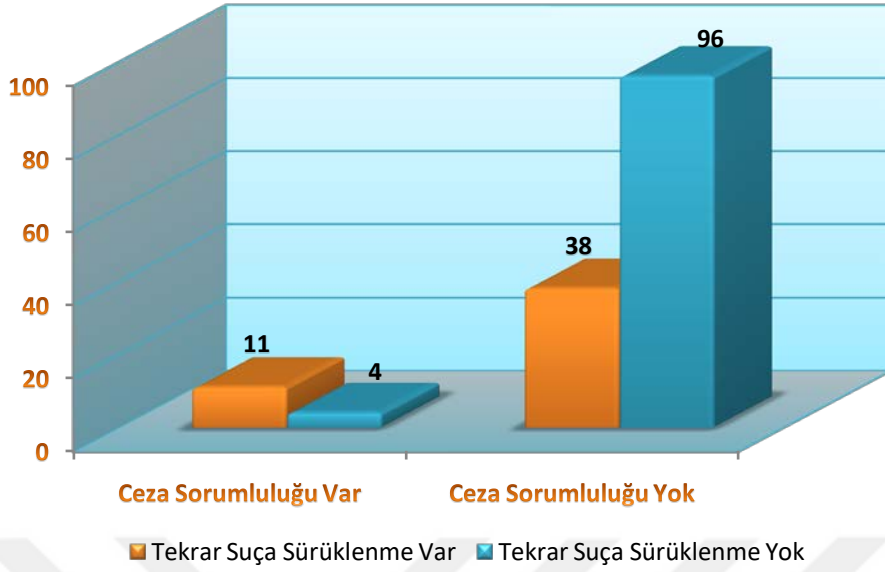
Yaş Grup	Ceza Sorumluluğu			Toplam
		Var	Yok	
12-15 yaş	N	10	121	131
	%	7,6	92,4	100,0
15-18 yaş	N	5	15	20
	%	25,0	75,0	100,0
Toplam	N	15	136	151
	%	9,9	90,1	100,0

Olguların okul başarı durumuna göre ceza sorumluluğu incelendiğinde ; ders başarı durumu iyi-orta düzeyde olan olguların %5,6'sının (n:2) işlediği fiille ilgili ceza sorumluluğunun bulunduğu, %94,4'ünün (n:34) bulunmadığı, ders başarı durumu kötü olan olguların %10,2'sinin (n:11) işlediği fiille ilgili ceza sorumluluğunun bulunduğu, %89,8'inin (n:97) ceza sorumluluğunun bulunmadığı tespit edilmiştir (Grafik 39). Okul başarı durumu ile ceza sorumluluğu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($\chi^2_{(1)}, p > 0,05$). İstatistik yapılırken iyi ve orta ders başarı durumlarının iyi-orta başlığı altında, kötü, sınıf tekrarı, okuma yazma bilmeme durumlarının kötü başlığı altında birleştirilmiştir. Okula gitmeyenler, ders başarısı hakkında bilgi edinilemeyenler ve ceza sorumluluğu konusunda karar verilmeyen olgular istatistik dışı bırakılmıştır.

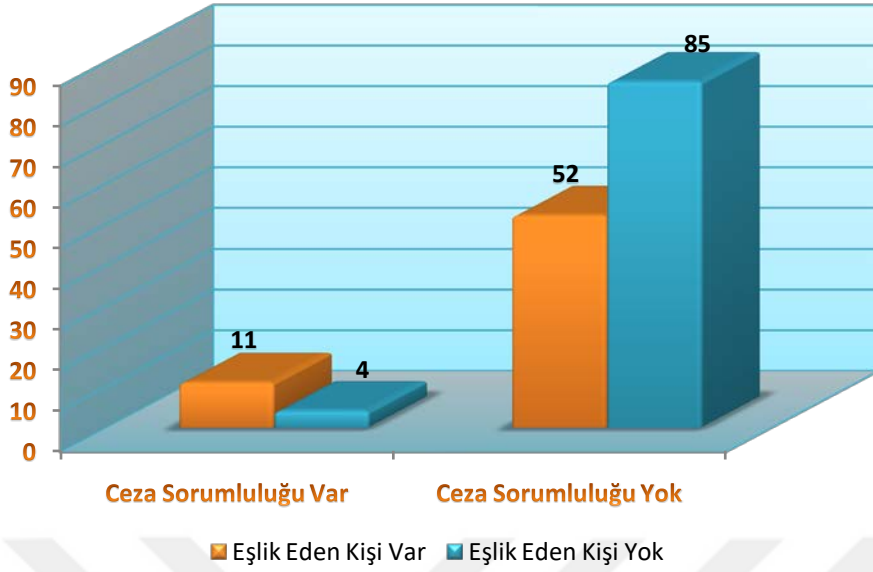
Grafik 39: Olguların okul başarı durumuna göre ceza sorumluluğu kararlarının dağılımı

Olguların tekrar suça sürüklenme durumuna göre ceza sorumluluğu incelendiğinde; daha öncesinde bir suça sürüklenmeyenlerin neredeyse tamamına yakınının %96 (n:96) işlediği iddia edilen fiille ilgili ceza sorumluluğunun olmadığı, % 4'ünün (n:4) ceza sorumluluğunun bulunduğu, başka bir suça sürüklenme öyküsü bulunan olguların %77,6'sının (n:38) ceza sorumluluğunun bulunmadığı, %22,4'ünün (n:11) ceza sorumluluğunun bulunduğu tespit edilmiştir (Grafik 40). Olguların tekrar suça sürüklenmesi ile ceza sorumluluğu arasında istatistiksel olarak ilişki incelendiğinde; ilk defa suça sürüklendiği belirtilen bireylerin ceza sorumluluğunun neredeyse yok denecek kadar az olduğu, tekrar suça sürüklenen olgular arasında ceza sorumluluğu tam olan olguların daha fazla görüldüğü tespit edilmiş olup, bu durum istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. ($\chi^2_{(1)} p < 0,05$). İstatistik yapılırken ceza sorumluluğu konusunda karar verilmeyen olgular ve tekrar suça sürüklenme durumu olup olmadığı konusunda bilgi edinilemeyen olgular değerlendirmeye alınmamıştır.

Grafik 40: Tekrar suça sürüklenme durumuna göre ceza sorumluluğu kararlarının dağılımı

Olgularda suça sürüklenmeye eşlik eden başka kişi/kişilerin varlığına göre ceza sorumluluğu incelendiğinde; suça sürüklenme sırasında kendisine eşlik eden kişi/kişiler bulunan olguların %17,5'inin (n:11) ceza sorumluluğunun bulunduğu, %82,5'inin (n:52) ceza sorumluluğunun bulunmadığı, eşlik eden kişi/kişiler bulunmayan olguların %4,5'inin (n:4) ceza sorumluluğunun bulunduğu, %95,5'inin (n:85) ceza sorumluluğunun bulunmadığı tespit edilmiştir (Grafik 41). Olgularda sürüklendiği iddia edilen suç sırasında suça iştirak eden kişi/kişilerin varlığı ile ceza sorumluluğu arasında istatistiksel olarak ilişki incelendiğinde; suça sürüklenme sırasında kendisine eşlik eden başka kişi/kişiler olan olgularda ceza sorumluluğu bulunanlar, ceza sorumluluğu bulunmayanlara göre daha az olduğu saptanmış olup istatistiksel olarak da anlamlı bir fark saptanmıştır. ($\chi^2_{(1)}:6,972$, $p<0,05$). İstatistik yapılırken ceza sorumluluğu konusunda karar verilmeyen raporlar değerlendirmeye alınmamıştır.

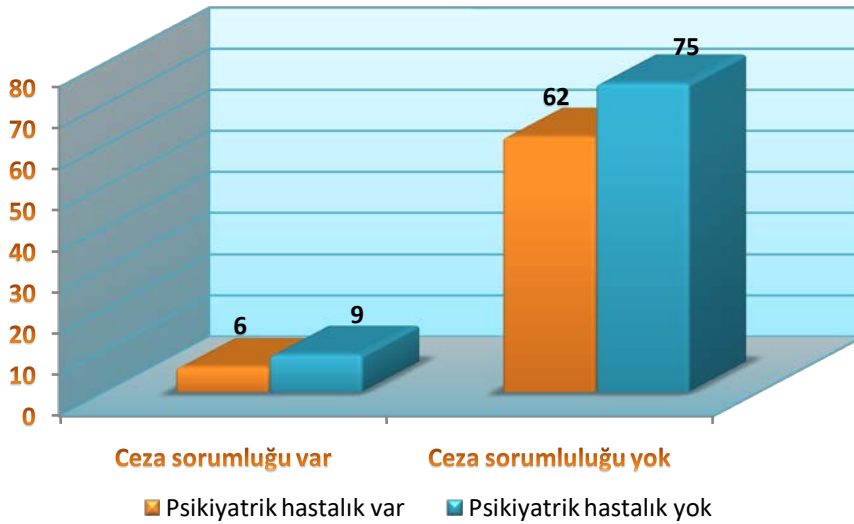
Grafik 41: Suça sürüklenme sırasında kendisine eşlik eden başka kişi/kişilerin varlığına göre ceza sorumluluğu kararlarının dağılımı

Olguların klinik zeka düzeyine göre ceza sorumluluğu kararlarının dağılımı incelendiğinde; zeka geriliği bulunan olguların %2'sinde (n:1) sürüklendiği suç ile ilgili ceza sorumluluğunun bulunduğu, %98'inde (n:50) ceza sorumluluğunun bulunmadığı, donuk-sınır zeka düzeyindeki olguların %12,9'unun (n:8) sürüklendiği suç ile ilgili ceza sorumluluğunun bulunduğu, %87,1'inin (n:54) ceza sorumluluğunun bulunmadığı, normal ve üstü zeka düzeyindeki olguların %13,5'inin (n:5) sürüklendiği suç ile ilgili ceza sorumluluğunun bulunduğu, %86,5'inin (n:32) ceza sorumluluğunun bulunmadığı tespit edilmiştir (Tablo 43). Klinik zeka düzeyi ile ceza sorumluluğu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki kurulamamıştır ($\chi^2_{(2)}:4,974, p>0,05$). İstatistik yapılırken hafif ve orta zeka geriliği zeka geriliği başlığı altında, sınır ve donuk zeka düzeyi sınır-donuk zeka başlığı altında, normal, parlak ve üstün zeka düzeyi normal ve üstü başlığı altında birleştirilerek değerlendirmeye alınmıştır. Zeka düzeyi hakkında bilgi edinilememiş olgular ve ceza sorumluluğu dışında sonuçlanan raporlar değerlendirmeye alınmamıştır.

Tablo 43: Klinik zeka düzeyine göre ceza sorumluluğu kararlarının dağılımı

Klinik zeka düzeyi	Ceza sorumluluğu		Toplam
	Var	Yok	
Zeka geriliği	N	1	50
	%	2,0	98,0
Donuk-sınır zeka	N	8	54
	%	12,9	87,1
Normal ve üstü	N	5	32
	%	13,5	86,5
Toplam	N	14	136
	%	9,3	90,7

Olgularda psikiyatrik bir hastalık varlığına göre ceza sorumluluğu değerlendirildiğinde; psikiyatrik hastalığı olan olguların %8,8'inin (n:6) ceza sorumluluğu olduğu, %91,2'sinin (n:62) ceza sorumluluğunun bulunmadığı, psikiyatrik hastalığı bulunmayan olguların %10,7'sinin (n:9) ceza sorumluluğunun bulunduğu, %89,3'ünün (n:75) ceza sorumluluğunun bulunmadığı tespit edilmiştir (Grafik 42). Psikiyatrik hastalık varlığı ile ceza sorumluluğu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki kurulamamıştır ($\chi^2_{(1)}: 0,150, p>0,05$). İstatistik yapılırken ceza sorumluluğu dışında sonuçlanan raporlar değerlendirmeye alınmamıştır.

Grafik 42: Olgularda psikiyatrik hastalık durumuna göre ceza sorumluluğu kararlarının dağılımı

5. TARTIŞMA

Toplumsal düzen ve aile yapısında meydana gelen değişim nedeniyle ülkemizde ve genel olarak dünyada suça sürüklenen çocuk sayısı artmakla birlikte bazı ülkelerin ise yaptıkları çalışmalarla belirli dönemlerde ve halen suça sürüklenen çocuk sayısını azaltmayı başardıkları bilinmektedir.^{55-57,89,90} Çocukların suça sürüklenme sayısındaki artış aile yapısını ve toplum düzenini bozduğu gibi topluma önlenmesi gereken önemli ekonomik maliyet de getirmektedir. Suça sürüklenen çocukların soruşturma ve kovuşturma süreçlerinde ekonomik harcamalar yapılmak zorunda olduğu gibi bu süreçlerin konu ile ilgili personelin mesaisin önemli bir yer edindiği bilinmektedir.⁸⁸ Suça sürüklenen çocukların yaşadığı sosyal çevrede diğer çocukların da suça yönelme olasılıkları artmakta her suça sürüklenen çocuk başka suça sürüklenmelere neden olabilmektedir.

Suçta sürüklenen çocuklara yönelik hukuki yaklaşım ülkeden ülkeye değişmektedir. Amerika'da her yıl 1.000.000'dan fazla Amerikalı ergenin çocuk mahkemeleri tarafından yargılanması sonrasında yaklaşık 160.000'in çocuk için askeri eğitim kampı, grup evleri, göz altı merkezleri, konut tedavi merkezleri, vahşi doğa kampı gibi yerlere gönderildiği belirtilmiştir.⁹¹ Ülkemizde Adalet Bakanlığı Ceza Ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'nün faaliyet raporuna göre; çocuk hükümlü sayısının 2011 yılında 410, 2012 yılında 418, 2013 yılında 429, 2014 yılında 540, 2015 yılında 720, 2016 yılında 678 olduğu, çocuk tutuklu sayısının 2011 yılında 1924, 2012 yılında 1583, 2013 yılında 1558, 2014 yılında 1522, 2015 yılında 1683, 2016 yılında 1744 olduğu belirtilmiştir.⁹² Suçta sürüklenen çocuk sayısı her geçen gün artmakta iken tarafımıza adli makamlar tarafından gönderilen suçta sürüklenen çocuk olgularında 2017 yılına kadar olgu sayısında artış görülürken 2018 yılında olgularda bir düşüş olması (Grafik1) bu tarihe kadar Sakarya ilinde dönem dönem Adli Tıp Şube Müdürlüğü'nde çalışan adli tıp uzmanı bulunmaması, çocuk ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı sayısının yetersiz olmasından kaynaklandığı düşünülmüştür.

Çalışmamızda olguların %90,6'sının erkek çocuk olduğu tespit edilmiştir (Grafik 7). Suçta sürüklenen çocuklar üzerine yapılan birçok çalışmada çalışmamıza benzer sonuçlar ortaya konulmuş olup, literatürde de erkek çocukların kız çocuklara göre daha yüksek oranda suçta sürüklendiği gösterilmiştir.⁹³⁻⁹⁵ Erkek çocukların daha fazla suçta sürüklenmesi durumu ise aynı evde yetişse dahi erkek çocukların kız çocuklarına göre daha serbest bir şekilde dış ortam ile temasa geçebilmesi, akran etkisine maruz kalmaya daha açık olması,

aileler tarafından anti sosyal davranışların erkek çocukta olmasının ülkemizdeki sosyal ve kültürel yapımızdan dolayı daha kabul edilebilir olması ile açıklanabilir. Suça sürüklenme olgularında cinsiyetle ilgili bu farklılıktan dolayı da infaz kurumlarındaki erkek çocukların sayısının daha fazla olması doğal bir sonuç olarak değerlendirilmektedir.^{92,96}

Çalışmamızın evreni ÇKK'nda suça sürüklenen çocuk kanunlarda suç olarak tanımlanan bir suça sürüklendiği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da sürüklendiği suçtan dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk şeklinde tanımlandığı ve çocuğu ise daha erken yaşta ergin olsa bile, 18 yaşını doldurmamış kişi olarak tanımladığı için 18 yaşın altında suça sürüklenmiş bireylerden oluşmuştur.¹⁶ Olguların TCK'nun 31. maddesinde belirtilen yaş gruplarına göre incelemesinde; 12 yaşını doldurmuş 15 yaşını doldurmamış çocukların %85 (n:136) ile olguların büyük bir kısmını oluşturduğu görülmektedir. 15 yaşını doldurmuş ancak 18 yaşını doldurmamış olanların ise olguların %14,4'ünü (n:23) oluşturduğu tespit edilmiştir(Grafik 8). Yaş grupları çalışmadan çalışmaya fark gösterip bazen belirli bir yaştaki çocukların çalışmaya alındığı, genellikle ise çalışmaların 12-18 yaş arasındaki grupların oluşturulduğu, ancak 8-20 yaş arasında da gruplandırılan çalışmalarında olduğu görülmüştür.^{95,97-99} Üsküdar bölgesinde mahkeme ve başsavcılık dosyaları üzerinden yapılan bir çalışmada bizim çalışmamızdan farklı olarak olguların %35,2'si (n:120) 12-15 yaş grubunda, %64,8'i (n:220) 16-18 yaş grubunda olduğu görülmüştür.⁹⁷ Bu durumun çalışmalara evren oluşturan kaynakların birbirinden tamamen farklı olması nedeniyle olduğu düşünölmekle birlikte tarafımıza gönderilen olgulardaki 15 yaş altındaki yığılmanın 12-15 yaş grubu ile 15-18 yaş grubundaki çocukların farklı kanuni madde fıkralarından yargılanmalarından dolayı olduğu değerlendirilmiştir. 12-15 yaş grubundaki çocuklar TCK 31-2 yargılanırken "*işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayıp algılamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişip gelişmemesi*" durumuna göre değerlendirilirken, 15-18 yaş grubundaki çocuklar TCK 31-3 kapsamında "*Akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayıp algılayamadığı veya bu fülle ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalıp azalmadığı*" kapsamı üzerinden değerlendirme yapılmaktadır. Bu durum 12-15 yaş grubundaki çocukların mutlaka tıbbi değerlendirmeye tabi tutulmasını gerekli kılarken, 15-18 yaş arasındaki çocukları için akıl hastalığı şüphesi veya iddiası olduğunda tıbbi değerlendirmeye ihtiyaç duyulmasına neden

olmaktadır. Dolayısı ile bu durum 12-15 yaş grubundaki olgu sayımızın evreni mahkeme dosyaları üzerinden oluşturulan çalışmalardan farklı çıkmasındaki temel faktördür.

Çalışmamızda okumaya devam eden olgu sayısı genel olarak diğer çalışmalardan yüksek çıkmış olsa da bu çocukların okul devamsızlığı yaptığı ve büyük bir bölümünün ders başarılarının kötü olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3, 4, 5). Dembo ve arkadaşları tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan 9583 olguluk çalışmada; olguların %78'inin (n:7461) okula devam ettiği, %20'sinin (n:1972) okulu bıraktığı, %2'si (n:150) ile ilgili bilgi edinilemediği belirtilmiştir. Zeren ve arkadaşları tarafından değerlendirilen 351 olguda; 113 olgunun (%33) liseye devam ettiği, %25,1 (n:88) ilkokul mezunu olduğu, %29,1'inin (n:102) ilkokul terk olduğu, %12,3'ünün (n:43) ilkokul eğitimine devam ettiği, yalnızca 2 tanesinin lise mezunu olduğu belirtilmiştir.⁹⁹ Suça sürüklenen çocuklarla ilgili 50 olgu üzerinden yapılan başka bir çalışmada; %18'inin (n:9) ilköğretim mezunu olduğu, %30'unun (n:15) ise ilköğretim eğitimi tamamlayamadığı, %20'si (n:10) eğitimlerine devam ettiği, okuryazar olmayan sadece 1 (%2) çocuk olduğu belirtilmiştir.¹⁰⁰ Çalışmamızda 7 olgunun (%4,4) okula hiç gitmediği, %18,1'inin (29) ilköğretimi terk ettiği, %9,4'ünün (n:15) ilköğretim mezunu olduğu, %6,3'ünün (n:10) liseyi tamamlayamadığı, yalnızca 1 olgunun (%0,6) lise mezunu olduğu, %60,6'sının (n:97) okumaya devam ettiği tespit edilmiştir. Çalışmalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde çocuğun okul durumu ve başarısının suça sürüklenme açısından etkili bir faktör olduğu görülmektedir. Yavuzer'e göre de okul öğrenimiyle çocuk suçluluğu arasında ters orantı bulunmaktadır.⁵⁸ Ancak suça sürüklenmemi okul durumunu ve başarısını etkilediği, yoksa okuldaki başarı durumunun düşüklüğünün mü suça sürüklenmeye neden olduğu konusunda mevcut verilerimizle fikir yürütülemez olup, bu durum için sosyolojik yönden araştırma ihtiyacı olduğu tarafımızca düşünülmüştür.

Erdoğan'ın çalışmasında suça sürüklenen çocukların büyük bir kısmının 3 veya daha fazla kardeşin olduğu gösterilmiştir.¹⁰¹ Başka bir çalışmada ise olguların %13,3'ünün (n:38) ailesiyle kalmadığının belirtildiği, %12,2'sinin (n:35) kardeşinin olmadığı, %19,6'sının (n:56) 1-2 kardeşinin olduğu, %22,4'ünün (n:64) 3-4 kardeşinin olduğu, %32,5'inin (n:93) 4 ve daha fazla kardeşi olduğu belirtilmiştir.¹⁰² Çalışmamızda ise yalnızca 4 olgunun (%2,5) kardeşinin olmadığı, %21,9'unun (n:35) 1 kardeşi, %30,6'sının (n:49) 2 kardeşi, %22,5'inin (n:36) 3 kardeşi, %21,3'ünün ise (n:34) 4 ve daha fazla sayıda

kardeşi olduğu görülmüştür (Tablo 7). Olguların sahip olduğu kardeşlerin ortalaması 2,68 olarak bulunmuştur. Çalışmamızda kardeş sayısında ki düzenli dağılım nedeniyle kardeş sayısının suça sürüklenme için risk faktörü olup olmadığına dair bir veri elde edilememiştir.

Tunceroğlu tarafından 200 suça sürüklenen çocuk üzerinde yapılan çalışmada; suça sürüklenen çocukların nüfusa kayıtlı oldukları bölgeler açısından yapılan incelemesinde; olguların %20'sinin (n:40) Güneydoğu Anadolu, %25,5'inin (n:51) Doğu Anadolu, %13,5'inin (n:27) Marmara 27, %25'inin (n:50) Karadeniz, %12,5'inin (n:25) İç Anadolu, %1,5'inin (n: 3) Ege, %2'sinin (n:4) Akdeniz bölgesinden oldukları belirtilmiştir.⁷⁵ Başka bir çalışmada ise olguların %26'sının Güneydoğu Anadolu, %24'ünün Marmara, %20'sinin Karadeniz, %20'sinin Doğu Anadolu, %6'sının Akdeniz, %4'ünün ise Ege bölgesinde doğduğu belirtilmiştir.¹⁰¹ Çalışmamızda olguların nüfusa kayıtlı oldukları bölgelerin %70'inin (n:112) Marmara, %16,9'unun (n:17) Karadeniz, %6,9'unun (n:11) Doğu Anadolu, %0,6'sının (n:1) Ege bölgesinden olduğu görülmüştür (Tablo 7). Olguların %43,8 (n:70) Sakarya, %32,5 (n:52) Kocaeli, 8 olgunun (%5) İstanbul, 3'er olgu (%1,9) Samsun ve Yalova doğumlu olduğu görülmüştür (Grafik 10). Olgularımızın genellikle Kocaeli ve Sakarya illerinden gelmesi doğal olarak Marmara Bölgesi nüfusuna kayıtlı olgu sayısının fazla olmasına neden olduğu, buna karşın Sakarya ve Kocaeli illerinin göç alan iller olması nedeni ile de diğer bölge nüfusuna kayıtlı olgu sayısı da azımsanmayacak oranda bulunmuştur. Mevcut verilerle suça sürüklenmenin sıklığı ile coğrafi bölge ve il konusunda yorum yapmak uygun görülmemiştir.

Çalışmamızda olguların %61,9'unun (n:99) ailesinde göç durumu olmadığı, %38,1'inin (n:61) ailesinde göç durumu olduğu (Grafik 11). Gönültaş'ın çalışmasında olguların %53,8'inin (n:253) ailesinde göç durumu olduğu, %45,3'ünün (n:213) ailesinde göç durumu olmadığı belirtilmiştir.⁹³ Öter'in çalışmasında ise olguların %41'inin (n:41) ailesinde göç durumu olduğu, %59'unun (n:59) ailesinde göç durumu olmadığı belirtilmiştir.¹⁰³ Avcı'nın çalışmasında il merkezinde oturan çocukların %33,3'ünün, ilçede oturanların %5,6'sının, köyde oturanların %11,1'inin ailelerinin herhangi bir yerden göç etmediği, %11,1'inin ailelerinin ilçeden, %22,2'sinin ailelerinin köyden il merkezine göç ettikleri, %5,6'sının ise başka bir ilden il merkezine, %5,6'sının il merkezinden ilçeye, %5,6'sının ise köyden ilçeye göç ettikleri belirtilmiştir.¹⁰⁴ Literatürde göç durumu ve suça

sürüklenmenin derinlemesine incelendiği görülmektedir.^{105,106} Çalışmamızda Sakarya ve Kocaeli sınırları neredeyse belirsizleşecek derecede olan iç içe geçmiş yapısı ve benzer kültürel özellikleri nedeniyle bu iki il arasında geçişler göç olarak kabul edilmemiştir. Ancak bu durumda bile ailelerinde göç durumu olanlar yüksek bir oranda bulunmuş olup göçün suça sürüklenmede bir risk faktörü olduğunu destekler nitelikte olduğu belirlenmiştir.

Çalışmamızda olguların %73,1'inin (n:117) aile içerisinde herhangi bir problem tariflediği, %26,3'ünün (n:46) aile yapısıyla ilgili (ayrılma, boşanma, ebeveyn'in tekrar evlenmesi, ebeveyn vefatı, ceza evinde ebeveyn varlığı vb.) problemler tariflediği tespit edilmiştir (Tablo 10). Öter'in çalışmasında; olguların %67'sinin anne ve babasıyla birlikte yaşadığı, %17'sinin anne babasının boşanma veya ayrı yaşamadan dolayı birlikte olmadığı, %12'sinin ebeveynlerinden birisinin vefat ettiği, %1'inin ise iki ebeveynin vefat ettiği, gösterilmiş olup çalışmamızda elde edilen verilerle benzerlik olduğu görülmüştür.¹⁰³ Yavuzer'in "*çocuk suçluluğunun kökenine inildiğinde, hiçbir toplumsal koşulun suçlulukta bozuk aile düzeni kadar etkili olamadığı saptanmıştır.*" şeklinde belirttiği ve araştırmasında da suça sürüklenen gençlerin %22'sinin dağılmış aile bireylerinden geldiğini belirtmiştir.⁵⁸ Çalışmamızda da aile yapısıyla ilgili sorun olan çocuk sayısı literatüre yakın bir oran (%26,3) ile yüksek sayılabilecek bir değerde saptanmıştır.^{58,103}

Çalışmamızda olguların %4,4'ünün (n:7) üvey kardeş veya kardeşlerinin olduğu, %2,5'inin (n:4) üvey baba, %1,9'unun (n:3) üvey annesinin olduğu, %1,3'ünün (n:2) ise üvey anne veya baba beraberinde üvey kardeşlerinin olduğu tespit edilmiştir (Tablo 12). Yalnızca 16 (%10,1) olgunun ailesinde üvey birey tespit edilmesi durumu suça sürüklenme için ailede üvey birey varlığının risk faktörü olup olmadığı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Couglin ve Vuchinich üvey ailede yaşamak ya da bir ebeveyn tarafından büyütülmenin, 14 yaşında görülen suça sürüklenme oranını iki kat arttırdığını bildirmiştir.¹⁰⁷

Çalışmamızda olguların annelerinin %60,6'sının (n:98) ev hanımı, %16,9'unun (n:27) işçi, 5'şer olguda da (%3,1) esnaf ve çiftçi olarak çalışmakta olduğu, %1,9'u (n:3) memur olarak veya masa başı bir işte çalıştığı, babalarının %45'inin (n:72) işçi, %19,4'ünün (n:31) esnaf, %6,3'ünün (n:10) çiftçi, 3,1'inin memur olarak veya masabaşı bir işte çalıştığı, tespit edilmiştir (Tablo 13). Gamsız Bilgin ve arkadaşlarının çalışmasında;

olguların annelerinin %90'ının (n:54) ev hanımı olduğu, %6'sının (n:10) çalıştığı, babalarının %71,7'sinin (n:43) işçi olduğu, %10'unun (n:6) memur olduğu, %18,3'ünün ise serbest meslek sahibi olduğu belirtilmiştir.¹⁰⁸ Başka bir çalışmada ise olguların annelerinin %88,9'unun ev hanımı olduğu, %6,9'unun (n:32) çalıştığı, çalışan annelerin %29,5'inin (n:13) işçi olduğu, %13,6'sının (n:6) özel sektör çalışanı, %6,8'inin (n:3) esnaf olduğu, %45,5'inin diğer (düzenli olmayan işler, ev temizliği veya tarlada mevsimlik işçi) işlerde çalıştığı, babalarının %71,4'ünün (n:336) çalıştığı, %16,8'inin çalışmadığı, %11,4'ü (n:54) ile ilgili bilgi edinilemediği, çalışan babaları %12,1'inin (n:57) işçi, %6,8'inin (n:32) esnaf, %1,5'inin (n:7) kamu çalışanı, %2,3'ünün (n:11) seyyar satıcı, %1,1'inin (n:5) özel sektörde çalıştığı, %27,2'si ile ilgili bilgi edinilememekle birlikte neredeyse yarısının %48,9'unun (n:230) bahçe bekçisi, aşçı, mevsimlik işçi, sürekliliği olmayan işler vs. gibi işlerde çalıştığı bildirilmiştir.⁹⁴ Çalışmamızda olguların annelerinin diğer çalışmalara göre daha fazla işçi olarak çalışmasının bölgemizin sanayi bölgesi olmasından kaynaklandığı düşünülmekle birlikte, olguların büyük çoğunluğunun ailelerinin belirli bir vasfı bulunan işlerde çalışmadığı anlaşılmış olup, sosyoekonomik durumun düşüklüğü suçla sürüklenmede önemli bir etken olarak değerlendirilmiştir.

Olguların %49,4'ünde (n:70) rapor düzenleme süresi 31-90 gün aralığı olarak tespit edilmiş olup ortalama %102,68 gündür (Grafik 2). Bu durum rapor düzenleme süresi için oldukça uzun bir süre olarak değerlendirilmiştir. Ancak olgular tarafımızca ilk muayenesi yapıldıktan sonra ilgili bölümlere (Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD veya Psikiyatri AD) konsülte edilmektedir. İlgili bölümlerde kişilerin psikolojik test ve incelemeleri yapılmakla birlikte olguların ilgili bölümlerdeki randevularına gelmemeleri de raporlama sürecini uzatan bir durumdur. Fakültemizde psikolojik testleri yapacak psikolog sayısının yetersiz olması özellikle testlere verilen randevularda gecikmeye neden olması açısından önemli bir faktör olmaktadır. En önemli gecikme nedeni ise tarafımıza soruşturma evrakının gönderilmemesi, gönderilmiş ise de içerisinde tıbbi belge ve sosyal inceleme raporunun bulunmamasıdır. Sıklıkla olguların sadece bir üst yazı ile gönderildiği, ilgili makamlardan evrak istendiği, yazışmaların raporlama sürecini uzattığı ve sürüncemeye soktuğu bilinmektedir. Ayrıntılı sosyal inceleme raporunun neredeyse hiç gönderilmemesi, Çocuk Koruma, Uygulama ve Araştırma Merkezimizde görevli sosyal inceleme uzmanı tarafından gerekli olgulara sosyal inceleme yapılması nedeniyle de geçen süreden dolayı rapor süreci uzayabilmektedir. Ancak olguların olay tarihinden sonra ortalama 420,89 gün

sonra gönderilmesi, hatta olayın üzerinden 3 yıl ve daha fazla süre geçmesine rağmen gönderilen 16 olgu olması, olguların yalnızca %9,4'ünün (n:9,4) gönderilen evrak içeriğinde ayrıntılı sosyal inceleme raporu bulunması, bazen olayla ilgili hiç evrak bulundurulmaması, olayın üstünden uzun bir süre geçmesine rağmen geçmişe yönelik rapor düzenlenmesinin istenmesi gibi durumlar düşünüldüğünde suça sürüklenen çocukların değerlendirme süreçlerinde gerek tıbbi değerlendirmede gerekse adli süreçte aksaklıkların olduğu görülmektedir (Grafik 3, 4, 6). Bu durum çocukların değerlendirme sürecinin sadece gecikmesine değil uygun şekilde değerlendirilmesinin önündeki bir engel olarak da görülmektedir. Çocukların “işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayıp algılamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişip gelişmemesi” değerlendirilmesi olay tarihinden uzun süre sonra yapılması ve bu süre içerisinde çocuğun gelişiminin ilerlemesi nedeni ile hatalı karar verilme ihtimali doğmaktadır. Ayrıca uygulamalardan gördüğümüz bir başka sıkıntı ise özellikle klinisyenler tarafından yapılan değerlendirmenin olguların suça sürüklenme tarihine ve suçunun özelliğine göre yapılmamasıdır. Her şeye rağmen raporlama sürecinin gecikmesi olguların sağlıklı değerlendirmesinde bir eksiklik oluşturmuyor, daha sağlıklı değerlendirilmesine katkı sağlıyorsa ve daha kısa sürede raporlama yapılamıyorsa bu gecikme göze alınabilecek bir gecikme olarak kabul edilebilir. Bu gecikmelere rağmen suça sürüklenen çocukların değerlendirilmesi olaya ait dava dosyası, ayrıntılı sosyal inceleme raporu ve adli psikiyatrik muayene ve psikolojik testler ile birlikte bir bütün halinde yapılmalıdır. Adli makamlar değerlendirilmesi gereken belgeleri adli rapor istenmeden önce temin etmesi ve bilirkişiye ulaştırması durumunda adli makamlardan kaynaklanan gecikmenin önüne geçilebilir. Çocukların Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM) ve Çocuk Koruma, Uygulama ve Araştırma Merkezlerinde değerlendirilmesi ve bu merkezlerin işgücü açısından güçlendirilmesi olguların tıbbi değerlendirilmesindeki gecikmeyi da azaltacağı söylenebilir.

Çalışmamızda olguların %48,1'inin (n:77) ilgili suçla ilgili ilk defa rapor düzenlenmek için tarafımıza gönderildiği, %33,8'inin (n:54) daha önce düzenlenmiş bir adet raporunun olduğu, %18.1'i (n:29) hakkında ise birden fazla rapor düzenlendiği tespit edilmiştir (Grafik 5). Bu durumun ilk düzenlenen raporun sonuç kısmının gerekçelendirilmemesi, suça sürüklenen çocukla ilgili rapor düzenlenirken ayrıntılı değerlendirme yapılmaması, Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları uzmanlarının görüşünün alınmaması nedeniyle

tarafların itirazları sonucu raporun yeniden düzenlenmesinin istendiği, bir kısmında ise daha önce düzenlenen rapor sonuçları arasında çıkan çelişkinin giderilmesinin istendiği durumlar neticesinde oluştuğu düşünölmüştür. İlk rapor düzenlenirken suçta süröklenen çocukların uzman hekim tarafından değerlendirilmesi zorunluluğu dikkate alınmadığı durumlar başka bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmamızda olguların %36,3'ünün (n:58) sigara, alkol, uyutucu-uyuşturucu-uyarıcı maddelerden en az birini kullandığı, %41,3'ünün madde kullanım öyküsünün bulunmadığı tespit edilmiştir (Tablo 16). Güler ve arkadaşlarının çalışmasında; olguların %35,6'sında sigara, alkol veya madde kullanımının olduğu görölmüştür.¹⁰⁹ Uzun'un çalışmasında ise olguların %47,6'sının (n:81) daha önce hiç uyuşturucu madde kullanmadığı, %38,8'inin (n: 66) hala uyuşturucu madde kullandığı, % 13,5'inin (n:23) önceden kullandığı ve bıraktığı görölmüştür.¹¹⁰ Çalışmamızda bulunan oranlar literatürle uyumlu olup tarafımızca sigara, alkol veya uyutucu-uyuşturucu-uyarıcı madde kullanımının suç ile ilişkisinin karmaşık bir durum olduğu izlenimi edinilmektedir.^{107,108} Madde kullanımı suçta süröklenmede bir risk faktörü olduğu gibi suçta süröklenenlerinde madde kullanma riski altına girmiş olduğu düşünölmektedir.

Çalışmamızda olguların neredeyse yarısı %46,9'u (n:75) hırsızlık suçuna süröklendiğinin iddia edildiği, bunu %20,6 (n:33) oran ile cinsel suçların izlediği, kasten yaralama/ kavga/ tehdit fiilleri ise cinsel suçlara yakın bir oranda (%20, n:32) olduğu görölmüştür (Tablo 14). Hırsızlık suçuna süröklendiği iddia edilen çocukların %93,3'ünün (n:70), cinsel suçlara süröklendiği iddia edilenlerin %94,3'ünün (n:33), şiddet içerikli suçlara süröklendiği iddia edilenlerin %87,9'unun (n:29), diğer suçlara süröklendiği iddia edilenlerin %88,2'sinin (n:15) erkek çocuk olduğu görölmüştür (Grafik 15). Ülkemizde yapılan bir çalışmada; olguların % 67,2'sinin (n=217) mal varlığına karşı, % 20,4'ünün (n=66) vücut dokunulmazlığına karşı, %4,6'sının (n:15) cinsel dokunulmazlığa karşı suçlara süröklendiği, mala yönelik suçlar içerisinde %66,4 (n: 144) ile hırsızlığın ilk sırada yer aldığı belirtilmiştir.⁹⁵ Nourollah ve arkadaşlarının çalışmasında olguların %29,7'sinin (n:74) hırsızlık, %16,4'ünün (n:41) uyuşturucu, %16,4'ünün (n:41) kargaşa ve yaralama, % 5,6'sının (n:14) cinayet, %22'sinin (n:55) kötölük yapma, %4'ünün (n:10) 2 yada daha fazla suçta süröklendiği, %6'sının (n:15) diğer suçlara süröklendiği, erkek çocukların %34,5'inin (n:69) hırsızlık, %18'inin (n:36) uyuşturucu, %19,5'inin kargaşa ve yaralama,

%6,5'inin cinayet, %11,5'inin kötülük yapma, %3'ünün (n:6) iki yada daha fazla sürüklendiği, kız çocukların ise %10'unun (n:5) hırsızlık, %10'unun (n:5) uyuşturucu, %4'ünün (n:2) kargaşa ve yaralama, %2'sinin (n:1) cinayet, %64'ünün (n:32) kötülük yapma, %8'inin (n:4) 2 yada daha fazla suça sürüklendiği görülmüştür.¹¹¹ Her ne kadar çalışmamız literatürle bazı noktalarda benzerlik gösterse de tamamen uyumlu bulunmamıştır.^{95,111,112} Hırsızlık suçu çalışmalarda suça sürüklenen çocuklarda en çok saptanan suç olmakla birlikte oranlar arasında farklılıklar olduğu (%85,7, %35,5, %34,1, %29,7) görülmektedir.^{102,110,111,113} Diğer suç türleri ve oranları da çalışmanın yapıldığı bölgelerin yapısı, kültürel özellikleri ve yaşam şartlarına göre şekillenmekte olduğu görülmektedir.¹¹⁴⁻¹¹⁶ Dolayısıyla çalışmamızda da oranlar arasında küçük farklılıklar saptanmasının da bölgeye ait özelliklerden kaynaklandığı düşünülmüştür.

Suç tiplerinin dağılım oranlarını etkileyen birçok dinamik olup, Aytaç ve Yorulmaz'ın suç türünü ve görülme sıklığını etkileyen faktörleri belirlemek için çalışmalar yaptığı görülmektedir.^{114,115} Çalışmamızda hırsızlık suçu sürüklenen çocukların %61,3'ünün (n:46), cinsel suçlara sürüklenen çocukların %74,3'ünün (n:26), şiddet içerikli suçlara sürüklenen çocukların %66,7'sinin (n: 22) annesinin bir işte çalışmadığı görülmüş, ancak suç tipi ile annenin çalışma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Tablo 15). Hırsızlık suçu sürüklenen çocukların %65,3'ünün (n:49), cinsel suçlara sürüklenen çocukların %91,4'ünün (n:32), şiddet içerikli suçlara sürüklenen çocukların %72,7'sinin (n:24) babasının bir işte çalıştığı görülürken babası çalışmayan çocukların diğer suçlar yerine daha fazla oranla hırsızlık suçu sürüklendiği görülmüş olup bu durum istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Tablo 16). Ataerkil toplum yapımızda genel olarak babanın ailenin geçimini sağlaması nedeni ile babanın çalışmıyor olması, ailenin sosyoekonomik düzeyi düşük aileler arasında bulunmasına neden olduğu ve bu durumun da hırsızlık suçu sürüklenmede bir risk faktörü olduğu söylenebilir. Anne çalışma durumundan çok baba çalışma durumunun hırsızlık suçu sürüklenme konusunda artışa neden olması, sosyolojik olarak incelenmesi gereken bir durum olup, sosyal devlet olmanın getirdiği olanakların artırılmasının suça sürüklenmeyi azaltabileceği düşünülmüştür.

Çalışmamızda hırsızlık suçu sürüklenen çocukların %67,6'sında (n:50), cinsel suçlara sürüklenen çocukların %80'inde (n:28), şiddet içerikli suçların %75,8'inde (n:25) aile

yapısında bir problem olmadığı görülmüştür. Hırsızlık suçuna sürüklenen çocukların %32,4 (n:24), cinsel suçların %20'si (n:7), şiddet içerikli suçların %24,2'si (n:8) ebeveyn ilişkileri ve aile yapısında ise bir problem olduğu tespit edilirken suça sürüklenen çocuğun aile yapısı ve aile bireyleri arasındaki ilişkilerinin suç türüne anlamlı bir etkisi olmadığı görülmüştür (Tablo 17). Dinç'in çalışmasında; ailesi ile birlikte olan olguların 23'ünün gasp, 20'sinin hırsızlık, 6'sının yağma, 3'ünün yaralama, 13'ünün öldürmeye teşebbüs, 20'sinin cinayet, 27'sinin cinsel istismar, 9'unun siyasi suç, 10'unun uyuşturucu suçlarına sürüklendiğini belirtilmiştir. Ailesi ayrı ve boşanmış olanların 5'inin gasp, 3'ünün hırsızlık, 2'sinin yağma, 1'inin cinayet, 3'ünün cinsel istismar, 2'sinin siyasi suç, 2'sinin uyuşturucu suçlarına sürüklendiğini belirtilmiştir.¹¹⁷ Çalışmamızda aile yapısının suça sürüklenmede bir risk faktörü değilmiş gibi gözükse de verilerimizin bu durumu gösterebilecek sayıda olmamasından dolayı istatistiksel olarak anlamlı çıkmamış olabilir. Çalışmamızda oransal olarak en yüksek orana sahip hırsızlık suçuna sürüklenen çocukların aile yapısındaki ve aile ilişkilerindeki olumsuzlukların suça sürüklenmede artışa neden olduğu belirlenmiştir. Polat tarafından aile içi ilişkiler düzeyinde yaşanan kötü toplumsallaşma süreci, çocuğun suç sayılabilecek davranışlara yönelmesinde ve sürüklenmesinde büyük rol oynadığı belirtilmektedir.^{33, 61} Tezcan, suça yönelmede ailenin, birinci derecede önemli bir kurum olduğunu belirtmektedir.^{61, 118} İçli tarafından suça sürüklenen çocukların evlerinde; ailenin diğer üyelerinin suçlu veya alkolik olmaları, boşanma, ölüm veya terk nedeniyle ebeveynlerinden biri veya her ikisinin de yokluğu, ihmal, körlük veya bunun gibi fiziksel bir özür veya hastalık nedeniyle ebeveyn kontrolünün eksikliği, evin çok kalabalık olması, aşırı baskı, kıskançlık, ihmal veya ebeveynlerinden birinin aşırı hakimiyeti, işsizlik, yetersiz gelir gibi ekonomik baskılar ve annenin dışarıda çalışması, gibi faktörler olduğunu belirtmiştir.¹¹⁹

Çalışmamızda ailede üvey birey varlığı, ailelerin göç durumu, bağımlılık yapan madde kullanımının suç tipi üzerine etkilerine bakıldığında suç tipini etkilemedikleri görülmüştür (Tablo 18, 19) (Grafik 17). Bir çalışmada ailesinde göç durumu olanların daha çok hırsızlık ve yaralama suçlarını işledikleri belirtilmiştir.⁴¹ Ancak çalışmamızda bu faktörün suç tipine etki etmediği görülmüştür. Bu durumun yüksek miktarda göç alan bölgemizin dinamiklerinin etkilenmesi ve bunun sonucunda suç türlerinin gruplar arasında benzeşmesi nedeniyle olduğu düşünülmüştür. Gönültaş ise Adana örneğinde göçün suça sürüklenmede etkili olduğunu belirtmiştir.⁹⁴

Çalışmamızda örgün eğitime düzenli devam eden olguların %23,8'inin (n:15) hırsızlık, %28,6'sının (n:18) cinsel suçlara, %33,3'ünün (n:21) şiddet içerikli suçlara sürüklendiği iddia edildiği belirlenirken, okula devamsızlık yapan, okulu bırakan, açıktan okula devam eden çocukların ise %61,9'unun (n:60) hırsızlık, %17,5 (n:17) cinsel suçlar, %12,4'ünün (n:12) şiddet içerikli suçlara sürüklendiği belirlenmiştir. Hırsızlık suçuna sürüklenen çocukların büyük bir çoğunluğu %80 (n:60) okul hayatı ile ilgili sorunları olduğu görülmüştür (Tablo 20). Hırsızlık suçuna sürüklenen çocukların %88,4'ünün (n:61), cinsel suçlara sürüklenen çocukların %79,4'ünün (n:27), şiddet içerikli suçlara sürüklenen çocukların %51,6'sının (n:16) okul başarısının kötü olduğu görülmüştür (Tablo 21).

Çalışmamızda hırsızlık ve cinsel suçlara sürüklenen çocukların büyük çoğunluğunun okul başarısının kötü olması dikkat çekmektedir. Yüksel'in çalışmasında; suça sürüklenme türü yankesicilik olanların %28,8'inin (n:36) okula düzenli gittiği, %52'sinin (n:65) okula düzenli gitmediği, %19,2'sinin (n:24) hiç okumadığı, ateşli silah veya kesici bir alet bulundurma olanların %77,7'sinin (n:101) okula düzenli gitmediği, %23,3'ünün (n:29) hiç okumadığı, tecavüz olanların %100'ünün (n:28) okula düzenli gitmediği, kasten adam öldürme olanların %100'ünün (n:65) okula düzenli gitmediği belirtilmiştir.¹²⁰ Yüksel'in çalışmasında da görüldüğü üzere çocuğun okul hayatının kötü olması durumunda suça sürüklenmenin arttığı görülmektedir. Çalışmamızda okul hayatında sıkıntı yaşayanların daha fazla suça sürüklendiği görülmüş olup örgün eğitime düzenli devam etmemek özellikle hırsızlık, ders başarısının düşüklüğü ise hırsızlık ve cinsel suçlara sürüklenmeyi arttırdığı görülmüştür. Yavuzer'in çalışmasında farklı noktalardan değerlendirmekle birlikte çalışmamıza benzer bir sonuç elde edilmiş olup sınıfta kalma, okulda ceza alma durumu olanların mala ilişkin suçlara, okul ve öğretmenini sevmeyen olguların çoğunlukla cinsel suçlara sürüklendiği belirtilmiştir.⁵⁸ Ders başarısı ve okul devamsızlığı birbirinin hem sonucu hem nedeni olarak kısır bir döngü oluştururlar. Çocuğun zamanını okulda verimli bir şekilde geçirmesi gerekirken, okul devamsızlığı yaparak suç ve suça sürüklenmeye neden olabilecek durumlara daha korunmasız ve açık olmasının doğal bir sonucu olarak bu durumun ortaya tarafımızca düşünülmüştür. Ergenlerin başarısız oldukları alanlardan başka alanlara kayma eğilimi olduğu bilinmektedir. Bu durumun ergenlerin kendine benzer arkadaş grubu ile suça sürüklenerek kendini ispatlama eğilimine girmelerine neden olabilmektedir.

Çalışmamızda olguların %64,4'ünün (n:103) daha önceden suça sürüklenmediği, %33,1'inin (n:53) suça sürüklendiği, %2,5'i (n:4) hakkında bilgi edinilemediği görülmüştür (Tablo 22). Kız çocukların %90'mın (n:9) başka bir suça sürüklenmediği, %10'unun (n:1) geliş suçundan farklı olarak hırsızlık suçuna sürüklenmiş olduğu, erkekler çocukların ise %64,4'ünün (n:94) başka bir suça sürüklenmediği, %35,6'sının (n:52) başka suç veya suçlara sürüklendiği görülmüştür (Grafik 17). Erbay'ın çalışmasında; erkek çocukların %49,3'ü (n:174) bir defa, %50,7'si (n:179) üç ve daha fazla kez suça sürüklendiği, kız çocukların %55,3'ünün (n:26) bir defa, %44,7'sinin üç ve daha fazla suça sürüklendiği belirtilmiştir.⁹⁵ Başka bir çalışmada ise olguların %34'ünün (n:34) önceden suç işlediği, %66'sının (n:66) suç işlemediği, erkek çocukların %34,1'inin (n:30) daha önceden suç işlediği, %65,9'unun (n:58) önceden suç işlemediği, kız çocukların %33,3'ünün (n:4) daha önceden suç işlediği, %66,7'sinin (n:8) suç işlemediği belirtilmiştir.¹⁰³ Çalışmamızda tekrar suça sürüklenme konusunda diğer çalışmalara benzer oranlar saptanmış ve cinsiyetin tekrar suça sürüklenmede bir etkisi olmadığı tespit edilmiştir.^{95,103} 12-15 yaş grubunda bulunan çocukların, riskli davranış gösteren akranlarının olması, internet kafede vakit geçirmesi ve okulu bırakması halinde tekrar suça sürüklenme olasılığının oldukça yüksek olduğu bildirilmiştir.⁹⁵ Suça sürüklenen çocukların risk faktörleri dikkate alınarak ailelerin çocukların denetimine özen göstermeleri durumunda suçun oluşmasının ve suça sürüklenmenin tekrarlanmasının azalabileceği düşünülmektedir.

Öter'in çalışmasında; olguların ilk kez suça sürüklendikleri suç türüyle paralel suçlara tekrar sürüklendikleri ve mala karşı işlenen suçların çoğunlukta olduğu, olguların daha önceden %76.5 mala karşı, %14.7 şahsa karşı, %8.8'i kamu düzenine karşı suça sürüklendiği belirtilmiştir.¹⁰³ Çalışmamızda suça sürüklenen çocukların %18,1'inin (n:29) aynı suça tekrar sürüklendiği, %5,6'sının (n:9) birden fazla suç tipine karıştığı belirlenmiştir (Tablo 23). Hırsızlık suçuna sürüklenen 75 olgunun 28'inin tekrar hırsızlık suçuna sürüklendiği görülmüştür. Genel olarak suça sürüklenen çocukların aynı suç türü ile ilgili suçlara sürüklendiği görülmüştür. Ancak bazı olguların suç türünün değiştiği hatta daha komplike hale geldiği görülmüştür. Bu durumun çocuğun suça sürüklenme sonrası yeterli denetime tabi tutulmaması, suça sürükleyen etkenlerle mücadelenin yeterli düzeyde yapılmaması ve geçen süreçte diğer suç türleri ile ilgili teknik bilgi, donanım ve materyali

akran grubu ve geçici çevresinden (cezaevi, yurt vb...) elde etmesinden dolayı olabileceği kanaatine varılmıştır.

Çalışmamızda bir kez suça sürüklenenlerin %77,7'sinin (n:80) babasının bir işte çalıştığı, %5,8'inin (n:6) babasının çalışmadığı, tekrar suça sürüklenen olguların %71,7'sinin (n:38) babasının bir işte çalıştığı, %9,4'ünün (n:10) çalışmadığı, bir kez suça sürüklenenlerin %69,9'unun (n:72) annesinin bir işte çalışmadığı, %29,1'inin (n:30) ise annesinin çalıştığı, tekrar suça sürüklenenlerin %58,5'inin (n:31) annesinin bir işte çalışmadığı, %24,5'inin (n:12) çalıştığı görülmüştür (Tablo 24, 25). Tunceroğlu'nun çalışmasında tekrar suça sürüklenen çocukların %39'unun babası çalışmadığı, bir kez suça sürüklenen çocukların %6'sının babasının çalışmadığı belirtilmiştir. Annelerin işsiz olduğu durumlarda tekrar suça sürüklenmeler ile bir kez suça sürüklenmeler arasında birbirine yakın oranlar bulunduğu belirtilmiştir.⁷⁵ Her ne kadar Tunceroğlu'nun çalışmasında babanın çalışmaması çocuğun tekrar suça sürüklenmesinde anlamlı bir etken bulunsa da, çalışmamızda anne-baba çalışma durumunun tekrar suça sürüklenme arasında istatistiksel olarak anlamlı sonuç elde edilememiştir. Annenin ve babanın eğitim düzeyi yükseldikçe ergenlerin suça sürüklenme oranlarının azaldığı bildirilmektedir.^{79,121} Ayrıca, düşük sosyoekonomik düzeye sahip olan ailelerin çocuklarında suça sürüklenme oranı daha yüksek bulunduğu bildirilmektedir.^{112,123}

Çalışmamızda başka bir suça sürüklenmeyenlerin %79,6'sının (n:82) ebeveyn ilişkileri ve aile yapısı açısından tarafımıza aktarılan bir problem olmadığı, %20,4'ünde ise (n:21) problem olduğu, tekrar suça sürüklenen çocukların %66'sının (n:35) aile yapısı açısından tarafımıza aktarılan bir problem olmadığı, %34'ünde (n:18) ise problem olduğu tespit edilmiştir (Tablo 26). Başka bir suça sürüklenmeyen olguların olmayanların %91,3'ünde (n:94) aile içerisinde üvey birey olmadığı, %8,7'sinde (n:9) ise üvey birey olduğu, tekrar suça sürüklenen olguların %86,8'inde (n:46) aile içerisinde üvey birey olmadığı, %13,2'sinde ise üvey birey olduğu görülmüştür (Grafik 18). Çalışmamızda tekrar suça sürüklenme ile aile ilişkileri ve üvey aile üyesi arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir. Cömert'in tekrar suça sürüklenen çocuklarla ilgili çalışmasında; 10 olgunun (%16,4) anne ve babası ayrı, 51 olgunun (%83,6) anne ve babası birlikte yaşadığı belirtilmiştir.¹²⁴ Tekrar suça sürüklenen çocuklar üzerinde yapılan başka bir çalışmada ise

olguların %74'ünün (n:37) ailesinin birlikte yaşadığı, %26'sının (n:13) boşanmış veya ayrı yaşadıkları belirtilmiştir.¹²⁵

Çalışmamızda ailede göç durumu olması ile tekrar suça sürüklenme arasında anlamlı ilişki saptanamamıştır (Grafik 19). Cömert'in çalışmasında da; göç ile suç sayıları arasında anlamlı ilişki bulunamadığı belirtilmiştir.¹²⁴ Tunceroğlu'nun çalışmamızda ise göç ile tekrar suça sürüklenme arasında anlamlı ilişki olduğu bildirilmiştir.⁷⁵ Göç farklı sosyokültürel ve farklı sosyoekonomik kesimlerin bir arada yaşamasını sağlaması nedeni ile suça sürüklenme üzerinde etki yaratabileceği, bu durumun göç etmeyen ailelerin çocuklarının da suça sürüklenmelerine neden olabileceği düşünülmektedir. Göç sadece ailesi göç eden çocuklar için değil temas kurulan çevre için de risk oluşturmaktadır. Bölgemizin yoğun göç alması ve kozmopolit bir bölge olması nedeni ile göç ile tekrar suça sürüklenme arasında anlamlı ilişki kurulamamasında etkili olmuş olabileceği düşünülmüştür.

Çalışmamızda suça sürüklenen çocuğun okul özelliklerinin ve okul başarı durumunun tekrar suça sürüklenmeye neden olduğu görülmüştür (Grafik 20). Çalışmamızla uyumlu olarak benzer çalışmada da tekrar suça sürüklenen çocukların okul başarılarının genel olarak kötü olduğu ve okula düzenli devam etmeyen çocukların fazla bulunduğu belirtilmiştir.⁷⁵ Çocuğun okul hayatından uzaklaşması suça sürüklenmede risk faktörü olduğu gibi tekrar suça sürüklenme için de risk faktörü olduğu görülmüştür.

Çalışmamızda da tekrar suça sürüklenenler de bir kere suça sürüklenenlere göre madde kullanımını anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 27) Tunceroğlu'nun tekrar suça sürüklenen 100 çocuk üzerinde yaptığı çalışmada; 91'inin sigara kullandığı, 50'sinin alkol kullandığı, 83'ünün narkotik madde kullandığı belirtilmiştir.⁷⁵

Çalışmamızda olguların %43,8'inin tek başına, %33,1'inin 2-3 kişi ile birlikte, 23,1'inin 4 ve üstü sayıda kişi ile suça sürüklendiği, olguların %26,9'unun ise suç sırasında kendisinden büyük biriyle suça sürüklendiği görülmüştür (Tablo 28, 29). Börekçi'nin çalışmasında; suça sürüklenen çocukların %14'ünün (n:7) tek başına suça sürüklendiği, %86'sının (n:43) arkadaşlarıyla suça sürüklendiği belirtilmiştir.¹²⁵ Buradan da anlaşıldığı üzere suça sürüklenme sırasında çocuklar çoğu zaman bir grup olarak suça sürüklenmekte olup, bu duruma bazen akran baskısı, grup lideri-büyük birey tarafından yönlendirilme,

gruptan ayrı davranma-dışlanma korkusu ve birlikte daha güçlü hissetme gibi faktörlerin etkili olduğu düşünülmüştür.

Çalışmamızda kendisinden büyük bir kişi ile suça sürüklenen çocukların %69,8'inin hırsızlık suçuna sürüklendiği ve suça sürüklenme sırasında büyük kişinin bulunması durumunun hırsızlık suçuna sürüklenme için bir risk faktörü olduğu görülmüştür (Tablo 30). Ayrıca suça sürüklenme sırasında yalnız olanlar ve kendisinden küçük kişilerle suça sürüklenen çocukların büyük bir kısmının (%73,1,n:79) geliş nedeni olan suç dışında başka bir suça sürüklenmediği, %26,9'unun (n:29) ise tekrar suça sürüklendiği görülmüştür (Grafik 22). Olgularda suça sürüklenme sırasında yanında kendisinden büyük kişi bulunanların bulunmayanlara göre tekrar suça sürüklenme olasılığı daha yüksek bulunmuştur. Bu iki durum birlikte değerlendirildiğinde suça sürüklenen çocukla birlikte kendisinden yaşça büyük bir kişi olması durumunda büyük kişinin suça sürüklenen çocuğu çoğunlukla kendi amaçları uğrunda kullandığı, bunun yolu olarak da hırsızlık suçunu araç edindiği ve tekrarlayan bir şekilde bu yolu kullandığı düşünülmüştür. Hırsızlığın ergenlik döneminde çocukların sosyoekonomik durumları nedeni ile ulaşmadıkları olanaklara ulaşmak için bir yol olarak da tercih ettikleri ve ergenlerin kendinden yaşça büyük kişiler tarafından bu duruma daha kolayca yönlendirildiği söylenebilir.

Çalışmamızda zeka testleri sonucunda olguların %13,2'sinin (n:21) normal ve üzeri, %25'inin (n:40) donuk-sınır zeka, %50'sinin (n:80) zeka geriliği bulunduğu tespit edilmiştir (Tablo 31). Çakaloz ve arkadaşlarının çalışmasında bir kere suça sürüklenen olguların %65,4'ünün (n:83) normal zeka, %26,8'inin (n:34) sınırdaki zihinsel kapasite, %7,8'inin (s=10) zeka geriliği düzeyinde bulunduğu belirtilmiştir.¹²⁶ Olguların büyük bir çoğunluğunun normal zeka düzeyinde olduğu ancak çalışmamızda normal zeka düzeyine sahip olguların oranının yüksek bulunmaması olgularımızın 12-18 yaş arasında suça sürüklenen çocuklardan oluşması, Çakaloz ve arkadaşlarının çalışması ise 12-15 yaş arası suça sürüklenen çocuklardan oluşmasından kaynaklanmaktadır. 15-18 yaş arasındaki adli olguların zeka düzeyinde herhangi bir şüphe veya iddia olmadığında adli psikiyatrik değerlendirme yapılmaması bu farklılığın en önemli etkeni olarak düşünülmüştür.

Çalışmamızda olguların %40,6'sının (n:65) zeka testi ile klinik değerlendirme sonuçları arasında fark bulunmuş olup saptanan bu oran olguların neredeyse yarısını oluşturmaktadır (Grafik 23). Bazı olguların kendisi hakkında olumsuz karar çıkma ihtimali nedeniyle

uygulanan teste direnç gösterdiği bile görülmüştür. Yalnızca test sonucuna göre karar verilmesi yanlış sonuçlar doğurabilmektedir. Adli olguların rapor sonucunu etkilemek amaçlı manipülasyonuna açık olması nedeniyle rapor düzenlenmesi sırasında zeka testi sonucu tek başına değerlendirmeye alınmayıp, mutlaka klinik olarak zeka durumu da değerlendirilmekte ve farklılık olduğunda klinik zeka düzeyi dikkate alınarak rapor düzenlenmektedir. Yavuzer'e göre de bir testten alınan sonuca mutlak gözüyle bakarak taniya gitmek son derece hatalı olup testin geçerliliği ve güvenilir olmasına özen gösterilmeli, bunun dışında testin salt skoruna bağlı kalmaksızın tüm tavır alışların değerlendirilmesi gerekmektedir.⁵⁸ Dolayısıyla zeka testi ve klinik zeka düzeyi bu tür olgularda bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Uygulamada zeka testi yapılamayan merkezlerden olgulara zeka testi talep edildiği görülmektedir. Zeka testi yapılamayan merkezlerde olguların sadece zeka testi için başka bir merkeze yönlendirilmesi yerine, zeka testi ve klinik değerlendirmenin birlikte yapıldığı merkezde rapor düzenlenmesi daha uygun olacaktır.

Çalışmamızda hırsızlık suçuna sürüklenen 30'ar olguda (%41,1) klinik olarak zeka geriliği ve donuk-sınır zeka düzeyi olduğu, %17,8'inin (n:13) normal ve üstü zeka düzeyi olduğu, cinsel suçlara sürüklenen olguların %38,2'sinde (n:13) zeka geriliği, %47,1'inde (n:16) donuk-sınır zeka, %14,7'sinde (n:5) normal ve üstü zeka düzeyi olduğu saptanmıştır. Şiddet içerikli suçlara sürüklenen çocukların %12,9'unda (n:4) zeka geriliği, %48,4'ünde (n:15) donuk-zeka düzeyi olduğu, %38,7'sinde (n:12) normal ve üstü zeka düzeyi olduğu görülmüştür(Tablo 33). Çalışmamızda zeka geriliği olanların yarısından fazlası ve donuk-sınır zeka olanların neredeyse yarısı hırsızlık suçuna sürüklenmiş olduğu görülmektedir. Zeka geriliği suça sürüklenmede risk faktörü olduğu gibi normal zeka düzeyi altındaki çocukların daha dürtüsel ve yönlendirilebilir olmaları nedeniyle hırsızlık suçu gibi dürtü kontrolü gerektiren suçlara sürüklenmesinin daha kolay olmasından dolayı bu durumun ortaya çıktığı düşünülmüştür. Akcan'ın erişkin hastalar üzerinde yaptığı çalışmasında zeka geriliği olmayanların %60'ının (n:36) geçmişte suç öyküsü olmadığı, %40'ının (n:24) geçmişte suç öyküsü olduğu, zeka geriliği bulunanların %61,7'sinin (n:37) geçmişte suç öyküsü bulunmadığı, %38,3'ünün (n:24) geçmişte suç öyküsü bulunduğu belirtilmiş ve geçmişte suç öyküsü bulunmasıyla zeka düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.¹²⁷

Çalışmamızda başka bir suça sürüklenmeyen olguların %29'unda (n:29) zeka geriliği, %44'ünde (n:44) donuk-sınır zeka, %27'sinde (n:27) normal ve üstü zeka düzeyi olduğu saptanmıştır. Bizim değerlendirdiğimiz suç dışında başka bir suça sürüklenme durumu olanların %38,5'inde (n:20) zeka geriliği, %40,4'ünde (n:21) donuk-sınır zeka, %21,2'sinde normal ve üstü zeka düzeyinde olduğu saptanmıştır (Tablo 34). Çocuklar üzerinde yapılan bir çalışmada başka bir suça sürüklenmeyen 62 olgu normal zeka, 23 olgu sınırdaki zihinsel kapasite, 9 olgu zeka geriliği düzeyinde olduğu, birden çok suçu olan 21 olgunun normal zeka, 11 olgunun sınırdaki zihinsel kapasite, 1 olgunun ise zeka geriliği düzeyinde olduğu belirtilmiştir.¹²⁶ Çalışmamızla benzer çalışmalarda olduğu gibi zeka düzeyi ve tekrar suça sürüklenme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.^{27,28} Bu durum nedeniyle zeka düzeyinin tekrar suça sürüklenmeden daha ziyade suça sürüklenme açısından bir risk faktörü olduğu düşünülmüştür.

Çalışmamızda kendisinden büyük biriyle suça sürüklenmeyenlerin %29,5'inin (n:31) zeka geriliği, %44,8'inin (n:47) donuk-sınır zeka, %25,7'sinin (n:27) normal ve üstü zeka düzeyinde olduğu, kendisinden büyük bir kişi ile suça sürüklenenlerin %46,5'inde (n:20) zeka geriliği, %32,6'sında (n:14) donuk-sınır zeka, %20,9'unda (n:9) normal ve üstü zeka düzeyi olduğu saptanmıştır (Tablo 35). Tarafımızca düşük zeka düzeyinin yönlendirilme açısından bir risk faktörü olduğu düşünülse de çalışmamızda klinik zeka düzeyi ile kendisinden büyük kişi ile suça sürüklenme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Çalışmamızda ise olguların %56,3'ünde (n:90) psikiyatrik hastalığının bulunduğu, %43,1'ine (n:69) ise hastalığının bulunmadığı görülmüştür (Grafik 24). Teplin ve arkadaşlarının çalışmasında erkek çocukların %66,3'ünün psikiyatrik hastalığının bulunduğu, kız çocukların ise %77,8'inin psikiyatrik hastalığının bulunduğu belirtilmiştir.¹²⁸ Çalışmamızda her ne kadar benzer çalışmadan daha düşük oranda psikiyatrik rahatsızlık saptansa da neredeyse yarısında psikiyatrik rahatsızlık saptanması, psikiyatrik rahatsızlıkların suça sürüklenme açısından bir risk faktörü olduğunu destekler niteliktedir. Ancak 15-18 yaş grubundaki çocuklar suça sürüklendiğinde psikiyatrik bir hastalığı veya zeka kapasitesinde düşüklük olduğu konusunda iddia olması durumunda rapor alınma ihtiyacı olması nedeni ile olgularımızda psikiyatrik hastalığı olan olgu sayısının yüksek çıkmasında önemli etken olduğu düşünülmüştür.

Çalışmamızda psikiyatrik hastalığı olan olguların %50,9'unun (n:54) DEHB, %27,4'ünün (n:29) yıkıcı davranış ve dürtü denetim bozuklukları, %8,5'inin (n:9) özgül öğrenme güçlüğü, %3,75'inin (n:4) madde kötüye kullanımı bozukluğu tanısı konulduğu görülmüştür. (Grafik 25). Stoddard Dare ve arkadaşlarının suça sürüklenen çocuklar üzerinde yaptığı çalışmasında olguların %23,5'inin (n:80) DEHB, %2,6'sının (n:9) uyum bozukluğu, %2,6'sının (n:9) anksiyete bozukluğu, %6,2'sinin bipolar bozukluğu, %11,4'ünün (n:39) davranış bozukluğu, %12,9'unun (n:44) depresyon, %7'sinin (n:24) karşıt olma karşıt gelme, %2,6'sının (n:9) TSSB, %17,6'sının (n:60) madde kullanım bozukluğu tanısı aldığı belirtilmiştir.¹²⁹ Stoddard Dare ve arkadaşlarının çalışmasında da DEHB en çok görülen hastalık olmakla birlikte madde kullanım bozukluğu çalışmamıza göre yüksek oranda bulunmuştur. Bu durumun kültürel farklılıklardan kaynaklanmış olabileceği ve çocukluk döneminde madde kötüye kullanımının toplumumuzda daha düşük olduğu söylenebilir. Çocukların suça sürüklenmelerinde DEHB'nin azımsanamayacak bir rolünün olduğu aşıkardır. Güler ve arkadaşlarının yapmış olduğu suça sürüklenen çocuklara yönelik çalışmasında da en sık görülen hastalığın Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB), ikinci sıklıkta davranım bozukluğu olduğu bildirilmiştir.¹⁰⁹ Çocuk suçluluğunda madde kullanımının suç davranışının en önemli tahmin edilebilir öncüsü olduğu, madde kullanımı ile suç arasında mutualist bir ilişki olduğu, madde kullanımının suçu arttırdığı, suça sürüklenmenin de zaman içerisinde madde kullanımını arttırdığı bildirilmiştir.^{109,130,131}

Çalışmamızda DEHB'si bulunan olguların büyük bir çoğunluğunun okul başarılarının kötü olduğu görülmektedir (Grafik 26). Her ne kadar olgularımız suça sürüklenen çocuklar olmakla birlikte, genel anlamda da DEHB tanısı alan çocukların okul başarıları da daha düşük olduğuna dair çalışmalar bulunmaktadır.¹³²

Çalışmamızda DEHB'si olan çocukların neredeyse yarısının %48,1 (n:26) hırsızlık suçuna sürüklendiği görülmüştür (Grafik 27). Bu durum ise dürtü kontrolü az olan DEHB'li olgular için beklenen doğal bir sonuç olarak yorumlanmıştır. DEHB'li suça sürüklenen çocukların yarısından fazlasının başka bir suçu olduğu, yarısından fazlasında suça sürüklenme sırasında eşlik eden başka birinin bulunduğu görülmüştür (Grafik 28,29) Bu çocukların telkinlere karşı mukavemet göstermesi rahatsızlığı olmayan bireylere göre zor olduğundan, bu durumda ortaya çıkması doğal bir durumdur. Düzenlenen raporlarda

ise neredeyse tamamının ceza sorumluluğunun bulunmadığı (%90,7) görülmüştür (Grafik 30). DEHB'li suça sürüklenen çocuklar çoğunlukla davranışlarını yönlendirmede sıkıntı yaşadığı tarafımızca gözlemlenmiştir. DEHB her ne kadar ceza sorumluluğunu tek başına ortadan kaldırmasa da, özellikle 12-15 yaş grubundaki çocuklarda davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmesini olumsuz etkileyen bir davranış olarak kabul edilerek, Anabilim Dalımızda kararlar genel olarak 12-15 yaş grubu için bu doğrultuda verilmektedir.

Çalışmamızda hırsızlık suçuna sürüklendiği iddia edilen çocukların %40'ına psikiyatrik bir hastalık tanısı konulduğu, %60'ına tanı konulmadığı, cinsel suçlara sürüklendiği iddia edilen çocukların %48,5'ine psikiyatrik bir hastalık tanısı konulduğu, %51,4'üne konulmadığı, şiddet içerikli suçlara sürüklendiği iddia edilen çocukların %43,8'ine psikiyatrik bir hastalık tanısı konulduğu görülmüştür (Grafik 31). Şenses ve arkadaşlarının hırsızlık suçuna sürüklenmiş olgular üzerinde yaptığı çalışmasında; hırsızlık suçuna sürüklenmiş olguların %63,3'ünün en az bir psikiyatrik hastalığı bulunduğu, %36,7'sinin ise psikiyatrik hastalığının bulunmadığı belirtilmiştir.¹³³ Çalışmamızda benzer çalışmadan farklı bir durum ortaya çıkmış ve psikiyatrik tanı varlığının suç türüne bir etkisi olmadığı görülmüştür.¹³³ Güler ve arkadaşları DEHB ve davranım bozukluğunun ergenlik dönemi öfke kontrol sorunlarında artışa sebep olması ve akran ilişkilerinde kavga, dövüş olaylarının kasten yaralama olarak getirilmesi ile ilişkili olabileceğini bildirmiştir.¹⁰⁹ Stoddard Dare ve arkadaşlarının çalışmasında ruh sağlığı bozukluklarının kişiye yönelik suç işlemeye ilişkili bulunduğu belirtilmiştir.¹²⁹ Çalışmamızda literatürden farklı bir durum ortaya konulmuş olup bu durumun örneklem grubumuzdan kaynaklanmış olduğu düşünülmüştür.^{109,129,133}

Çalışmamızda başka bir suça sürüklenmeyen olguların %43,1'ine (n:44) psikiyatrik bir hastalık tanısı konulduğu, %56,9'una (n:58) tanı konulmadığı, tekrar suça sürüklenen olguların %47,2'sine (n:25) psikiyatrik bir hastalık tanısı konulduğu, %52,8'ine (n:28) tanı konulmadığı görülmüş olup psikiyatrik hastalık varlığı ile tekrar suça sürüklenme arasında anlamlı bir ilişki kurulamamıştır (Grafik 32). Güler ve arkadaşlarının çalışmasında; ilk defa suça sürüklenenlerin %72,9'unda (n:51) psikiyatrik hastalık saptanmadığı, %27,1'inde (n:19) psikiyatrik hastalık saptandığı, tekrar suça sürüklenenlerin %20,6'sında (n:7) psikiyatrik hastalık saptanmadığı, %79,4'ünde (n:27) psikiyatrik hastalık saptandığı ve

psikiyatrik hastalık varlığının tekrar suça sürüklenmeye etkisi olduğu istatistiksel olarak anlamlı bulunduğu belirtilmiştir.¹⁰⁹ Her ne kadar benzer çalışmada olduğu gibi tarafımızca da psikiyatrik tanı varlığı ile tekrar suça sürüklenme arasında anlamlı bir ilişki olduğu düşünülse de çalışmamızda bu sonuç elde edilememiştir.¹⁰⁹

Çalışmamızda olguların %38'ine (n:92) sağlık tedbiri kararı, %33'üne (n:81) danışmanlık tedbiri, %26'sına (n:63) eğitim tedbiri, %3'üne (n:7) bakım-barınma tedbiri kararı alınması önerisinin ilgili adli makamlara bildirildiği görülmüş olup tedbir kararı önerilmesi ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamadığı görülmüştür (Grafik 34, Tablo 36). Göcek'in çalışmasında; olguların %69'una güvenlik tedbirlerine hükmedildiği belirtilmiştir.¹³⁴ 141 olgu üzerinde yapılan başka bir çalışmada ise 28 olgunun raporunda bazı tedbir kararlarının gerektiği, 4 olguda birden fazla tedbir uygulaması önerildiği, 27 olguya sağlık tedbiri, 4 olguya sosyal inceleme yapılması ve/veya koruma altına alınması, 4 olguya ise diğer bir tedbir uygulaması önerildiği belirtilmiştir.¹³⁵ Literatüre bakıldığında benzer çalışmalardan da anlaşılacağı üzere rapor düzenlenen bölgelere göre tedbir kararı önerilme oranlarının değiştiği saptanmıştır.^{134,135}

Çalışmamızda ebeveyn ilişkileri ve aile yapısı açısından tarafımıza aktarılan bir problem olmayan olguların %68,4'üne (n:80) koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerisinde bulunulduğu, %31,6'sına (n:37) tedbir kararı önerilmediği, ebeveyn ilişkileri ve aile yapısı açısından bir problem olduğu belirtilen olguların %71,4'üne (n:30) koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerildiği, %28,6'sına (n:12) tedbir kararı önerilmediği tespit edilmiştir (Grafik 35). Her ne kadar koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerisi açısından olgular tarafımızca değerlendirilirken ailenin yapısı da göz önüne alınarak karar verilmesine rağmen aralarında anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür. Bu durumun bir çok farklı etkenin kararda etkili olmasından kaynaklandığı düşünülmüştür.

Çalışmamızda tedbir kararı önerilmeyenlerin %60'ının (n:30) devamsızlık tarif edilmeden örgün eğitime devam ettiği, %40'ının (n:21) devamsızlık-okulu bırakma-açıktan devam vb... nedenlerle okul durumunun problemlili olduğu görülmüştür. Tedbir kararı alınması önerilen olguların %30'unun (n:33) örgün eğitime devamsızlık tarif edilmeden devam ettiği, %70'inin (n:77) devamsızlık-bırakma-açıktan devam vb... nedenlerle okul durumunun problemlili olduğu görülmüştür (Tablo 37). Yıldırım'ın çalışmasında; eğitime

devam eden 14 olguya tedbir kararı önerildiği, eğitimini terk eden 14 olguya da tedbir kararı önerisinde bulunulduğu ve eğitim durumuyla tedbir kararı önerisinin istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı bildirilmiştir.¹³⁵ Benzer çalışmadan farklı bir durum saptanmış olsa da bu durumun çalışmamızdaki etkenlerin farklı olmasından kaynaklanmış olabileceği düşünülmüştür.¹³⁵

Çalışmamızda hırsızlık suçuna sürüklenen olguların %70,7'sine (n:53), cinsel suçlara sürüklenen olguların %85,7'sine (n:30), şiddet içerikli suçlara sürüklenen olguların %51,5'ine (n:17) tedbir kararı önerisinde bulunulduğu ve hırsızlık ve cinsel suçlara sürüklenen çocukların büyük bir kısmına koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerilmiş olup bu durum istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur(Tablo 39). Bu durum hırsızlık suçuna sürüklenen olguların tekrar suça sürüklenme açısından risk grubunda olması cinsel suçlara sürüklenen çocukların ise genellikle komorbid durumlarının olması nedeniyle ortaya çıkan doğal bir sonuç olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmamızda tedbir kararı önerilmeyen olguların %74,5'inin (n:38) geliş nedeni dışında başka bir suça sürüklenmediği, %25,5'inin (n:13) tekrar suça sürüklendiği görülmüştür. Tedbir kararı önerilen olguların %61,9'unun (n:65) geliş nedeni dışında başka bir suça sürüklenmediği, %38,1'inin (n:40) geliş nedeninin dışında tekrar suça sürüklendiği saptanmıştır (Tablo 40). Tunceroğlu'nun çalışmasında; tekrar suça sürüklenen çocukların %64'üne (n=64) koruyucu ve destekleyici tedbir kararı uygulanması talep edildiği görülmektedir. Çocukların 49'una danışmanlık, 40'ına eğitim, 30'una sağlık ve 2'sine bakım tedbiri önerilirken, hiçbir çocuğa barınma tedbiri önerilmediği belirtilmiştir.⁷⁵ Tekrar suça sürüklenmenin koruyucu ve destekleyici tedbir kararı önerilmesi açısından istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı çalışmamızda görülse de, tekrar suça sürüklenen çocukların ek durumları da düşünüldüğünde tekrar suça sürüklenmenin tedbir kararı önerisine etki ettiği tarafımızca düşünülmektedir. Ancak ortaya çıkan bu durumun asıl nedeninin tekrar suça sürüklenen çocukların bir kısmının halihazırda tedbir kararı bulunması ve bu çocuklarında örneklem grubumuzda olması olduğu tarafımızca düşünülmüştür.

Çalışmamızda zeka geriliği bulunan olguların büyük bir çoğunluğuna (%84,6), donuk-sınır zeka düzeyindeki olguların %70,8'ine (n:46), normal ve üstü zeka düzeyindeki olguların %47,4'üne (n:18) koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerildiği tespit

edilmiştir (Grafik 36). Psikiyatrik bir hastalık saptanan olguların büyük bir kısmına (%88,4), psikiyatrik bir hastalık saptanmayan olguların %54,4'üne (n:49) tedbir kararı önerildiği görülmüştür (Grafik 37). Suça sürüklenen çocukların zeka düzeyi ve psikiyatrik hastalığının bulunması koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerilmesi açısından etkili olduğu görülmüştür. Sağlık tedbiri kararının bulunduğu da düşünüldüğün de bu tür bir sonucun çıkması beklenen bir durum olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmamızda olguların %9,4'ünün (n15) işlenen fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayıp, davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmiş olduğu, %46,9'unun (n: 75) ise işlenen fiilin hukuki anlam sonuçlarını algılayabileceği, fakat davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmemiş olduğu, %38,8'inin (n:62) işlenen fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılamadığı ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmemiş olduğuna yönelik rapor düzenlenmiştir. (Tablo 41). Şen ve arkadaşlarının çalışmasında; olguların %73,6'sının (n:211) fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmiş olduğu, %26,2'sinin (n:75) gelişmemiş olduğu belirtilmiştir.¹⁰² Başka bir çalışmada ise olguların %41,8'inin (n:59) işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmiş olduğu, %27,7'sinin (n:39) fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını anlayamayacağı ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmemiş olduğu, %17,7'sinin (n:25) yalnızca hukuki anlamını algıladığı, %3,5'inin (n:5) yalnızca davranışlarını yönlendiremeyeceği, %1,4'ünün yalnızca fiilin sonuçlarını algılayamayacağı belirtilmiştir.¹³⁵ Benzer çalışmalardan da anlaşılacağı üzere literatüre göre çalışmamızın sonuçlarında farklılık görülmekte olup, bu durum çalışmaların yapıldığı kurum ve rapor düzenleyen ekibin suça sürüklenme ile ilgili yasayı yorumlama şekline kaynaklandığı, bu farklılıkların olmaması gerekmekte olup, mutlaka karar süreçleri ile ilgili bir standardizasyon sağlanması gerekmektedir.^{102,135}

Çalışmamızda 12 yaşını doldurmuş 15 yaşını doldurmamış suça sürüklenen olguların %92,4'ünün (n:121) hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediği, %7,6'sının (n:10) geliştiği, 15 yaşını doldurmuş 18 yaşını doldurmamış suça sürüklenen olguların %75'inin (n:15) hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediği, %25'inin (n:5) gelişmiş olduğu şeklinde rapor düzenlenmiştir(Tablo 42). Yıldırım'ın çalışmasında yasanın her

bölümü için ayrı ayrı yapılan değerlendirmede; olay sırasındaki yaşı 15'den küçük olan 32 olgunun hukuki anlamını algılayamayacağı, 59'unun sonuçlarını algılayamayacağı, 62'sinin davranışlarını yönlendiremeyeceği, 15 yaşından büyük 7'ser olgunun anlamını algılayamayacağı, sonuçlarını algılayamayacağı, davranışlarını yönlendiremeyeceği belirtilmiştir.¹³⁵ Çalışmamızda 12-15 yaş grubunda hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediği kararları yüksek oranda çıksa da yasayla uyumlu olarak işlenen fiille ilgili hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişip gelişmediği kavramının gerçek anlamda dikkate alınarak değerlendirme yapılmasından kaynaklanmıştır. Genel olarak 15 yaşın altındaki çocuklar için gelişmişlik değerlendirmesi yerine zeka geriliği veya psikiyatrik bir hastalıkları olup olmadığı değerlendirilmektedir. 15 yaşın üstündeki olguların dörtte üçü gibi bir oranında hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediğinin belirlenmesi nedeni olarak ise genel olarak gerek Çocuk Koruma, Uygulama ve Araştırma Merkezimizin bulunması, gerekse bölgedeki 3. basamak hastane olmamız nedeniyle tarafımıza seçilmiş olguların gönderilmesinin bir sonucu olduğu düşünülmüştür.

Çalışmamızda ders başarı durumu iyi-orta düzeyde olan olguların %94,4'ünün (n:34) hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediği, ders başarı durumu kötü olan olguların %89,8'inin (n:97) hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediği tespit edilmiştir (Grafik 40). Güler ve arkadaşlarının çalışmasında; hukuki anlam ve sonuçlarını ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin geliştiği belirtilen olgulardan 24'ünün okula gitmediği, 8 olgunun takdir teşekkür aldığı, 21 olgunun düz geçtiği, 3 olgunun sınıf tekrarı yaptığı, ceza sorumluluğu olmayan olgulardan 8 olgunun okula gitmediği, 14 olgunun takdir teşekkür aldığı, 21 olgunun düz geçtiği, 2 olgunun sınıf tekrarı yaptığı belirtilmiştir.¹⁰⁹ Çalışmamızda elde edilen sonuçlar beklenen bir durum olmayıp, bu durumun da tarafımıza karar verilemeyen ve seçilmiş olguların gönderilmesinin bir sonucu olduğu düşünülmüştür.

Çalışmamızda daha öncesinde bir suça sürüklenmeyenlerin neredeyse tamamına yakınının (%96) sürüklendiği iddia edilen fiille ilgili hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediği, başka bir suça sürüklenme öyküsü

bulunan olguların %77,6'sının (n:38) hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin geliştiği tespit edilmiştir (Grafik 41). Altun ve arkadaşlarının çalışmasında hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin geliştiği belirlenen olguların daha çok tekrar suça sürüklenen çocuklar, hukuki anlam ve sonuçlarını ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediği belirlenen olguların ise başka bir suça sürüklenmeyen çocuklar olduğu belirtilmiştir.¹³⁶ Benzer çalışmayla çalışmamız uyumlu bulunmuş olup bu durum çocukların devam eden adli süreçleri nedeniyle suça sürüklendiği fiilin hukuki anlamı ve sonuçlarını algılamayı yaşayarak öğrendiği de var sayılarak olguların raporlanmasından kaynaklandığı düşünülmüştür.

Çalışmamızda suça sürüklenme sırasında kendisine eşlik eden kişi/kişiler bulunan olguların %17,5'inin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin geliştiği, kendisine eşlik eden kişi/kişiler bulunmayan olguların %4,5'inin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediği tespit edilmiştir (Grafik 41). Altun ve arkadaşlarının çalışmasında hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneği geliştiği belirtilen olguların daha çok grup halinde yapılan suçlara, hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediği belirtilen olguların ise daha çok akran etkisi ile yapılmış olan suçlara sürüklendiği belirtilmiştir.¹³⁶ Altun ve arkadaşlarının çalışması çok ayrıntılı olmasa da, çalışmamızda suça sürüklenene eşlik eden birey varlığının olguların hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişip gelişmediği kararına etkisi olduğu görülmüştür.¹³⁶ Ergenlikte arkadaş çevresinden uzaklaşma ve dışlanma korkusu da düşünüldüğünde arkadaş çevresinin çocukların suça sürüklenmesi açısından risk faktörü olduğu, değerlendirme yetisini ve davranışlarını yönlendirme yeteneğini etkilediği düşünülmüştür.

Çalışmamızda zeka geriliği bulunan olguların %98'inin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediği, donuk-sınır zeka düzeyindeki olguların %87,1'inin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediği, normal ve üstü zeka düzeyindeki olguların %86,5'inin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediği tespit edilmiştir (Tablo 43). Yıldırım'ın çalışmasında; mental

retardasyonu bulunan 6 olgunun hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneği geliştiği, 31 olgunun hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneği gelişmediği belirtilmiştir.¹³⁵ Güler'in çalışmasında ise hukuki anlam ve sonuçlarını anlama ve davranışlarını yönlendirme yeteneği gelişen 21 olgunun normal zeka, 8 olgunun donuk-normal, 4 olgunun sınır zeka, 3 olgunun hafif zeka geriliği, ceza sorumluluğu bulunmayan 26 olgunun normal zeka, 5 olgunun donuk-normal zeka, 3 olgunun sınır zeka düzeyinde olduğu görülmüştür.¹⁰⁹ Başka bir çalışmada ise hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneği gelişmemiş olan çocukların zeka seviyesinin düşüklüğü sık görülen bir özellik olduğu belirtilmiştir.¹³⁶ Literatürde genel olarak zeka düzeyinin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişip gelişmediğini etkilediği gösterilmiş olsa da çalışmamızda farklı bir sonuç elde edilmiştir.^{109,135,135} Çalışmamızda elde edilen bu sonucun, olguların yalnızca zeka düzeyine göre değerlendirilmesi değil olguların özellikle 12-15 yaş grubundakiler fiilin hukuki anlamını, sonuçlarını kavraması ve davranışlarını yönlendirme yeteneği açısından ayrıntılı olarak değerlendirilmesi ve hastalık ile zeka geriliği dışındaki faktörlerinde bu değerlendirmeye etkisinin araştırılmasından kaynaklandığı düşünülmüştür.

Çalışmamızda psikiyatrik hastalığı olan olguların %91,2'sinin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediği, psikiyatrik bir hastalığı bulunmayanların %89,3'ünün hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediği belirlenmiştir (Grafik 42). Güler'in çalışmasında ise hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğini gelişen 51 olgunun psikiyatrik bir hastalığının bulunmadığı, 19 olgunun psikiyatrik hastalığının bulunduğu, hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneği gelişmeyen 7 olgunun psikiyatrik bir hastalığının bulunmadığı, 27 olgunun psikiyatrik hastalığının bulunduğu belirtilmiştir.¹⁰⁹ Yıldırım'ın çalışmasında ise psikiyatrik hastalığı bulunan 15 olgunun hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin geliştiği 42 olgunun gelişmediği belirtilmiştir.¹³⁵ Başka bir çalışmada ise DEHB ve davranış bozukluğu gibi bazı psikiyatrik hastalığı olanların daha sık olarak hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediği belirtilmiştir.¹³⁶ Benzer çalışmalarda psikiyatrik rahatsızlıkların ceza sorumluluğunu etkilediği gösterilmiştir.^{109,135,135} Güler ve

arkadaşlarının çalışmasında ceza sorumluluğu hakkında karar verirken DEHB, davranım bozukluğu ve anksiyete bozukluğu gibi ruhsal rahatsızlıkların tek başına ceza sorumluluğunu ortadan kaldırmadığı belirtilmiştir.¹⁰⁹ Zeka düzeyinin değerlendirmesinde olduğu gibi çalışmamızda psikiyatrik rahatsızlıklar ile ceza sorumluluğu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu durumun psikiyatrik hastalık ile zeka geriliği dışındaki faktörlerinde olguların fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneği açısından ayrıntılı olarak değerlendirilmesinden kaynaklandığı düşünülmüştür.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocukluk kavramıyla ilgili birçok tanımlama yapılmış ve çocukluk dönemi yaş aralıklarının ülkeden ülkeye değişse de; çalışmamızda çocuk kavramı ÇKK'nda geçen *“daha erken yaşta ergin olsa bile, 18 yaşını doldurmamış kişi”* tanımlamasına uygun şekilde ele alınmıştır. Dolayısıyla çalışmamızda suça sürüklenen çocuk teriminin sınırları da yine ÇKK'nda geçen *“kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu ifade eder”* tanımlamasına istinaden çizilmiştir. Her ülkede farklı yasalar ve yargılama süreçleri olsa da suça sürüklenen çocukların değerlendirilmesi ile ilgili ülkemizde genel olarak sınırların belirlendiği yasa maddesi TCK'nun 31. maddesi olup tarafımıza gönderilen olgulara bu kapsamda raporlar düzenlenmektedir.

Çalışmamızda suça sürüklenen çocukların neredeyse tamamına yakınının erkek çocuklardan oluştuğu, suça sürüklenen çocukların yaş ortalaması ise 13,56 olduğu görülmüştür. Suça sürüklenen çocukların büyük bir bölümünün okul hayatıyla ilgili problemler yaşadığı saptanmıştır. Olgularımızın üçte birinden fazlasının göç eden ailelerin çocukları olduğu görülmüş olup anne babalarının belirli bir vasfi gerektiren işlerde çalışmadığı tespit edilmiştir. Olguların üçte birinden fazlasında sigara, alkol, uyuşturucu-uyutucu-uyarıcı madde kullanımının bulunması ve olguların neredeyse yarısının hırsızlık suçuna sürüklenmesi dikkat çekici bulunmuştur. Baba çalışma durumu, okul durumu, okul başarısı, zeka düzeyinin suç tipine etkisi olduğu görülmüştür. Okul durumu, okul başarı durumu, sigara, alkol, uyuşturucu-uyutucu-uyarıcı madde kullanımı bulunmasının tekrar suça sürüklenme üzerine etkisi olduğu görülmüştür. 110 olguya koruyucu veya destekleyici tedbir kararı önerildiği ve okul durumu, suç tipi, zeka düzeyi, psikiyatrik rahatsızlık varlığının tedbir kararı önerilmesine etkisi olduğu görülmüştür. Olguların sürüklendikleri iddia edilen suçun hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğine yaş, okul başarısı, tekrar suça sürüklenme, suça eşlik eden kişi/kişiler varlığının etkisi olduğu görülmüş olup zeka düzeyi ve psikiyatrik hastalık varlığı ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Çalışmamızda raporların sonuçlanma süresi uzun bulunmuştur. Bu durumun yargılama sürecini uzatması nedeni ile adli makamların dosyaları tam teşekküllü olarak gönderilmesi

konusunda uyarılması ve gerekiyorsa eğitime tabi tutulması gerekir. Adli makamlar bilirkişiden görüş almadan önce bilirkişinin ihtiyacı olan belgeleri temin ederek bilirkişiye göndermeli ve bilirkişiye dosya gönderilirken adli tahkikat evrakı, varsa kişiye ait tıbbi belgeler ve sosyal inceleme raporlarının da gönderilmesi gerekir. Ayrıca tıbbi değerlendirmedeki gecikmelerin önüne geçilmesi için olguların ÇİM veya Çocuk Koruma, Uygulama ve Araştırma Merkezlerinde değerlendirilmesinin yapılması gerekir. Dolayısıyla bu merkezlerin personel ve malzeme donanımı sağlanarak süreçte etkin olarak kullanılmasını sağlamaya yönelik çalışmalar da yapılmalıdır.

Suçta sürüklenen çocuklarla ilgili rapor düzenlenmesi yürürlükte olan yasa gereği kaçınılmaz bir durumdur. Bu raporlarında da uzman kişiler (adli tıp, psikiyatri, çocuk psikiyatrisi ve nöroloji uzmanı) tarafından düzenlenmesi gerekir. Dolayısıyla olguların zaman kaybetmeden erken safhalarda gerekirse sürecin en başında rapor düzenlenmesi için bu uzmanların bulunduğu sağlık kuruluşlarına yönlendirilmesi gerekmektedir. Böylelikle devam etmesi gereksiz soruşturma ve kovuşturma süreçleri kısaltılacak, çocuğun adli süreç içerisinde travmatize olmasının önüne geçilecek ve olguların adli tıbbi değerlendirme süreçlerindeki kamuya olan ekonomik maliyetleri de azaltılmış olacaktır.

Suçta sürüklenen çocukların erişkin hayatında da suç işleme açısından risk altında olması gözden kaçan veya önemsiz olmayan önemli bir husustur. Suçta sürüklenen çocukların suçta sürüklenmesini özendirilen özellikle her geçen gün sayıları artan medyada yer alan özellikle çete, hırsızlık, şiddet, adam öldürme vb. içerikli dizilerin kaldırılması yada erişiminin zorlaştırılması gerekmektedir. Medyaya bu konuda bilinç kazandırılması gerekmektedir. Ancak gerek rekabet ortamı ve arz talep ilişkisi de düşünüldüğünde bu durumun zor olacağı düşünülmektedir. Bu hususta konuyla ilgili tüm meslek grupları ile çalışmalar yapılarak yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Suçta sürüklenen çocuklarla ilgilenen sağlık çalışanlarından biri olan adli tıp uzmanlarının muayeneye gönderilen çocukla ilgili tespit ettiği aksaklıkları ilgili makamlara bildirimde bulunması aksaklıkların azalmasına ve çocuklar suçta sürüklenmeden önce önlemler alınmasına da katkı sağlanabilecektir.

Suçta sürüklenen çocuklar değerlendirilirken çocuğun yalnızca zeka geriliği veya psikiyatrik rahatsızlığı olup olmadığı değil çocuğun fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını

algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğini etkilecek tüm faktörlerin değerlendirilmesi gerekir. Uygulamada sadece zeka geriliği ve psikiyatrik rahatsızlığı olup olmadığını değerlendiren raporlar adli makamlarca yasaya uygun olmaması nedeni ile yok hükmünde kabul edilmelidir.

Çoğu zaman yaramaz çocuk damgasıyla dışlanan çocuklara gerekirse pozitif ayrımcılık ile biraz daha fazla özen gösterilmesi ve okula bağlılıklarının artırılması gerekmektedir. Bu çocuklarda psikiyatrik rahatsızlıklar olabileceği de unutulmamalı ve Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları uzmanlarınca değerlendirilmesi sağlanmalıdır. Okulun sadece ders ve ödevden ibaret olmadığı düşüncesi ile okul içerisinde çocukların verimli zaman geçireceği ortamlar oluşturulması gerekmektedir. Eğitimcilerin düzenli olarak pedagojik formasyon eğitimlerine tabi tutulması, çocukların suça sürüklenme riskleri konusunda bilgilendirilmesi gerekir. Eğitim sistemimiz gözden geçirilerek çocuğu okulda tutacak eğitim programları oluşturulmalı ve bu programların uygulanması takip edilmelidir. Okulun çocuğun suça sürüklenmesinde bariyer görevi görebileceği de unutulmamalıdır.

Suçta sürüklenen çocukla ilgili süreçlere multidisipliner bir şekilde yaklaşmak gerekmektedir. Suçta sürüklenen çocuğun suça sürüklenmesine neden olan risk faktörleri her olguya özel bir şekilde açığa çıkartılmalıdır. Bu risk faktörlerine yönelik tedbir kararı alınması için ilgili mahkemelere önerilerin rapor sonuçlarına eklenmesi gerekir. Adli süreçte savcılık, emniyet güçleri, sosyal inceleme uzmanları ve sağlık çalışanları risk faktörlerini açığa çıkartmalı ve bu risk faktörlerine yönelik önlemler almalıdır.

Özet olarak suça sürüklenme; suça sürüklenen çocuğun çevresindeki diğer çocukların suça sürüklenmesi ve çocuğun erişkin hayatında suç işlemesi risklerini artıran bir durumdur. Çocuklar değerlendirilirken mutlaka zeka geriliği ve psikiyatrik hastalıklar dışındaki diğer faktörlerinde dikkate alınarak değerlendirme yapılması yasanın özüne uygun olacaktır. Çocukların suça sürüklenmeden önce risk faktörlerine yönelik süregelen çalışmalar yapılmalı, risk faktörlerini ortadan kaldıracak toplumsal farkındalıklar sağlanmalı ve devlet tarafından da gerekli önlemler alınmalıdır.

7. ÖZET

Giriş ve Amaç: Çocuklar, hayatımızda çok önemli yer tutan, gelişim aşamasında olması nedeni ile yetişkinlere kıyasla daha bilgisiz, deneyimsiz ve savunmasızdırlar. Bu kapsamda çocukların suça sürüklenmesine neden olan risk faktörlerini belirlemek geleceğimizin korunması için önemli bir adımdır. Çalışmamızda suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri ve suça sürüklenmelerinde rol oynayan risk faktörlerinin belirlenmesi, çocukların suça sürüklenme durumu ile sosyodemografik özellikler, psikiyatrik rahatsızlıklar ve zeka durumu arasındaki ilişki, raporlama sürecinde dikkat edilmesi gereken hususları tartışmak amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmamızda 01.01.2014-31.12.2018 tarihleri arasında hakkında rapor düzenlenmiş ve suç tarihinde 18 yaşını doldurmamış 160 olguya ait muayene notları, psikometrik test sonuçları, olaya ait iddianame, suça sürüklenen çocuk-tanık-mağdur ifadeleri, suça sürüklenen çocuğa ait daha önce düzenlenen tıbbi belgeler, sosyal inceleme raporu ve öğretmen geri bildirim formları retrospektif olarak incelenmiştir.

Bulgular: Olgulara ait raporların %11,9'unun 2014 yılında, %23,8'inin 2015 yılında, yine %23,8'inin 2016 yılında, %22,5'inin 2017 yılında, %18,1'inin 2018 yılında düzenlendiği belirlenmiştir. Suça sürüklenen çocukların neredeyse tamamına yakınının erkek çocuklardan oluştuğu, suça sürüklenen çocukların yaş ortalaması ise 13,6 olduğu görülmüştür. Suça sürüklenen çocukların büyük bir bölümünün okul hayatıyla ilgili problemler yaşadığı saptanmıştır. Olgularımızın üçte birinden fazlasının göç eden ailelerin çocukları olduğu görülmüş olup anne babalarının belirli bir vasfi gerektiren işlerde çalışmadığı tespit edilmiştir. Olguların neredeyse yarısının (%46,9) hırsızlık suçuna sürüklendiği, %33,2'sinin tekrar suça sürüklendiği saptanmıştır. Baba çalışma durumu, okul durumu, okul başarısı, zeka düzeyinin suç tipine etkisi olduğu görülmüştür. Okul durumu, okul başarı durumu, madde (sigara, alkol, uyuşturucu-uyutucu-uyarıcı) kullanımı bulunmasının tekrar suça sürüklenme üzerine etkisi olduğu belirlenmiştir. Olguların %85,6'sının ceza sorumluluğunun bulunmadığı, %9,4'ünün ceza sorumluluğunun bulunduğu, %5'inde ise ceza sorumluluğu açısından bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmüştür.

Sonuç: ÇKK ve TCK'na göre suça sürüklenen çocuklarla ilgili değerlendirmeler mutlaka multidisipliner bir yaklaşımla yapılmalı, zeka durumu ve psikiyatrik hastalık durumu dışında çocuğun gelişim faktörleri de dikkate alınarak karar verilmelidir. Suça sürüklenen çocuğun suça sürüklenmesine neden olan risk faktörleri her olguya özel bir şekilde açığa çıkartılmalı, bu risk faktörlerine yönelik önerilerin ilgili makamlara bildirilmesi ve bu hususlarda ilgili kurumların işbirliği ile çözüm önerilerini geliştirmesi gerekir.

Anahtar Sözcükler: Çocuk, suç, çocuk suçluluğu, suça sürüklenen çocuk, ceza sorumluluğu

8. ABSTRACT

Objective: Children have a very important place in our lives and because of their developmental stage, they are far more vulnerable and less experienced compared to adults. In this context, identifying risk factors that are contributing to delinquency of children is an important step to protect our future. We aimed to define sociodemographic characteristics and risk factors that contribute to juvenile delinquency; assess the relationship between juvenile delinquency and sociodemographic characteristics, psychiatric disorders and intelligence and discuss the important things to consider on filing process.

Method: We retrospectively analyzed medical records, psychometric test results, indictment about the event, juvenile delinquent-witness-victim testimonies, prior medical records about juvenile delinquent, social analysis reports and teacher feedbacks of 160 juveniles filed between 01.01.2014-31.12.2018 whom were younger than 18 in the time of event.

Results: Distribution of reports about cases are as followed: %11.9 filed in 2014, %23.8 filed in 2015, %23.8 filed in 2016, %22.5 filed in 2017, %18.1 filed in 2018. Almost all of juvenile delinquents were male and mean age was 13,6. Most of juvenile delinquents suffered from problems about school. More than one-third of our cases had immigrant parents that didnt work in any job that required a specific talent. Nearly half of cases (%46.9) has been dragged to theft crime and %33,2 of cases were dragged into the crime repeatedly. Employment of the father, education, school success were all found to effect type of the crime. Attendance to school, school success, substance use (tobacco, alcohol, drugs-sedatives-stimulants) had significant effect on repetitive crime. %85,6 of cases had no criminal liabilities, %9,4 of cases had criminal liabilities and rest (%5) had no evaluation about criminal liabilities.

Conclusions: According to Child Protection Law and Turkish Penal Code, evaluations related to juvenile delinquency should be made with a multidisciplinary approach and the verdict should be made considering developmental factors of the juvenile along with intellectual capacity and psychiatric background. Risk factors that contribute to juvenile delinquency should be identified seperately for each case, suggestions related to these risk

factors should be notified to the relevant authorities and institutions should work in cooperation to develop solutions related to this subject.

Keywords: Child, crime, juvenile delinquency, juvenile delinquent, criminal liability

9. KAYNAKLAR

- 1- Ateş EC, Saluk A. Bilişim suçları kapsamında suça sürüklenen çocukların incelenmesi. *Humanitas Uluslar Arası Sosyal Bilimler Dergisi*. 2018;6(12):154-176
- 2- Kalb G, Williams J. Delinquency and gender. *Appl Econ Lett*. 2003;10:425-429.
- 3- Comanor WS, Phillips L. The impact of income and family structure on delinquency. *J Appl Econ*. 2002;5(2):209-232.
- 4- Villaveces A, DeRoo LA. Child delinquency and the prophylaxis of crime in early 20th-century Latin America. *Rev Panam Salud Publica*. 2008;24(6):449-454.
- 5- Moffitt TE, Gabrielli WF, Mednick SA, Schulsinger F. Socioeconomic status, IQ, and delinquency. *J Abnorm Psychol*. 1981;90(2):152-156.
- 6- Koolhof R, Loeber R, Wei EH, Pardini D, D'escury AC. Inhibition deficits of serious delinquent boys of low intelligence. *Crim Behav Ment Health*. 2007;17(5):274-92
- 7- Kurtuluş A, Salman N, Günbet G, Boz B, Cenger CD, Acar K. Denizli ilinde 12-15 yaş arasındaki suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri. *Pamukkale Üniv Tıp Fak Derg*. 2009;2:8-14
- 8- Çoğan O. Çocuk suçluluğunun nedenleri ve Edirne Ceza Mahkemelerinde açılan davaların bu yönden incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Ankara, 2006
- 9- Toran M. Çocukluğun ve erken çocukluk eğitiminin tarihi ve kuramsal temelleri. okul öncesi eğitimine giriş. Eğiten Kitap. Ankara, 2012
- 10- Tan M. Çağlar boyunca çocukluk, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1989;22:1
- 11- Çelik DŞ. Çocuk Suçluluğunda Ailenin Rolü. *Polis Dergisi*.2003;9(34):42-45
- 12- Polat O. Adli Tıp, Der Yayınları. İstanbul, 2000
- 13- Gander MJ., Gardiner HW. Çocuk ve ergen gelişimi, Çev. Onur B. İmge Kitabevi, Ankara,1993
- 14- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. UNICEF. Türkiye, 2004
https://www.unicef.org/turkey/pdf/_cr23.pdf Erişim tarihi: 12/02/2019
- 15- 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun (TCK).Resmi Gazete.2004;251611
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> Erişim tarihi: 12/02/2019
- 16- 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun (ÇKK). Resmi Gazete.2005;25876
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf> Erişim tarihi: 12/02/2019
- 17- <http://www.tdk.gov.tr/>, Erişim tarihi:12/02/2019

- 18- ACAR R. Mardin il bölgesinde okullardaki sosyal etkinliklerin(tiyatro, müzik, spor, dans, şenlikler) lise dönemi ergen (14-18 yaş) kişiliğe etkiler. Yüksek lisans tezi. İstanbul, 2017
- 19- Susman EJ, Rogol A. Puberty and psychological development. In Handbook of Adolescent Psychology (eds) Lerner RM, Steinberg L. 2th ed. Hoboken, John Wiley&Sons, Inc. New Jersey. 2004;15-44
- 20- Özbay H, Öztürk E. Gençlik. İletişim yayınları, İstanbul 1992
- 21- Kreipe RE, McAnarney ER. Adölesan dönemi. Nelson of Pediatrics (çev.ed.) Tuzcu M. 3.baskı. Nobel Tıp Kitabevleri. İstanbul 2001,226-262
- 22- Derman O. Ergenlerde psikososyal gelişim. Adolesan Sağlığı. II. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi sürekli tıp eğitimi etkinlikleri sempozyum dizisi no: 63. 2008;9-21
- 23- Kınık MF. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu tanısı olan ergenlerin ve annelerinin bağlanma stilleri arasındaki ilişki. Tıpta uzmanlık tezi. Kocaeli, 2015
- 24- Kınık E. Adolesan. Katkı Pediatri Dergisi. 2000; 21(6):713-20.293-360
- 25- Dağlı ET, İnanıcı MA. İhmal ve istismara uğrayan çocuğa bütüncül yaklaşım: Hastane temelli çocuk koruma merkezleri için başvuru kitabı. UNICEF, Ankara;2011
- 26- Alacakaptan U. Suçun Unsurları. Sevinç matbası. Ankara,1975
- 27- Hafizoğulları Z, Güngör D. Türk ceza hukukunda suçların tasnifi. TBB Türkiye Barolar Birliği Dergisi. 2007;69:21-50.
- 28- Ergündüz ŞZ. Çocuk suçluluğunda çocuk istismarı olgularının değerlendirilmesi. Doktora tezi. İstanbul, 2010
- 29- Büyükbaş N. Klasik islam hukuku literatüründe “suç”. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2016;42:1760-1772
- 30- Henry S, Lanier MM. What is crime? Controversies over the nature of the crime and what to do about it. Rowman and Littlefield publishers. USA, 2001
- 31- Tufan B. Sosyal sorunlar, ders notları. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Bölümü. Ankara, 2001
- 32- Göver HG, Şenom D. Toplumsal bir olgu olarak suç: sosyolojik bir analiz. Journal of Current Researches on Social Sciences. 2007;7:192-208
- 33- Polat O. Kriminoloji ve Kriminalistik Üzerine Notlar. Seçkin Yayınları. Ankara, 2004
- 34- Dinçol B. Eski Önasya Toplumlarında Suç ve Ceza Kavramları. Ege Yayınları. İstanbul, 2003

- 35- Özer F. Çivi yazılı hukuk metinlerinde suç ve ceza. Yüksek lisans tezi. Denizli, 2008
- 36- Şıklı N. Selçuklularda suç ve ceza. Yüksek lisans tezi. Manisa, 2018
- 37- Kozak İE. Kadim Dönemler Genel Hukuk Tarihi. Adalet Yayınevi. Ankara, 2011
- 38- Öztop F. Suç Cetvellerine Göre Osmanlı Devletinde “Adam Öldürme” Suçu Aydın Vilayeti Örneği (1908-1916). Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2015,3:75-85
- 39- Çakmak C. Suçu Açıklayan Sosyo-Ekonomik Temelli Yaklaşımlar. International Journal Of Political Science Researches. 2015;1(1):1-49
- 40- Burkay S. Teorik felsefede suç. Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar, 2008;2(4)
- 41- Turan İ. Suça sürüklenen çocuklar: Kocaeli örneği. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli, 2012
- 42- Özün O. Suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri, algılanan aile işlevselliğinin ve ebeveyn tutumlarının suça sürüklenme üzerine etkisinin değerlendirilmesi. Uzmanlık Tezi. Kocaeli, 2017
- 43- Evcim H. Sosyolojik Açıdan Afyonkarahisar İlinde Suç ve Suçluluk: Yaralama ve Cinayet Suçları. Yüksek Lisans Tezi. Afyonkarahisar, 2011
- 44- Çocuk Koruma Kanunu. TC. Resmi Gazete. 15 Temmuz 2005. Sayı:5395.
- 45- Aksu H, Karakoç Demirkaya S, Gürbüz Özgür B ve ark. Aydın İlinde Bir Yıldaki Çocuk ve Ergen Adli Olguların Değerlendirilmesi. Anadolu Psikiyatr Dergisi. 2013;14(4):369-377
- 46- Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi Rehberi. 2010
http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/egitimbasvuru_basvuru/cezasorumlulugunun.pdf Erişim tarihi:12/02/2019
- 47- Şensoy N. Çocuk suçluluğu- küçüklük – çocuk mahkemeleri ve infaz müesseseleri. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası.1949;15(2-3):569-633
- 48- Çolak M. İslam hukukunda ceza ehliyeti açısından yaş küçüklüğü. Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 2011; 35:103-124
- 49- Atılğan A, Atılğan EÜ. Çocuk hakları paradigması ve çocuk ceza yargılamasına hâkim olan ilkeler açısından Türkiye’deki düzenleme ve uygulamaların değerlendirilmesi. Mattek Matbacılık. Ankara, 2009
- 50- Erdener E. Çocuklarda ‘suçun hukuki anlam ve sonuçlarını algılayabilme’ ile algılamalarına etki eden sosyalkültürel faktörlerin ceza sorumluluğu bakımından incelenmesi. Doktora tezi. İstanbul, 2011

- 51- Yenisey F. Mukayeseli hukuk açısından ceza sorumluluğu yaşı ve ceza sorumluluğu olmayan çocuklar ve gençler için ceza hukukunda uygulanan alternatif yaptırımlar. 2007
http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/egitimbasvuru_basvuru/mukayeselihuku kta.pdf Erişim tarihi:01/03/2019
- 52- Soysal H, Can İÖ. Adli psikiyatride temel kavramlar, hukuk öğrencileri ve uygulayıcıları için adli tıp. Seçkin yayınevi. Ankara, 2017;247-272
- 53- Afşin R, Öğretir Özçelik AD. Suça sürüklenen çocuklar ile suça sürüklenmeyen çocukların algıladıkları anne ve baba tutumları ile ebeveyn bağlanma stillerinin karşılaştırılarak incelenmesi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. 2018;17 (66):384-400
- 54- <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24680> Erişim tarihi:01/03/2019
- 55- http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1623 Erişim tarihi:24/04/2019
- 56- Puzanchera C, Adams B, Sickmund M. Juvenile court statistics 2008. National Center for Juvenile Justice. Pittsburgh, 2011
- 57- Richards K. Trends in juvenile detention in Australia. Trends & issues in crime and criminal justice. Canberra, 2011
- 58- Yavuzer H. Çocuk ve suç. Remzi Kitapevi. 7. Basım, İstanbul, 1993
- 59- Gökpinar, M. Sosyal ve kriminal boyutlarıyla çocuk suçluluğu. Türkiye Barolar Birliği Dergisi. 2007;72: (206-233)
- 60- Bovet L. Psychiatric aspects of juvenile delinquency. Bulletin of The World Health Organization. 1950;3:63-162,
- 61- Ereş F. Toplumsal bir sorun: suçlu çocuklar ve ailenin önemi. Aile ve Toplum. 2009;5 (17):88-96
- 62- Morley KI, Hallis WD. There a genetic susceptibility to engage in criminal acts? Australian Institute of Criminology. Canberra, 2003
- 63- Beaver KM, Shutt JE, Boutwell BB ve ark. Genetic and environmental influences on levels of self-control and delinquent peer affiliation results from a longitudinal sample of adolescent twins. International Association for Correctional and Forensic Psychology. 2009;36(1):41-60
- 64- Cadoret RJ, Troughton E, Bagford J, Woodworth G. Genetic and environmental factors in adoptee antisocial personality. European archives of psychiatry and neurological sciences. 199;239(4):231-240

- 65- Eyüboğlu M, Eyüboğlu D. Suça sürüklenen çocuklarda psikiyatrik bozukluklar, sosyodemografik özellikler ve risk faktörleri. Klinik Psikiyatri. 2018;21:7-14
- 66- Akgün GM, Tufan AE, Yurteri N, Erdoğan A. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunun genetik boyutu. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. 2011; 3(1):15-48
- 67- Banham Bridges KM. Factors contributing to juvenile delinquency. Journal of Criminal Law and Criminology. 1927;17(4):531-580
- 68- Schubert CA, Mulvey EP, Glasheen C. Influence Of mental health and substance use problems and criminogenic risk on outcomes in serious juvenile offenders. Journal Of The American Academy Of Child & Adolescent Psychiatry. 2011;50(9):925-937
- 69- Öztürk N. Suça sürüklenen çocukların risk alma davranışlarının ve problem çözme becerilerinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul, 2013
- 70- Kumar A. Family environment and juvenile delinquency, VEETHIKA-An International Interdisciplinary Journal. 2015;1(2):110-116
- 71- Yalçınkaya M. Açık sistem teorisi ve okula uygulanması. Gazi Eğitim. 2002;22(2):103-116
- 72- Göker M, Çilingir T. Çocuk suçluluğuna koruyucu-önleyici bir bakış: okul sosyal hizmeti uygulamalarında çocuk katılımının önemi. Uluslararası Çocuklar için Adalet Sempozyumu Koruma Önleme Oturumları. Ankara,2012
- 73- Ekinci NK. Suça sürüklenmiş çocukların annelerinin çocuklarına ilişkin algısı: Siirt örneği. Yüksek lisans tezi. Ankara,2016
- 74- Kunt V. Suç ve çocuk. Yüksek lisans tezi. Ankara,2003
- 75- Tunceroğlu Z. Suça sürüklenen çocuklarda mükerrerliğin irdelenmesi. Doktora tezi. İstanbul, 2015
- 76- Yokuş Sevük H. Uluslar arası sözleşmelerdeki ilkeler açısından çocuk suçluluğu ile mücadelede kurumsal yaklaşım. İstanbul,Beta Basım Yayım Dağıtım,1998
- 77- Üresinler R. Sosyo-kültürel yapı ve suç (Kırıkkale örneği). Yüksek lisans tezi. Kırıkkale,2005
- 78- Çoşar Y. Kentleşen Türkiye’de çocuk suçluluğu. TBB Dergisi 2005;56:281-327
- 79- Akduman GG, Akduman, B, Cantürk, G. Ergen suçluluğunda bazı kişisel ve ailesel özelliklerin incelenmesi. Türk Pediatri Arşivi 2007;42: 156-61

- 80- Tahiroğlu AY, elik GG, Bahalı K, Avcı A. Medyanın ocuk ve gençler üzerine olumsuz etkileri; Şiddet eğilimi ve internet bağımlığı, Yeni Symposium, 2010;48(1):19-30
- 81- Delisi M, Vaughn MG, Gentile DA, Anderson CA, Shook JJ. Violent video games, delinquency, and youth violence: new evidence. youth violence and juvenile justice. 2012;11(2): 132-142
- 82- Bilici İE. İnfomal ğrenme, ocuk ve suç olgusu. Selçuk Ön. Sos. Bil. Ens. Der. 2017;37:21-31
- 83- ocuk koruma kanununun uygulanmasına ilişkin usŐl ve esaslar hakkında yönetmelik. Resmi gazete.2006;26386
http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_diger/cocukkorumakanununuygulanmasi.pdf Erişim tarihi:24/04/2019
- 84- 30143 sayılı Bilirkişilik Yönetmeliği
<http://bilirkisilik.adalet.gov.tr/dokumanlar/2017/agustos/Bilirki%C5%9Filik%20Y%C3%B6netmeli%C4%9Fi.pdf> Erişim tarihi:24/04/2019
- 85- Biçer Ő, Tırtıl L, Kurtas Ő, Aker T. Adli psikiyatri. Klinik Gelişim. 2009;22(Adli Tıp Özel Sayısı):126-132
- 86- Rapor dŐzenlemede Adli Tıp Kurumu İhtisas Kurul Ve Dairelerinin istediği belge ve materyaller. Adli Tıp Kurumu Başkanlığı. İstanbul,2012
- 87- Suça SŐrŐklenen ocuklara Hukuki Yardım Eğitimci El Kitabı. Ankara,2010
http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/egitimbasvuru_egitim/sucasuruklenencocuklara.pdf Erişim tarihi:01/03/2019
- 88- Karbeyaz K, elikel A, Akkaya H, Balcı Y. Suça sŐrŐklenen çocuklarda maliyet analizi rneği: olgu sunumu. Osmangazi Tıp Dergisi. 2018;40(3):107-110
- 89- BŐlbŐl S, Doğan S. Suça sŐrŐklenen çocukların durumu ve zŐm nerileri. ocuk sağlığı ve hastalıkları dergisi. 2016;59:31-36
- 90- Hockenberry S. Delinquency cases in juvenile court, 2016. Juvenile Justice Statics National Report Series Fact Sheet.2019;1-4. <https://www.ojjdp.gov/pubs/252473.pdf>
Erişim tarihi: 11.04.2019
- 91- Henggeler SW, Schoenwald SK. Evidence-based interventions for juvenile offenders and juvenile justice policies that support them. Society for Research in Child Development.2011;25:1-20

- 92- 2016 yılı birim faaliyet raporu. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Dış İlişkilerden Sorumlu Daire Başkanlığı Ar-Ge Bürosu. Rapor No:2017/1.
http://www.cte.adalet.gov.tr/menudekiler/raporlar/2016_faliyet_raporu.pdf Erişim Tarihi:11/04/2019
- 93- Tamer H, Açıksarı Ö, Keten A, Karanfil R, Avşar A. Kahramanmaraş ilinde suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri. Adli tıp dergisi. 2014;27:94-99
- 94- Gönültaş MB. Adana ilinde mala ve şahsa karşı suç işleyen çocukların sosyodemografik özelliklerinin ortaya konulması. Yüksek lisans tezi. Adana, 2009
- 95- Erbay A, Gülüm Z. Çocuklarda suç tekrarını yordayan risk faktörleri. Adli Tıp Bülteni. 2018;23(3):162-168
- 96- Conrad SM, Placella N, Tolou-Shams M, Rizzo CJ, Brown LK. Gender differences in recidivism rates for juvenile justice youth: the impact of sexual abuse. Law Hum Behav. 2014;38(4):305–314
- 97- Aldemir FA. Çocuk suçluluğu profilleri. Yüksek lisans tezi. İstanbul,2010
- 98- Philipp-Wiegmann F, Rösler M, Clasen O, Zinnow T, Ret-Juginger P, Retz W. ADHD modulates the course of delinquency: a 15-year follow-up study of young incarcerated man. Eur Arch Psychiatry Clin Neurosci. 2018;268: 391-399
- 99- Dembo R, Schmeidler J, Nini-Gough B, ManningD. Sociodemographic, delinquency-abuse history, and psychosocial functioning differences among juvenile offenders of various ages. Journal of Child & Adolescent Substance Abuse,1999;8:63-78
- 100- Zeren C, Arslan MM, Yengil E, Karanfil R, Akçan R, Oksuz M. Socio-demographic characteristics of juvenile delinquents in Turkey. The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology. 2013;24:688-698
- 101- Erdoğan F. Kanunla ihtilafa düşmüş çocuklar ve çocuk suçluluğuna etki eden sosyo-ekonomik faktörler. Yüksek lisans tezi. İstanbul,2010
- 102- Şen S, Karbeyaz K, Toygar M, Akkaya H. Eskişehir’de suça itilen çocukların sosyodemografik değerlendirilmesi. 2012;26(3):146-155
- 103- Öter A. Çocuk suçluluğunun toplumsal nedenlerine sosyolojik bir bakış(Antalya örneği). 21. Yüzyılda eğitim ve toplum. 2018;7:739-769
- 104- Avcı M. Tutuklu çocuklar üzerine bir araştırma: çocukların suça yönelmesinde etkili olan toplumsal nedenler ve çözüm önerileri. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2008;1:49-73

- 105- Killias M, Lukash A. Migration, not migrants, is the problem: Delinquency among migrants and non-migrants in Switzerland and ex-Yugoslavia. *European Journal of Criminology*. 2019;1-22
- 106- Salmi V, Kivivuori J, Aaltonen M. Correlates of immigrant youth crime in Finland. *European Journal of Criminology*. 2015;12:681-699
- 107- Coughlin C, Vuchinich S. Family experience in preadolescence and the development of male delinquency. *J Marriage Fam* 1996;58:491-501
- 108- Gamsız Bilgin N, Avcı A, Çekin N, Savran B. Farik-İ mümeyyizlik muayenesi için gönderilen çocukların biyopsikososyal özellikleri. *Adli tıp bülteni*. 2001;6(3):103-110
- 109- Güler G, Sungur MA, Kütük MÖ. Suça sürüklenen çocukların klinik ve sosyodemografik özelliklerinin değerlendirilmesi. *Adli Tıp Bülteni*. 2018; 23(1):39-46
- 110- Uzun Z. Suç ve değer ilişkisi suça sürüklenmiş çocuklar üzerine araştırma. Yüksek lisans tezi. Ankara,2015
- 111- Nourollah M, Fatemeh M, Farhad J. A study of factors affecting juvenile delinquency. *Biomedical And Pharmacology Journal*. 2015;8:25-30
- 112- Sickmund M, Puzanchera C. Juvenile offenders and victims: 2014 national report. National Center for Juvenile Justice. Pittsburgh;2014
- 113- Yıldırım KÇ. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalında 2006-2011 yılları arasında muayene edilen, kanunla ihtilafa düşen çocukların değerlendirilmesi. Uzmanlık tezi. Adana,2012
- 114- Aytaç M, Aytaç S, Bayram N. Suç türlerini etkileyen faktörlerin istatistiksel analizi. 8. Türkiye Ekonometri ve istatistik kongresi. Malatya, 2007
- 115- Yorulmaz Ö, Giray Yakut S, Türkiye’de suç oranını etkileyen sosyoekonomik faktörlerin incelenmesi: Path analizine dayanlı yaklaşım. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari bilimler Dergisi*.2017;39(1):307-322
- 116- Kızmaz Z. Öğrenim düzeyi ve suç: suç- okul ilişkisi üzerine sosyolojik bir araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2004;14:291-319
- 117- Dinç A. Çocuk suçluluğunda ailenin rolü. Yüksek lisans tezi. Kırıkkale,2013
- 118- Tezcan M. Gençlik Sosyolojisi. Aile ve Toplum. Naturel Yayıncılık, Ankara, 2003
- 119- İçli T. Kriminoloji.Bizim Büro Basımevi. Ankara, 2001
- 120- Yüksel H. Çocuk ve suç: Marmara Bölgesi örneği. Yüksek lisans tezi. Kütahya,2012

- 121- Baysan Arabacı L, Taş G. Çocuklarda suça sürükleyen faktörler, ruhsal problemler ve hemşirelik bakımı. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2017;8(2):110–117
- 122- Çakıcı M, Paşa E, Görkem A. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde çocuk suçluluğunun yaygınlığı ve risk faktörleri. *Eurasian J Educ Res* 2012;183– 98
- 123- Moitra T, Mukherjee I. Parent-adolescent communication and delinquency: A comparative study in Kolkata. *India Eur J Psychology* 2012;8:74–94
- 124- Cömert Ö. Mükerrer çocuk suçluluğu “Bitlis ili örneği”. Yüksek lisans tezi. Elazığ,2010
- 125- Börekçi E. Suça sürüklenen çocuklarda suç geçmişi ile aile ve akran etkisinin mükerrer suçluluğa etkisi: Ankara ili örneği. Yüksek lisans tezi. Ankara, 2012
- 126- Çakaloz B, Ünlü G, Terzioğlu MA, Kapubağlı N, Tekkanat Ç. Çocuklarda suç davranışı ile sosyodemografik özelliklerin ve zekanın ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 2016;17(5):411–418
- 127- Akcan M. Suç işlemiş zeka geriliği olgularının sosyodemografik, klinik ve suç nitelikleri açısından incelenmesi. Tıpta uzmanlık tezi. İstanbul,2014
- 128- Teplin LA, Abram KM, Clelland GM, Dulcan MK, Mericle AA. Psychiatric disorders in youth in juvenile detention. *Arch Gen Psychiatry*. 2002;59(12):1133-1143
- 129- Stoddard Dare PA, Mallett CA, Boitel C. Association between mental health disorders and juveniles detention for a personal crime. *MSL Academic Endeavors*.2011;11:208-213
- 130- Moitra T, Mukherjee I. Parent-adolescent communication and delinquency: A comparative study in Kolkata. *India Eur J Psychology* 2012;8:74–94
- 131- Simoes C, Matos MG, Batista-Foguet JM. Juvenile Delin-quency: Analysis of Risk and Protective Factors Using Quantitative and Qualitative Methods. *Cogn Brain Behav An Interdiscip J* 2008;12(4):389–408
- 132- Kaynar A. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan 9-13 yaş grubu ilköğretim öğrencilerinin uyumsuz davranışları, benlik kavramı ve akademik başarıları arasındaki ilişkiler. Yüksek lisans tezi. İzmir,2006
- 133- Şenses A, Akbaş S, Baykal S, Karakurt MN. Hırsızlık suçuna sürüklenmiş erkek ergenlerin psikiyatrik tanı dağılımları ve nöropsikolojik özellikleri. *Adli tıp dergisi*. 2014; 28(3): 223-233

- 134- Göcek G. Suç faili olan çocuklar açısından çocuk suçluluğu ve çocuklara uygulanan ceza ve güvenlik tedbirleri. Yüksek lisans tezi. İstanbul,2009
- 135- Yıldırım KÇ. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalında 2006-2011 yılları arasında muayene edilen, kanunla ihtilafa düşen çocukların değerlendirilmesi. Uzmanlık tezi. Adana,2012
- 136- Altun H, Şahin N, Fındıklı E, Sınır H. Suça sürüklenen çocukların suç tipleri, sosyodemografik ve klinik özellikleri. Adli tıp dergisi. 2016;30(3):196-204

